

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Sua

Ia nani Tnu'u Ianyuux, n-kixee-ia ñuñayiu

¹ Nde ki'na nuu, xá daa, tuu Ia nani Tnu'u Ianyuux. Kunduu Ia nani Tnu'u Ianyuux xi'in Ianyuux. Te Ia nani Tnu'u Ianyuux kuu Ianyuux.

² Antecas xa kua'a ntdaa xa io, te n-xo tuu Tnu'u Ianyuux xi'in Ianyuux.

³ N-kidava'a Ianyuux xi'in mee-ia ntdaa xa io. Ni ñin xa io ña n-kidava'a meni Ianyuux. Xi'in Ia nani Tnu'u Ianyuux n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io.

⁴ Kida Ia nani Tnu'u Ianyuux xa xtuu ñayiu. Kida-ia xa kutnuni ini ñayiu xa kuu xandaa. Ná kuu luz va'a ka koko, da kuu Tnu'u Ianyuux.

⁵ Koko luz va'a ka koko nuu nee, te ña n-kua'a nuu nee xa chida'u-i luz va'a ka koko.

⁶ Te n-xee ñin seyii n-tunda'a Ianyuux. Nani-s Sua.

⁷ N-xee-s xa ja'an ndaa-s xaxe'e luz va'a ka koko. N-ja'an ndaa-s xaxe'e luz va'a ka koko, xa na jandixa koio ntdaa ñayiu luz jan.

⁸ Sua, ñatu n-kuu-s luz va'a ka koko. Diko ni n-xee-s xa ja'an ndaa-s xaxe'e luz jan.

⁹ Te luz va'a ka koko, luz ndaa, n-kixee ñuñayiu. Kida-ia xa kutnuni ini ntdaa ñayiu xa kuu xandaa.

¹⁰ N-xo tuu Tnu'u Ianyuux ñuñayiu. Xi'in mee-ia n-kidava'a-ia xi'in Ianyuux ñuñayiu. Ko ña n-ka kutnuni ini ñayiu ñuñayiu jundu kuu-ia.

¹¹ N-kixee-ia ñuñayiu, ko ñayiu n-kidava'a-ia, ña n-ka xeka va'a-i-ia.

¹² Dava-i, joon, n-ka xeka va'a-i-ia, n-ka jandixa-i-ia. Te xaxe'e xa n-ka jandixa-i-ia, te n-kida-ia xa n-ka nduu-i da'ya Ianyuux.

¹³ Ña ka kuu da'ya Ianyuux ná ka kuu da'ya ñayiu. Chi da'ya ñayiu ka kaku-i hora tuu ñin seyii xi'in ñadi'i-s. Ka kaku-i xaxe'e xa juini ñin seyii xa koo da'ya. Ko da'ya Ianyuux, ka kuu-i da'ya-ia xaxe'e xa n-kida-ia xa n-ka nduu-i da'ya-ia.

¹⁴ Ia nani Tnu'u Ianyuux, n-kixee-ia ñuñayiu. N-kaku-ia ná ka kaku mee-ro, te n-xo tuu-ia xi'in-ro. N-ka xo nde'a-da xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Ia kunxa'nu ka kuu-ia, te medini-ia kuda'ya ña'a Taa-ia Ianyuux. N-ka xo nde'a-da xa xemani ña'a-ia mee-ro, te kundau ini ña'a-ia mee-ro, te ja'an-ia xa kuu xandaa.

¹⁵ Te n-ja'an ndaa Sua xaxe'e-ia hora n-kana-s:

—Se ya'a kuu se n-kakune'e-da nuu-n. N-ja'an-da xa juindodo nuu mee-da nuu mee-ia kixee, ko taxnuni ka mee-ia dada mee-da. Chi antecas xa kua'a ntdaa xa io, te xá daa tuu-ia.

¹⁶ Te kue'e xa kue'e xa n-taxi-ia. Xá n-ka tnii-ro, ntdaa-ro, xamani-ia xi'in xamani-ia.

¹⁷ Chi tnu'u n-ta'u tniu Ianyuux, n-taxi Ianyuux xi'in Moisés. Te xamani-ia xi'in xa kuu xandaa, n-taxi-ia xi'in Jesucristu.

¹⁸ Nuncas ña n-xini ni ñin ñayiu Ianyuux, xi'in nuu-i. Idini Da'ya Yii Ianyuux, n-kida-ia xa jini-ro Ianyuux. Kunduu-ia xi'in Taa-ia Ianyuux, te dande'a ña'a-ia Taa-ia Ianyuux mee-ro.

*N-ja'an ndaa Sua xaxe'e Jesús
(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)*

19 Te se Israel io ñuu nani Jerusalén, n-ka tunda'a-s dutu xi'in se levita nuu Sua, xa kajan tnu'u koio-s jundu kuu-s.

20 N-ja'an ndaa Sua. Xandaa xakuiti n-ja'an Sua jundu kuu-s, ña n-chida'u-s ni #n. N-ja'an-s:

—Ru'u, ñatu kuu-r Cristu, Ia tunda'a Ianyuux.

21 N-ka xijan tnu'u ka-s:

—¿Jundu kuu-n? ¿Elías kuu-n a?

N-ja'an-s:

—Ñatu kuu-r Elías.

N-ka xijan tnu'u ka-s:

—¿Kuu-n se tunda'a Ianyuux xa juña tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu a?

N-xia'an-s:

—Ña'a.

22 Xijan kuu xa n-ka ja'an-s:

—Ndoñu'u-n xa ja'an ndaa-n jundu kuu-n. Io xa najuña tnu'u koio-r nuu se n-ka tunda'a ña'a. ¿Nax ja'an-n xaxe'e-n?

23 N-xia'an Sua:

—Ru'u kuu se kana yuku nuu ñayo ñayiu io: “Kada tu'a koio-n ichi nuu kixi Xto'o-ro.” Ja'an mee-r ná n-ja'an se n-xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá n-kuu kue'e kuia, se n-xo nani Isaías.

24 Te se ijan, se n-ka tunda'a se Israel io ñuu nani Jerusalén, mee-s ka kuu se fariseu.

25 N-ka xijan tnu'u-s:

—Nux ñatu kuu-n Cristu, ni Elías, ni se juña tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te, ¿nakuenda dajuendute-n ñayiu nda?

26 N-ja'an Sua:

—Mee-r dajuendute ñayiu xi'in ndute ni. Io #nka sey#i tuu me'ñu mee-n vitna, ko ta najini ka-n-si.

²⁷ Juini ndodo nuu ka-r vaxi, ko taxnuni ka mee-s dada mee-r. Ni xa ku kuu-r muxu-s, ma kua'a-r. Ni xa nandaxi-r correa ndixa-s, ma kua'a-r.

²⁸ Te ntdaa xa'a n-ya'a ñuu nani Betábara, inka xio de'va nani Jordán, nuu n-dajuendute Sua ñayiu.

Jesús kuu Tkolelu n-taxi Ianyuux

²⁹ Kiu kuu uu, n-xini Sua xa vax kuyatni Jesús, te n-ja'an-s:

—Kunde'a koio-n. Vaxi se kuu Tkolelu n-taxi Ianyuux. Se dita kuechi ñayiu ñuñayiu kuu-s.

³⁰ N-ja'an ndaa-da xaxe'e mee-s, hora n-ja'an-da xa ndodo nuu ka-da n-kixee nuu ñn seyii taxnuni ka dada mee-da. Taxnuni ka-ia, chi xá daa tuu-ia, antecas xa kua'a ntdaa xa io.

³¹ Te mee-da, ña n-xo najini-da-ia. Juini n-dajuendute-da ñayiu, xa kutnuni ini koio ñayiu Israel jundu kuu mee-ia, ko na n-kixi-ia, te ña n-najini-da-ia.

³² N-ja'an ndaa Sua:

—N-xini-da Espíritu li vax juun nde andiu. Ná kaa ñn data n-kaa-ia, te n-ndoo-ia xi'in se ya'a.

³³ Ta kutnuni ini ka-da jundu kuu-s, ko n-xo naja'an-da nax n-ja'an Ianyuux, hora n-tunda'a ña'a-ia mee-da vaxi, xa dajuendute-da ñayiu nuu ndute. N-ja'an Ianyuux: “Jini-n Espíritu li vax juun nde andiu, te jini-n xa ndoo-ia nuu ñn seyii. Seyii jan kada xa tñii koio ñayiu Espíritu li.”

³⁴ N-xini-da xa du'a n-kuu, te ja'an ndaa-da xa se ya'a kuu Da'ya Yii Ianyuux.

N-ja'an Jesús Ndrixi xi'in Spedru

³⁵ K̄iu kuu uni, inka vuelta n-xo tuu Sua xi'in uu se dakua'a-s.

³⁶ N-xini Sua xa ya'a Jesús ijan, te n-ja'an-s:

—Kunde'a koio. Se ijan kuu Tkolelu n-taxi Ianyuux.

³⁷ Na n-ka tekú uu se dakua'a Sua nax n-ja'an-s, te n-ka xe kuitandijun-s Jesús.

³⁸ N-konenuu Jesús, te n-xini-ia se xndijun ña'a. N-ja'an-ia:

—¿Nax ka nduku-n?

N-ka ja'an-s:

—Rabí, ¿ndexu io-n? (Rabí juini kachi: maestru.)

³⁹ N-ja'an-ia:

—Na jí'in-ro, te jini-n nde tuu-r.

Xijan kuu xa ndeka-ia-s jua'an, te n-ka xini-s nde tuu-ia. N-ka ndoo-s xi'in-ia k̄iu ijan, chi n-ñini. Vaa xá kaa koon xañini kuu.

⁴⁰ Ìn se ijan nani Ndrixí. Ñani Simón Spedru kuu-s. N-teku-s nax n-ja'an Sua, te n-xe kuitandijun-s Jesús.

⁴¹ Hora ijan ni n-nanitna'a-s xi'in ñani-s Simón, te n-ja'an-s:

—N-ka nanitna'a-r xi'in Mesías, Ia n-tunda'a Ianyuux. (Mesías juini kachi: Cristu.)

⁴² Ndeka Ndrixí Simón jua'an nuu Jesús. Na n-xini Jesús Simón, n-ja'an-ia:

—Ndo'o kuu Simón, da'ya Jonás. Danani ña'a-r Cefas. (Cefas juini kachi: Spedru. Te Spedru juini kachi: yuú ka'nu ka.)

N-ja'an Jesús Slipe xi'in Natanael

⁴³ K̄iu kuu koon, n-juini Jesús xa jí'in-ia do Galilea. N-nanitna'a-ia xi'in ñn seyñ nani Slipe. N-ja'an Jesús:

—Kunduu-n xi'in-r.

⁴⁴ Te Slipe kuu se ñuu nani Betsaida. Te Betsaida kuu ñuu Ndrixi xi'in Spedru xi'in Slipe.

⁴⁵ N-nanitna'a Slipe xi'in Natanael, te n-ja'an-s:

—N-ka nanitna'a-r xi'in ñin seyii. Hora n-chidotnuni Moisés tnu'u n-ta'u tniu Ianyuux, n-ja'an-s xa kixi ñin seyii. Se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu du. N-ka chidotnuni-s xa kixi ñin seyii. Te vitna xa n-ka nanitna'a-r xi'in-s. Kuu-s Jesús, da'ya José. Se ñuu Nazaret kuu-s.

⁴⁶ N-xia'an Natanael:

—¿Ñuu Nazaret? ¡Ma kua'a xa kee ñin se va'a nde ijan!

N-xia'an Slipe:

—Na ji'in-ro, te jini-n.

⁴⁷ Te n-xini Jesús xa vaxi Natanael nuu tuu-ia, te n-ja'an-ia:

—Kunde'a koio. Se ndaa ñuu Israel kuu mee-s. Nuncas ña n-danda'u-s ni ñin ñayiu.

⁴⁸ N-xia'an Natanael:

—¿Nanda xinitnuni ña'a-n?

N-ja'an Jesús:

—Antecas xa kana ña'a Slipe mee-n, te n-xini ña'a-r nuu nukoo-n xeyutnu higo.

⁴⁹ N-ja'an Natanael:

—Maestru, mee-n kuu Da'ya Yi Ianyuux. Mee-n kuu se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel.

⁵⁰ N-xia'an Jesús:

—¿Jandixa ña'a-n xaxe'e xa n-ja'an-r xa n-xini ña'a-r nuu nukoo-n xeyutnu higo a? Kunde'a-n tniu na'nu ka dada xijan.

⁵¹ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Kunde'a koio-n xa na-jaan andiu. Kunde'a koio-n ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, jua ndaa koio-ia andiu te vax juun koio-ia andiu. Te kunde'a ña'a koio-n mee-r. Se kuu ñani tna'a ñayiu kuu-r. Kunde'a koio-n ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, kixi nuu tuu mee-r.

2

Ïn viko tnunda'a ñuu nani Caná

¹ Nuu uni kiu n-xio ïn viko tnunda'a ñuu nani Caná distrito Galilea. Te viko ve'e ijan tuu di'i Jesús.

² Te di'uni n-ka ja'an ñayiu ijan Jesús xi'in se dakua'a-ia, xa ji'in-ia viko tnunda'a.

³ Te n-ndoko vinu kuixi, te n-ja'an di'i Jesús nuu-ia:

—Xá n-ndoko vinu.

⁴ N-ja'an Jesús:

—Di'i-da, ¿nakuenda du'a ja'an-n? Ta xee ka hora xa kada-da tniu n-taxi Ianyuux.

⁵ N-ja'an di'i-ia nuu se ka dakee xio xa io viko:

—Kada koio dava'a nga xa ta'u tniu-i.

⁶ Te io iñu yoo yuú kaxi yiyujun ijan. Ïn ïn yoo ñu'u koon diko a ïn cientu litro ndute. Ndute ka nanda'a ñayiu Israel xa xne'e ii-i.

⁷ Te n-ja'an Jesús nuu se ka dakee xio xa io viko:

—Dachitu yoo ya ndute.

N-ka dachitu-s yoo ndute.

⁸ N-xia'an-ia:

—Vitna tava ita'u-té, te kane'e-té jua'an nuu se yinda'a ntdaa xa io viko.

Te ne'e-s-té jua'an.

⁹ N-xi'i se yinda'a viko ita'u ndute n-nduu vinu, ko mee-s ña n-xini nde n-kixi vinu. Ko n-ka xini se ka dakee xio xa io viko, chi mee-s n-ka xe tava-té. Se yinda'a xa io viko, n-kana-s noviu, te n-ja'an-s:

¹⁰ —Ntdaa ñayiu, ditna ka dakee xio-i vinu va'a ka. Te dada, na n-ya'a xa n-ka xi'i va'a se xyi'i viko, dakee xio-i vinu nda'u ka. Ko mee-n, neva'a-n vinu va'a ka nde vitna.

¹¹ Du'a n-kuu milagru ki'na nuu n-kida Jesús. Ñuu nani Caná distrito Galilea, n-dande'a Jesús ñayiu xa taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Te n-ka jandixa ña'a se dakua'a-ia.

¹² Te n-xe'en Jesús ñuu nani Capernaum. Di'i-ia, ñani-ia, se dakua'a-ia du. Ijan n-ndoo-ia uni koon kiu.

N-ja'an Jesús: “Maxku kada koio ka-n xa ve'e Taa-r kuu ná kuu nuya'u”

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Vax kuyatni ñin viko ñayiu Israel. Viko nani Paxcua. N-xe'en Jesús ñuu nani Jerusalén.

¹⁴ Ijan yeñu'u, n-nanitna'a-ia xi'in se ka diko ngutu, tkachi, data. Se ka dama tvini du. N-ka nukoo-s ijan.

¹⁵ N-kava-ia ñin chirrión ñii. Chirrión jan, n-kine'e-ia ntdaa se ijan, xi'in tkachi-s, ngutu-s. N-kida-ia xa jungoio centau kuechi se ka dama tvini, te n-dajane-ia mexa-s.

¹⁶ N-ja'an-ia nuu se ka diko data:

—¡Kane'e koio ntdaa xa'a jua'an! ¡Maxku kada koio ka-n xa ve'e Taa-r kuu ná kuu nuya'u!

¹⁷ Te n-ka naja'an se dakua'a-ia nax ja'an tnu'u Ianyuux: “Yo kuda'an-da ve'e Ianyuux. Kuu ná kuu ñu'u koko danaa ña'a.”

18 Xijan kuu xa n-ka ja'an se Israel nuu-ia:

—¿Na milagru kada-n xa dande'a ña'a-n xa taxnuni-n? ¿Nax kuu xa kine'e-n se ijan veñu'u?

19 N-ja'an Jesús:

—Kanu koio veñu'u ya'a, te nuu uni kiu ndadava'a-r.

20 Xijan kuu xa n-ka ja'an se Israel:

—Uu diko iñu kuia n-ka kidava'a-s veñu'u ya'a, ¿te mee-n ja'an xa ndadava'a-n nuu uni kiu a? ¡Juun!

21 Ko xaxe'e yiki kuñu mee-ia n-ja'an-ia.

22 Xijan kuu xa, na n-nandoto-ia xa n-kuu-ia ndiyi, te n-ka naja'an se dakua'a-ia xa du'a n-ja'an-ia. Te n-ka jandixa-s tnu'u lanyuux xi'in tnu'u n-ja'an Jesús.

Va'a kutnuni ini Jesús nax kuu anu ñayiu

23 N-xo tuu Jesús Jerusalén viko Paxcua, te n-ka jandixa ña'a kue'e ñayiu, chi n-ka xini-i milagru n-kida-ia.

24 Ko mee Jesús, n-xetn# anu-ia nuu ñayiu jan, chi na'a-ia ntdaa xa ka xani ini-i.

25 Ña ndoñu'u-ia xa ja'an ndaa ni #n ñayiu xaxe'e ñayiu jan. Chi va'a n-kutnuni ini mee-ia ntdaa ñayiu.

3

Ïn sey# nani Nicodemo

1 Te io #n se fariseu nani Nicodemo. Sexa'nu taxnuni nuu ñayiu Israel kuu-s.

2 Ïn xakuaa n-xe kotoni'ni-s Jesús, te n-ja'an-s:

—Maestru, ka xini-da xa n-tunda'a ña'a lanyuux mee-n xa dakua'a ña'a-n. Ni #n ñayiu ma kua'a xa

kada-i milagru kida mee-n, nux ña tuu mee-n xi'in Ianyuux.

³ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux ma nakaku ñin ñayiu ñinka vuelta, ma kua'a-i xa jini-i nuu taxnuni Ianyuux.

⁴ N-xia'an Nicodemo:

—¿Nanda kua'a xa nakaku ñin ñayiu xa'nu ñinka vuelta? Ma kua'a xa ndeé ñin ñayiu xiti di'i-i te nakaku-i vuelta kuu uu.

⁵ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux ndute ma nakaku ñin ñayiu, ma kua'a-i xa kiu-i nuu taxnuni Ianyuux. Te nux ma kada Espíritu Ii xa nakaku-i, te ma kua'a-i xa kiu-i nuu taxnuni Ianyuux.

⁶ Hora kaku ñin ñayiu, kuu-i da'ya ñayiu te kuu-i ñayiu. Hora kida Espíritu Ii xa nakaku ñin ñayiu, xijan kuu ná kuu xa n-nakaku-i vuelta kuu uu, te n-nduu-i da'ya Ianyuux.

⁷ Maxku yu'u-n xaxe'e xa n-ja'an-r xa io xa nakaku koio-n ñinka vuelta.

⁸ Kuu ná kuu xa kane tachi. Dava'a nga nuu juini tachi xa kane-i, te kane-i. Teku-n xa kane tachi, ko ña xini-n ndexu vaxi tachi, ni ña xini-n nde ji'in tachi. Du'a kuu hora kida Espíritu Ii xa nakaku ñin ñayiu vuelta kuu uu.

⁹ N-ja'an Nicodemo:

—¿Nanda kuu xa du'a kuu?

¹⁰ N-ja'an Jesús:

—Mee-n kuu maestru ñayiu Israel, te, ¿ñatu kut-nuni ini-n a?

11 Xandaa kuu xa ja'an-r. Ka ja'an-r xa ka xini-r. Ka ja'an ndaa-r xaxe'e xa n-ka xini-r. Ko ña jandixa koio-n nax ka ja'an-r.

12 N-ja'an-r xa io ñuñayiu, te ña jandixa koio-n. ¿Janda kua'a xa jandixa koio-n nux na ja'an-r xa io nde andiu?

13 'Nuncas ña n-xe xee ni ñn ñayiu andiu. Ko vax juun ñn seyii nde andiu. Se kuu ñani tna'a ñayiu kuu-s, te n-xo tuu-s andiu.

14 Ná n-xe katakaa Moisés ñn koo nuu ñayo ñayiu io, du'a io xa katakaa koio ñayiu Se kuu ñani tna'a ñayiu.

15 Ntdaa ñayiu ka jandixa Se kuu ñani tna'a ñayiu, ma kuú-i xi'in kuechi-i. Kutuu va'a koio-i andiu kuia ma jin ndi'i.

Yo kue'e n-xemani Ianyuux ñayiu ñuñayiu

16 'Yo kue'e n-xemani Ianyuux ñayiu ñuñayiu. Xijan kuu xa n-taxi-ia Da'ya Yii-ia. Medini-ia n-kuda'ya ña'a Taa-ia Ianyuux. Ntdaa ñayiu ka jandixa mee-ia, ma kuú-i. Kutuu va'a koio-i andiu kuia ma jin ndi'i.

17 Chi ña n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yii-ia ñuñayiu xa kada u'u-ia ñayiu. N-tunda'a-ia Da'ya Yii-ia vaxi, xa dakaku-ia ñayiu xa ma kuú-i xi'in kuechi-i.

18 'Ma kada u'u Ianyuux ñayiu jandixa Da'ya Yii-ia. Ko ñayiu ña jandixa Da'ya Yii-ia, xá n-ndadandaa-ia-i, chi ña jandixa-i idini Da'ya Yii Ianyuux.

19 Xá n-ndadandaa-ia-i, xaxe'e xa ña ka xemani-i luz va'a ka koko. N-ki xee luz jan ñuñayiu, ko n-ka juini ñayiu xa ndoo na'i-i nuu nee, chi ka kida-i xa u'u.

²⁰ Ntdaa ñayiu kida xa u'u, ka xini u'u-i luz va'a ka koko. Ma xee-i nuu koko luz jan, nada na dande'a-ia-i xa ka kida-i xa u'u.

²¹ Ko ñayiu ka kida xandaa, mee-i xee koio nuu koko luz va'a ka koko. Xee-i xa na dande'a-ia-i xa n-ka kida-i xa juini lanyuux. —Kuu Jesús xia'an-ia.

Inka vuelta ja'an ndaa Sua xaxe'e Jesús

²² Dada, n-xe'en Jesús distrito Judea. Ijan n-xo tuu-ia xi'in se dakua'a-ia. Ijan n-xo dajuendute-ia ñayiu.

²³ Sua tuku, n-xo dajuendute-s ñayiu, nuu nani Enón yatni ñuu nani Salim. Ijan io kue'e ndute. Ijan n-ka xo xee ñayiu, te n-dajuendute-s-yi.

²⁴ Chi daa ta kindi'u ka Sua vekaa.

²⁵ Te n-ka jantna'a tnu'u se dakua'a Sua xi'in inka se Israel. N-ka jantna'a tnu'u-s nanda koo xa kune'e ii ñayiu.

²⁶ Se dakua'a Sua n-ka xee-s nuu-s, te n-ka ja'an-s:

—Maestru, kunde'a-n se n-xo tuu xi'in-n inka lado de'va Jordán. Ijan n-ja'an ndaa-n xaxe'e-s. Vitna dajuendute mee-s ñayiu tuku, te ntdaa ñayiu xee koio nuu-s.

²⁷ N-ja'an Sua:

—Ëin seyii, ma kua'a xa tñi-s ni ïin, nux ña xia'an lanyuux.

²⁸ N-ka teku-n xa n-ja'an-r xa ñatu kuu-r Cristu, Ia tunda'a lanyuux. N-ka teku-n xa n-ja'an-r xa n-tunda'a ña'a lanyuux mee-r, xa ndodo nuu-r nuu se ijan vaxi.

²⁹ Ná kuu ïin noviu kuu Jesús. Ná kuu se kumani xi'in noviu kuu mee-r. Se kueka novia kuu noviu. Ko se kumani xi'in noviu, nujuiin-s yatni noviu, te

teku-s tnu'u-s, te yo kuvete-s xaxe'e tnu'u-s. Xijan kuu xa kuvete xa kuvete mee-r, xaxe'e xa xee koio ñayiu nuu Jesús.

³⁰ Io xa dandoo ña'a ñayiu mee-r. Io xa koo koio-i xañu'u ka xi'in xañu'u ka nuu Jesús.

Jesús, nde andiu vaxi-ia

³¹ Jesús, nde andiu vaxi-ia, te kunxa'nu ka mee-ia dada ntdaa ñayiu ñuñayiu. Se ñuñayiu, ñin nuu ka kuu-s xi'in ntdaa ñayiu ñuñayiu. Ka ja'an ni-s xa io ñuñayiu. Jesús vaxi nde andiu, te kunxa'nu ka-ia dada ntdaa ñayiu ñuñayiu.

³² Ja'an ndaa-ia xaxe'e xa n-xini-ia. Ja'an ndaa-ia xaxe'e xa n-teku-ia. Ko dani ña jandixa ni ñin ñayiu nax ja'an-ia.

³³ Nux jandixa ñin ñayiu tnu'u-ia n-kuu, te du'a joon ja'an anu-i xa ja'an Ianyuux xandaa.

³⁴ Chi n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yii-ia vaxi-ia ñuñayiu. Ja'an Da'ya Yii-ia tnu'u Ianyuux, chi xia'an Ianyuux xa xia'an ka-ia Espiritu Ii nuu Da'ya Yii-ia.

³⁵ Xemani Ianyuux Da'ya Yii-ia. Xá n-xia'an Ianyuux ntdaa xa io nuu Da'ya Yii-ia.

³⁶ Nux jandixa ñin ñayiu Da'ya Yii Ianyuux, tuu va'a-i xi'in Ianyuux vitna xi'in nde kuia ma jin ndi'i. Nux ña jandixa ñin ñayiu Da'ya Yii Ianyuux, ma kutuu va'a-i xi'in Ianyuux. Kada u'u Ianyuux mee-i, vitna xi'in nde kuia ma jin ndi'i.

4

Ën ñadi'i ñuu nani Samaria

¹ N-kutnuni ini Jesús xa ka tekutnu'u se fariseu ntdaa xa kida-ia. N-ka tekutnu'u-s xa kue'e ka

ñayiu kunduu xi'in Jesús dada Sua. N-ka tekus xa dajuendute Jesús kue'e ka ñayiu dada Sua.

² Mee Jesús, ña n-xo dajuendute-ia ñayiu, ko se dakua'a-ia n-ka xo dajuendute-s ñayiu.

³ Te n-kee Jesús distrito Judea, te jua nu'u-ia distrito Galilea.

⁴ Te n-xio xa ya'a-ia distrito Samaria.

⁵ Xijan kuu xa n-xee-ia ñuu nani Sicar distrito Samaria. Katuu ñuu Sicar yatni ñu'u n-xia'an taxa'nu tnetnu-ro Jacob nuu da'ya-s José.

⁶ Ijan katuu doko ndute Jacob. Te n-xiau Jesús xa n-xika-ia ichi. Xijan kuu xa nukoo-ia yudoko jan. Naxa kaa x-uu kuu.

⁷ Ijan n-xee in ñadi'i Samaria xa tava-ña ndute doko jan. N-ja'an Jesús nuu-ña:

—Taxi xaku ndute na ko'o-r, chi yichi-r-té.

⁸ Chi xá jua'an se dakua'a-ia xiti ñuu, xa jueen-s xa kaxi-s xi'in-ia.

⁹ Xijan kuu xa n-ja'an ñadi'i Samaria:

—Té Israel kuu mee-n. ¿Nax kuu xa xijan-n ndute nuu mee-da? Chi kuu-da ñadi'i Samaria.

(Chi se xini u'u tna'a ka kuu ñayiu Israel xi'in ñayiu Samaria.)

¹⁰ N-ja'an Jesús nuu-ña:

—Nux n-kutnuni ini-n xa n-taxi lanyuux, te n-kutnuni ini-n jundu xijan ndute n-kuu, te kajan mee-n nuu mee-r, te taa-r ndute va'a xa kutuu va'a-n.

¹¹ N-ja'an ñadi'i:

—Dito, ña tuu nax ne'e-n xa tava-n ndute, te yo kunu doko ndute. ¿Ndexu tava-n ndute va'a jan?

¹² Taxa'nu tnetnu-da Jacob n-taxi doko ndute ya'a. Mee-te xi'in da'ya-te, kiti-te, ntdaa-te n-ka xi'i ndute ya'a. ¿Kunxa'nu ka mee-n dada mee-te a?

¹³ N-ja'an Jesús:

—Ntdaa ñayiu ka xi'i ndute ya'a, nayichi-i-té inka vuelta.

¹⁴ Ko dava'a nga ñayiu ko'o ndute juña'a mee-r, nuncas ma nayichi ka-i. Ná kuu doko ndute kane anu ñayiu jan, da kuu ndute juña'a-r ñayiu jan, te xijan kutuu va'a-i kuia ma jin ndi'i.

¹⁵ N-ja'an ñadi'i:

—Dito, taa-n ndute jan, xa ma yichi ka-da-té, te ma kixi ka-da ya'a xa tava-da-té.

¹⁶ N-ja'an Jesús:

—Jua'an, juan kueka yii-n, te kandeka-n-si ndixi ya'a.

¹⁷ N-ja'an ñadi'i:

—Ñayo yii-da io.

N-ja'an Jesús:

—Va'a ja'an-n xa ñayo yii-n io.

¹⁸ N-xo tuu-n xi'in o'on seyii. Te tuu-n xi'in inka seyii vitna, ko ña kuu-s yii-n. Ndaa n-ja'an-n.

¹⁹ N-ja'an ñadi'i:

—Dito, tu ini-da xa té xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu kuu mee-n.

²⁰ Taxa'nu tnetnu-da, n-ka nakuetu-te nuu Ianyuux yuku ya'a. Ka ja'an ñayiu mee-n, xa io xa nakuetu ñayiu nuu Ianyuux ñuu nani Jerusalén.

²¹ N-ja'an Jesús:

—Ñadi'i, io xa jandixa-n nax ja'an-r. Xee hora, xa ni yuku ya'a ni ñuu Jerusalén, ma nakuetu koio ka ñayiu nuu Taa-ro Ianyuux.

²² Ka nakuetu mee-n nuu Ianyuux ta jini koio ka-n. Ka nakuetu mee-r nuu Ianyuux ka xini-r. Chi nuu ñayiu Israel, n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia, xa kixi Ia dakaku ñayiu xa ma kuú-i xi'in kuechi-i.

²³ Xee kiu, te xá n-xee hora, ndadaka'nu ndaa koio ñayiu Taa-ro Ianyuux. Ñayiu ndaa jandixa Ianyuux, ni'i koio-i tnu'u ndaa-ia, te ndadaka'nu koio-i-ia xi'in anu-i. Nduku Taa-ro Ianyuux ñayiu jan, xa ndadaka'nu koio-i-ia.

²⁴ Ná kuu Espíritu Ianyuux, da kuu Ianyuux. Chi ña kua'a xa jini koio ñayiu Ianyuux xi'in nuu-i. Ñayiu ndadaka'nu Ianyuux, io xa ndaa jandixa koio-i-ia, io xa jandixa koio-i-ia xi'in ntdaa anu-i.

²⁵ N-ja'an ñadi'i:

—Na'a-da xa kixi Mesías, Ia tunda'a Ianyuux. Danani ña'a ñayiu Cristu. Na kixi mee-ia, te kachit-nuña'a-ia ntdaa.

²⁶ N-ja'an Jesús:

—Mee-r kuu-ia. Se ndatnu'u xi'in-n kuu-ia.

²⁷ Nini du'a ndatnu'u Jesús xi'in ñadi'i, n-ka naxee se dakua'a-ia. Ña n-ka kutnuni ini-s nax kuu xa ndatnu'u-ia xi'in ñin ñadi'i. Ko ni ñin-s ña n-ka xijan tnu'u nax xijan tnu'u-ia, nax kuu xa ndatnu'u-ia xi'in-ña.

²⁸ Ñadi'i jan, n-dandoo-ña yoo-ña te juaan nu'u-ña xiti ñuu. N-xian tnu'u-ña nuu se ñuu-ña:

²⁹ —Ne'e koio-n, te jini-n ñin teyii n-ja'an ndaa ntdaa xa n-kida-da. ¿Kuu-te Cristu, Ia tunda'a Ianyuux a?

³⁰ Se ijan, n-ka kee-s ñuu jan, te jua'an-s nuu tuu Jesús.

³¹ Te nini juaan nu'u ñadi'i jan xiti ñuu, te n-ka ja'an se dakua'a Jesús nuu-ia:

—Maestru, kaa-n ita'u.

³² Ko n-ja'an-ia:

—Io xa xaa-r xa ña ka kutnuni ini mee-n.

³³ Xijan kuu xa n-ka ndatnu'u se dakua'a-ia ñin-s xi'in inka-s:

—¿N-xia'an ñin ñayiu xa n-xaxi-ia?

³⁴ N-ja'an Jesús:

—Xa xaa-r kuu xa kida-r xa juini lanyuux n-tunda'a ña'a. Kuu xa daxinokava-r tniu n-taxi-ia.

³⁵ Ka ja'an mee-n xa juini ka-i koon yoo xa ka'nde-ro triu. Ko ja'an mee-r xa io xa kunde'a koio-n, te jini koio-n xa xá n-yichi triu, te io xa ka'nde-ro triu jan vitnadii.

³⁶ Ná kuu triu n-yichi, ka kuu ñayiu xeka va'a tnu'u mee-r. Ná kuu se xa'nde triu, ka kuu se xian tnu'u tnu'u mee-r nuu ñayiu, te ka tñi-s ya'u-s. Ka kida-s xa kutuu va'a koio ñayiu xi'in lanyuux kuia ma jin ndi'i. Se n-xate triu, xi'in se xa'nde triu, nduu-s kuvete.

³⁷ Ndaa ka ja'an ñayiu xa ñin seyii xate triu, te inka seyii xa'nde triu.

³⁸ N-tunda'a ña'a-r mee-n, xa ka'nde koio-n nuu ña n-ka kidatniu-n. Inka-s n-ka kidatniu ijan, te n-ka kiu mee-n nuu n-ka kidatniu mee-s.

³⁹ Te n-ka kixe'e kue'e ñayiu Samaria xa jandixa-i Jesús. Xaxe'e tnu'u ñadi'i jan, n-ka jandixa-i-ia. N-ja'an ndaa-ña: “N-ja'an ndaa-te ntdaa xa n-kida-da.”

⁴⁰ Xijan kuu xa na n-ka xee ñayiu Samaria nuu tuu Jesús, n-ka xijan-i xa ndoo-ia xi'in-i. Te n-ndoo-ia xi'in-i uu kiu.

⁴¹ Te kue'e ka ñayiu n-ka kixe'e xa jandixa-i-ia xaxe'e tnu'u mee-ia.

⁴² N-ka ja'an-i nuu ñadi'i jan:

—Ditna ka, n-kixe'e-r xa jandixa-r-ia, xaxe'e tnu'u mee-n. Vitna, xá n-ka tekú ndaa-r tnu'u mee-ia. Ka xini-r xa ndaa xa se ya'a kuu Ia kida xa ma kuú koio ñayiu xi'in kuechi-i.

N-ndadava'a Jesús #n seluchi

⁴³ Nuú n-kuu uu kiu, n-kee Jesús ñuu ijan, te jua'an-ia ichi distrito Galilea.

⁴⁴ Nani n-ja'an Jesús, dani n-kuu: “Ën se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te ñayiu ñuu mee-s ña xndaxio-i xañu'u nuu-s.”

⁴⁵ Chi na n-naxee-ia Galilea, te n-ka xeka va'a ña'a ñayiu Galilea. Ntdaa xa n-kida-ia viko Jerusalén n-ka xini-i, chi n-ka xe'en mee-i viko ijan tuku.

⁴⁶ N-xee-ia inka vuelta ñuu nani Caná distrito Galilea. Ijan nuu n-kida-ia xa n-nduu ndute vinu. Ijan n-xio #n se netniu nuu se kunxa'nu ka, te ku'u da'ya-s ñuu nani Capernaum.

⁴⁷ Se ijan, n-tekutnu'u-s xa n-kee Jesús distrito Judea te vaxi-ia Galilea. N-xee-s nuu tuu-ia, te n-xijan-s xa na ji'in-ia xi'in-s ñuu Capernaum, xa ndadava'a-ia da'ya-s. Chi da'ya-s yo ka'u ku'u.

⁴⁸ Xijan kuu xa n-ja'an Jesús:

—Ka juini-n xa jini koio-n milagru, te nux ma jini koio-n, nuncas ma jandixa ña'a koio-n.

⁴⁹ N-ja'an se netniu nuu se kunxa'nu ka:

—Dito, na ji'in-ro, antecas xa kuú da'ya-da.

⁵⁰ N-ja'an Jesús:

—Juan nu'u, chi xá n-ndva'a da'ya-n, dani ndito-s.

Te se ijan, n-jandixa-s tnu'u n-ja'an Jesús, te juan nu'u-s.

⁵¹ Nini juan nu'u-s ichi, te n-ka xe tna'a ña'a se ka xinokuechi nuu-s. N-ka xian tnu'u-s xa xá n-ndva'a da'ya-s.

⁵² Xijan kuu xa n-xijan tnu'u-s-si nahora n-kixe'e da'ya-s xa vax ndva'a-s. N-ka ja'an-s:

—Iku, kaa ñin xañini, n-ndiko ña'a ka'ni.

⁵³ Xijan kuu xa n-kutnuni ini taa seluchi jan, xa hora n-ja'an Jesús: “Xá n-ndva'a da'ya-n, dani ndito-s”, hora ijan ni n-ndva'a-s. Te se ijan, xi'in ntdaa ñayiu io ve'e-s, n-ka kixe'e-s xa jandixa koio-s Jesús.

⁵⁴ Du'a n-kida Jesús milagru kuu uu distrito Galilea. Du'a n-kida-ia, na n-kee-ia Judea te n-naxee-ia Galilea.

5

N-ndadava'a Jesús ñin seyñ n-xi'í nda'a-s n-xi'í xe'e-s

¹ Na n-ya'a xa'a, te io ñin viko ñayiu Israel, te jua'an Jesús ñuu nani Jerusalén.

² Ijan, yatni nuu nani Ye'e Tkachi, katuu ñin tanque ka'nu ñu'u ndute. Ñayiu ka ja'an tnu'u hebreu danani tanque jan Betesda. Yundute jan io o'on portal.

³ Ijan n-ka kaa kue'e xa kue'e ñayiu ku'u. Ñayiu kuaa, ñayiu yakua, ñayiu n-xi'í nda'a-i n-xi'í xe'e-i. Xndetu-i nahora na kanda nuu ndute.

⁴ Danaa, xo juun ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux. Xo juun-ia tanque, xa dakanda-ia ndute. Na ya'a xa dakanda-ia ndute, te dava'a nga ñayiu keé ki'na nuu nuu ndute, te ndva'a-i dava'a nga kue'e tna'a-i.

⁵ Te ijan n-xo ndetu ñin seyíi. Xá n-kuu oko xaun uni kuaia ku'u-s.

⁶ Na n-xini Jesús se ku'u kaa ijan, n-kutnuni ini-ia xa da kaa-s n-kuu kue'e kuaia. N-xijan tnu'u-ia nuu-s:

—¿Juini-n xa ndva'a-n a?

⁷ N-ja'an se ku'u:

—Dito, ñayo ñayiu io xa kandeka ña'a-i jí'in hora kanda ndute. Nini jua'an-da, te ki'na ka ñinka ñayiu keé nuu ndute.

⁸ N-ja'an Jesús:

—Ndokoo. Ndone'e yuu-n te kaka.

⁹ Hora ijan ni, n-ndva'a-s. N-ndone'e-s yuu-s te n-xika-s. Te kiu ijan kuu kiu ndetatu ñayiu Israel.

¹⁰ Xijan kuu xa n-ka ja'an se fariseu nuu se n-ndva'a:

—Kiu ndetatu-ro kuu. Ja'an tnu'u ta'u tniu xa ni ñin ñayiu maxku kane'e-i yuu-i kiu ndetatu-ro.

¹¹ N-ja'an-s:

—Se n-ndadava'a ña'a n-ja'an xa ndone'e-da yuu-da te kaka-da.

¹² N-ka xijan tnu'u-s:

—¿Jundu kuu se n-ja'an xa ndone'e-n yuu-n te kaka-n?

¹³ Ko se n-ndva'a, ña xini-s ndese kuu se n-ndadava'a ña'a. Chi xaxe'e xa kue'e ñayiu n-xio ijan, te jua'an ni Jesús.

¹⁴ Dada n-nanitna'a Jesús xi'in se n-ndva'a veñu'u ka'nu. N-ja'an-ia:

—Kunde'a xa xá n-ndva'a-n vitna. Maxku kada ka-n xa u'u, nada kue'e ka vida ya'a-n.

¹⁵ Te jua'an se n-ndva'a nuu se Israel, te n-xian tnu'u-s xa Jesús kuu se n-ndadava'a ña'a.

¹⁶ Xijan kuu xa n-ka xini u'u se Israel Jesús. N-ka juini-s xa ka'ni-s-ia, xaxe'e xa tniu ya'a n-kida-ia kiu ndetatu ñayiu Israel.

¹⁷ Ko n-ja'an Jesús nuu-s:

—Taa-r, kidatniu-ia nde vitna. Diuni kidatniu mee-r.

¹⁸ Xijan kuu xa yo n-ka juini se Israel xa ka'ni-s-ia. N-ka ja'an-s xa ña chinuu-ia kiu ndetatu ñayiu Israel. N-ka ja'an-s xa xa u'u kuu xa n-ja'an-ia xa Ianyuux kuu Taa-ia, chi du'a n-ja'an-ia xa ñn nuu kuu mee-ia xi'in Ianyuux.

N-kida Ianyuux xa ndadandaa Jesús ñayiu ñuñayiu

¹⁹ Xijan kuu xa n-ja'an Jesús nuu-s:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Da'ya Yii Ianyuux, meni mee-ia, ña kua'a-ia xa kada-ia ni ñn. Nde'a-ia xa kida Taa-ia, te du'a kida mee-ia. Dava'a nga xa kida Ianyuux, xa'a kida Da'ya Yii-ia tuku.

²⁰ Chi xemani Ianyuux Da'ya Yii-ia. Ntdaa xa kida-ia dande'a-ia Da'ya Yii-ia. Te tniu na'nu ka dada xa'a dande'a-ia Da'ya Yii-ia, xa jini koio-n te yu'u koio-n.

²¹ Nani kida Taa-ia xa nandoto ndiyi xa kutuu va'a-i, dani kida Da'ya Yii-ia xa kutuu va'a koio ñayiu juini-ia xa kutuu va'a-i.

²² Chi Taa-r, ña ndadandaa-ia ni ñn ñayiu. Xá n-taxi-ia xa taxnuni-ia xa ndadandaa Da'ya Yii-ia ntdaa ñayiu.

²³ Du'a koo xa koo koio ntdaa ñayiu xañu'u nuu Da'ya Yii-ia, nani xndaxio-i xañu'u nuu mee-ia. Ñayiu ña io xañu'u nuu Da'ya Yii-ia, dani ña io-i xañu'u nuu Ia n-tunda'a ña'a.

24 'Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin ñayiu xeka va'a tnu'u mee-r te jandixa-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r, tuu va'a-i vitna xi'in kuia ma jin ndi'i. Ma kada u'u-r-yi, chi xá n-ya'a-i xa ma kuú-i xi'in kuechi-i, xa kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

25 Xandaa kuu xa ja'an-r. Vaxi hora, te vitna xá n-xee hora, xa ñayiu ka xi'í xi'in kuechi-i, teku koio-i tnu'u Da'ya Yii Ianyuux. Ntdaa ñayiu ka xeka va'a tnu'u-ia, kutuu va'a koio-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

26 Nani kida Taa-r xa kutuu va'a koio ñayiu, dani n-kida-ia xa kada Da'ya Yii-ia xa kutuu va'a koio ñayiu.

27 N-kida-ia xa ndadandaa mee-r ñayiu, chi Se kuu ñani tna'a ñayiu kuu-r.

28 Maxku yu'u koio ka-n xa du'a ja'an-r. Vaxi hora xa kunini koio ntdaa ndiyi xa ja'an mee-r.

29 Ndee koio-i nuu xyinduxi-i. Ñayiu n-ka kida xava'a, nandoto koio-i xa kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Ñayiu n-ka kida xa u'u, nandoto koio-i xa ndadandaa-r-yi, te ji'in koio-i andea.

N-ja'an Jesús: "Tniu kida-r ja'an ndaa xaxe'e-r"

30 'Meni mee-r, ña kua'a-r xa kada-r ni ñin. Nani ta'u tniu Taa-r, dani ndadandaa-r ñayiu. Te va'a ndadandaa-r-yi, chi ña kida-r xa juini mee-r, ko kida-r xa juini Taa-r n-tunda'a ña'a.

31 Nux n-ja'an mee-r xaxe'e mee-r n-kuu, te ja'an koio mee-n xa ña ndaa.

32 Ko ja'an ndaa Taa-r xaxe'e-r tuku, te na'a-r xa ndaa ja'an mee-ia.

³³ Xá n-ka tunda'a mee-n se n-ka xe'en nuu tuu Sua, te n-ja'an ndaa Sua xaxe'e xa kuu xandaa.

³⁴ Ko ña ndoñu'u-r xa ja'an ndaa ñin seyñi xaxe'e-r. Kakune'e-r xa n-ja'an Sua, xa tekú koio mee-n, xa ma kuú koio-n xi'in kuechi-n.

³⁵ Ná kuu iti va'a ka koko n-kuu Sua. Xaku kiu n-ka tna ini-n xa n-kida Sua, te n-ka kudi ini-n.

³⁶ Ko io ñnka, ka'nu ka dada Sua, ja'an ndaa xaxe'e-r. N-taxi Taa-r tniu daxinokava-r. Tniu kida-r ja'an ndaa xaxe'e-r xa n-tunda'a ña'a Taa-r.

³⁷ N-tunda'a ña'a Taa-r, te n-ja'an ndaa-ia xaxe'e-r. Nuncas ña n-ka tekú mee-n tnu'u-ia, ni ña ka xini-n nanda kuu-ia.

³⁸ Ñatu ka xeka va'a-n tnu'u-ia, chi ña ka jandixa-n Ia n-tunda'a ña'a.

³⁹ Ka ka'u-n xa ka ka'u-n tnu'u Ianyuux, chi ka xani ini-n xa du'a kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Ko tnu'u ka ka'u-n ja'an ndaa xaxe'e mee-r.

⁴⁰ Te ña ka juini-n xa kunduu-n xi'in-r, xa kutuu koio-n xi'in Ianyuux.

⁴¹ Ña ndoñu'u-r xa najuen tnu'u ña'a ñayiu.

⁴² Ko xini ña'a-r mee-n. Na'a-r xa ñatu xemani koio-n Ianyuux.

⁴³ Xaxe'e Taa-r n-kixee-r, ko ñatu ka xeka va'a ña'a-n. Nux kixi ñnka seyñi xaxe'e mee-s, te se ijan kuu xa kueka va'a koio-n.

⁴⁴ Ña ka kua'a mee-n xa jandixa ña'a koio-n. Ka kida-n xa juini mee-n, te ka najuen tnu'u tna'a mee-n, ko ña ka kida-n xa juini idini Ianyuux, xa najuen tnu'u ña'a mee-ia mee-n.

⁴⁵ Maxku kani ini koio-n xa tekuechi ña'a mee-r nuu Taa-r. Tekuechi ña'a Moisés mee-n. Ka ja'an-n xa kida-n nax n-ta'u tniu Moisés, ko ña ndaa.

⁴⁶ Nux n-ka jandixa-n Moisés n-kuu, te jandixa ña'a koio-n mee-r. Chi n-kakune'e ña'a Moisés mee-r, na n-chidotnuni-s tnu'u Ianyuux.

⁴⁷ Nux ña ka jandixa-n tnu'u n-chidotnuni Moisés, ¿janda kada koio-n xa jandixa-n tnu'u mee-r?

6

*N-kida Jesús xa n-ka xaxi o'on mil seyü
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)*

¹ Na n-ya'a xa'a, te jua'an Jesús nde inka lado ndute nani Mar Galilea. Dava ñayiu danani ndute jan Mar Tiberias.

² Ijan n-ka xe kuitandijun kue'e ñayiu Jesús, chi n-ka xini-i milagru n-kida-ia, hora n-ndadava'a-ia ñayiu ku'u.

³ Inka lado Mar Galilea, n-xe xee Jesús diki tnduu ijan. Ijan nukoo-ia, xi'in se dakua'a-ia.

⁴ Te vax kuyatni ñn viko ñayiu Israel, viko nani Paxcua.

⁵ N-xini Jesús kue'e xa kue'e ñayiu vaxi nuu tuu-ia. N-ja'an-ia nuu Slipe:

—¿Ndexu jueen-ro tila xa kax koio ñayiu ya'a?

⁶ Du'a n-ja'an-ia xa kototnuni-ia Slipe, chi na'a mee-ia nax kada-ia.

⁷ N-ja'an Slipe:

—Juini ita'u ita'u tila na tñü ñn ñn-i, ko ma kendita uu cientu denario xa kax koio-i.

⁸ N-ja'an Ndrixi, ñn se dakua'a Jesús. Nani Simón Spedru kuu-s. N-ja'an-s:

⁹ —Ya'a io ñn seluchi ne'e o'on tila cebada xi'in uu chaka. ¿Ko nax ku kendita xa'a ni xa kax koio kue'e ñayiu ya'a?

¹⁰ N-ja'an Jesús:

—Juña'a nuu ñayiu xa na nkoo koio-i.

Ijan io kue'e ite. Nuú ite n-ka nukoo se xyuku ijan. Vaa na o'on mil seyii.

¹¹ N-tnii Jesús o'on tila ne'e seluchi jan. Na n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, te n-xia'an-ia nuu se dakua'a-ia, xa na dakexio koio-s nuu ñayiu ka nukoo ijan. Diuni n-dakexio-s chaka, ndenda n-ka juini-i xa kaxi-i.

¹² Na n-ya'a xa n-ka xax va'a-i, te n-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:

—Naje'en koio xa ndoo, xa maxku tii ni ita'u.

¹³ Te ijan n-ka naje'en-s tila ndoo. Uxi uu yika n-ka dachitu-s pedazu tila cebada n-ndoo, na n-ya'a xa n-ka xaxi ñayiu.

¹⁴ Na n-ka xini ñayiu xa n-kida Jesús milagru ya'a, n-ka ja'an-i:

—Xandaa xa se ya'a kuu se juña tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Xá n-kixee-s ñuñayiu ya'a vitna.

¹⁵ N-xinitnuni Jesús xa ka juini ñayiu jan xa kandeka juexa ña'a koio-i ji'in, xa ku kuu-ia se kunxa'nu ka nuu-i. Xijan kuu xa n-kee-ia. Juan xee ka-ia, meni mee-ia, yuku ijan.

N-xika ndodo Jesús nuu ndute mar

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Vax kuneé, te n-ka nuu se dakua'a Jesús nde yundute mar.

¹⁷ Ijan n-ka keé-s iin barcu, te n-ka kixe'e-s xa dakaka-s barcu, xa nu'u-s ñuu nani Capernaum. Xá vax kuua ka, ko dani ta naxee ka Jesús.

¹⁸ Kane tachi nde'e, te n-kixe'e ndute nakuido tna'a-té.

¹⁹ Na n-ka dakaka-s barcu o'on iñu kilómetro, n-ka xini-s Jesús, xika ndodo-ia nuu ndute. N-kuyatni-ia barcu, te n-ka yu'u-s.

²⁰ Ko n-ja'an-ia:

—Mee-r vaxi. Maxku yu'u koio-n.

²¹ Xijan kuu xa n-ka tna ini-s xa keé-ia barcu. Na n-keé-ia barcu, te danaa ni n-xee barcu nde yundute mar, nuu ka juini-s xa ji'in-s.

N-ka xe nunduku ñayiu Jesús

²² Kiu kuu uu, xyuku kue'e xa kue'e ñayiu, nuu n-ka xaxi-i tila n-xia'an Jesús. N-ka xini-i xa n-xio idini barcu ijan, te n-ka kutnuni ini-i xa ña n-keé Jesús barcu xi'in se dakua'a-ia. N-ka xini-i xa meni se dakua'a-ia n-ka keé barcu, jua'an-s nde inka lado ndute mar.

²³ N-ka kee kue'e barcu ñuu nani Tiberias. N-ka xee-tnu yatni nuu n-ka xaxi ñayiu tila, na n-ya'a xa n-xia'an Xto'o-ro xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux.

²⁴ Xijan kuu xa, na n-ka xini ñayiu xa ña yoo Jesús, ni se dakua'a-ia, n-ka keé mee-i barcu tuku. N-ka xee-i ñuu nani Capernaum, n-ka nanduku-i Jesús.

N-ja'an Jesús: “Mee-r kuu tila kida xa tuu va'a ñayiu.”

²⁵ Na n-ka nanitna'a ñayiu xi'in Jesús, inka xio ndute mar, n-ka ja'an-i:

—Maestru, ¿nahora n-kixee-n ya'a?

²⁶ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Ña nanduku ña'a-n xaxe'e xa n-ka xini-n milagru n-kida-r. Nanduku ña'a-n, xaxe'e xa n-ka xaxi-n tila nde va'a n-ka chitu xiti-n.

²⁷ Tila xaa-n vitna vax ndi'i. Io xa kadatniu koio-n xa ni'i koio-n tila ma jin ndi'i. Se kuu ñani tna'a ñayiu, taxi-s tila ma jin ndi'i nuu mee-n, xa kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Chi n-kaxí ña'a Taa-r xa du'a kada-r.

²⁸ N-ka ja'an-i:

—¿Nax kada-ro xa tna ini Ianyuux?

²⁹ N-ja'an Jesús:

—Xa tna ini Ianyuux, kuu xa jandixa koio-n se n-tunda'a-ia.

³⁰ Xijan kuu xa n-ka ja'an-i:

—¿Na milagru kada-n, xa kunde'a koio-r, xa jandixa ña'a-r? ¿Nax kada-n?

³¹ Taxa'nu tnetnu-ro, n-ka xaxi-s xa nani maná, hora n-ka xikonuu-s yuku nuu ñayo ñayiu io. Ja'an tnu'u Ianyuux xa n-xia'an-ia tila andiu xa n-ka xaxi-s.

³² N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Moisés ña n-taxi tila andiu. Taxi Taa-r tila vaxi nde andiu, tila ndaa kuu.

³³ Tila Ianyuux kuu xa vaxi nde andiu. Kida mee-s xa kutuu va'a koio ñayiu.

³⁴ N-ka ja'an-i:

—Dito, taa-n tila jan, taa-n kiu xi'in kiu.

³⁵ N-ja'an Jesús:

—Mee-r kuu tila kida xa tuu va'a ñayiu. Nux kunduu ñn ñayiu xi'in mee-r, nuncas ma kojón ka-i. Nux jandixa ña'a ñn ñayiu mee-r, nuncas ma yichi ka-i.

³⁶ Ko xá n-ja'an-r nuu-n, xa juini xa n-ka xini ña'a-n, ko ña jandixa ña'a-n.

³⁷ Ntdaa ñayiu taxi Taa-r, kunduu koio-i xi'in mee-r. Te ñn ñn ñayiu kunduu xi'in mee-r, kueka va'a-r-yi, nuncas ma dangondita-r-yi.

³⁸ Chi ñatu vaa-r nde andiu xa kada-r xa juini mee-r. Vaa-r xa kada-r xa juini la n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.

³⁹ Xa juini la n-tunda'a ña'a, kuu xa ma daji'in-r ni ñn ñayiu n-taxi-ia. Juini-ia xa kada-r xa nandoto koio-i, ntdaa-i, kiu jin ndi'i ntdaa xa io.

⁴⁰ Xa juini Taa-r, kuu xa ntdaa ñayiu ka xini Da'ya-ia te ka jandixa-i-ia, te mee-i kutuu va'a koio-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Kada-r xa nandoto koio-i, kiu jin ndi'i ntdaa xa io.

⁴¹ Xijan kuu xa n-ka jan kuechi se Israel Jesús, xaxe'e xa n-ja'an-ia: “Mee-r kuu tila vaxi nde andiu.”

⁴² N-ka ja'an-s:

—¿Ña diu mee-s kuu Jesús, da'ya yii José a? Mee-ro ka xini tadi'i-s. ¿Nax kuu xa ja'an-s xa vaxi-s nde andiu?

⁴³ N-ja'an Jesús:

—Maxku jan kuechi koio-n, ñn-n xi'in inka-n.

⁴⁴ Ni ñn ñayiu, ña kua'a xa kunduu-i xi'in mee-r, nux ma kada Taa-r xa du'a koo. N-tunda'a ña'a Taa-r mee-r, te kiu jin ndi'i ntdaa xa io, te kada mee-r xa nandoto koio ñayiu kunduu xi'in mee-r.

⁴⁵ Se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, n-ka chidotnuni-s: “Dakua'a Ianyuux mee-i, ntdaa-i.” Ntdaa ñayiu n-ka tekku tnu'u Ianyuux, te n-ka dakua'a-i tnu'u-ia, kunduu koio mee-i xi'in mee-r.

⁴⁶ 'Ni ñn ñayiu, nuncas ña n-xini-i Taa-r. Se vaxi nde nuu tuu Ianyuux, mee-s xini Taa-s.

47 Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux jandixa ña'a ñin ñayiu mee-r, kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

48 Mee-r kuu tila kida xa tuu va'a ñayiu.

49 Taxa'nu tnetnu mee-n, n-ka xikonuu-s nuu ñayo ñayiu io, te n-ka xaxi-s maná, ko n-ka xi'í-s.

50 Mee-r kuu tila vaxi nde andiu. Dava'a nga ñayiu kaxi tila ya'a, te ma kuú-i.

51 Mee-r kuu tila kida xa tuu va'a ñayiu. Tila vaxi nde andiu. Dava'a nga ñayiu kaxi tila ya'a, kutuu va'a-i kuia ma jin ndi'i. Tila taxi mee-r, kuu yiki kuñu mee-r. Juña'a-r, xa kutuu va'a koio ñayiu ñuñayiu.

52 Xijan kuu xa n-ka jantna'a tnu'u se Israel. N-ka xijan tnu'u-s:

—¿Nanda kua'a se ya'a xa taxi-s yiki kuñu-s xa kaxi-ro?

53 N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux ma kaxi koio-n kuñu Se kuu ñani tna'a ñayiu, te ma ko'o koio-n niñi-s, ma kua'a koio-n xa kutuu va'a-n.

54 Ñayiu ka xaxi kuñu mee-r, te ka xi'i-i niñi mee-r, xtuu va'a-i vitna xi'in kuia ma jin ndi'i. Te kada-r xa nandoto koio-i, kiu jin ndi'i ntdaa xa io.

55 Chi kuñu mee-r, kuu xandaa xa kaa-ro kuu, te niñi mee-r, kuu xandaa xa ko'o-ro kuu.

56 Ñayiu ka xaxi kuñu mee-r, te ka xi'i-i niñi mee-r, kunduu-i xi'in mee-r, te kunduu mee-r xi'in mee-i.

57 N-tunda'a ña'a Taa-r. Ia Ndito kuu-ia. Ndito mee-ia, te kida-ia xa ndito mee-r. Nani kida mee-ia xa ndito mee-r, dani kida mee-r xa ñayiu ka xaxi ña'a mee-r, kundito koio mee-i.

58 Tila va'a kuu tila vaxi nde andiu. Taxa'nu tnetnu-n n-ka xaxi maná, ko n-ka xi'í-s. Ñayiu xaxi tila ya'a, kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

59 Du'a n-ja'an Jesús, hora dakua'a-ia ñayiu veñu'u luchi ñuu nani Capernaum.

Tnu'u n-ja'an Jesús kida xa xtuu va'a ñayiu vitna xi'in kuia ma jin ndi'i

60 Na n-ka tekú se dakua'a-ia nax n-ja'an-ia, kue'e-s n-ka ja'an:

—Yo u'u tnu'u-ia. ¿Jundu kua'a xa kueka va'a-s tnu'u ja'an-ia?

61 Na'a anu Jesús xa ka jan kuechi se dakua'a-ia xaxe'e tnu'u-ia. N-ja'an-ia:

—¿Ka kiti ini-n xaxe'e tnu'u-r a?

62 ¿Nax kani ini koio-n, nux kunde'a koio-n Se kuu ñani tna'a ñayiu, hora ndaa-s nde nuu n-xo tuu-s ki'na nuu?

63 Anu-ro kuu xa kida xa xndito-ro. Meni kuñu-ro ñatu xiniñu'u ni ñin. Ná kuu anu-ro kuu tnu'u mee-r. Kida tnu'u mee-r xa xtuu va'a ñayiu.

64 Ko ña ka jandixa ña'a-n. Dava-n, joon, ko dava-n, ña'a.

Chi nde xa ki'na nuu, n-xo na'a Jesús jundu ña jandixa ña'a, te jundu diko ña'a nuu se ka'ni ña'a.

65 N-ja'an-ia:

—Xijan kuu xa n-ja'an-r xa ni ñin ñayiu, ma kua'a xa kunduu-i xi'in mee-r, nux ña kida Taa-r xa du'a koo.

66 Kiu ijan, n-ka dandoo kue'e se xndijun Jesús mee-ia. Ñatuka n-ka xikonuu-s xi'in-ia.

67 Xijan kuu xa n-xijan tnu'u Jesús nuu n-uxi uu se dakua'a-ia:

—Ndo'o, ¿ñatu ka juini-n xa ji'in koio mee-n tuku a?

⁶⁸ N-ja'an Simón Spedru:

—Xto'o-ro, ¿jundu nuu ji'in koio-da u? Tnu'u mee-n kida xa xtuu va'a-da, vitna xi'in kuia ma jin ndi'i.

⁶⁹ Ka jandixa ña'a-da. Xá n-ka xini-da xa mee-n kuu Cristu, Ia n-tunda'a ña'a Ianyuux. Da'ya Yi Ianyuux Ndito kuu-n.

⁷⁰ N-xia'an Jesús:

—¿Ña ndaa xa n-kaxí ña'a-r uxi uu tna'a-n, ko ñin mee-n kuu-s kui'na u?

⁷¹ Te kakune'e-ia Judas Iscariote, da'ya yi Simón. Se ijan diko Jesús nuu se ka'ni ña'a. ñin se tna'a nuu n-uxi uu se dakua'a Jesús kuu-s.

7

Ñani Jesús, ñatu n-ka jandixa-s-ia

¹ Na n-ya'a xa'a, te n-xikonuu Jesús distrito Galilea. Ña n-juini-ia xa kuikonuu-ia distrito Judea, xaxe'e xa ka juini se Israel xa ka'ni ña'a-s.

² Te vax kuyatni viko ñayiu Israel, viko nani Viko Ve'e Yutnu Vixi.

³ N-ka ja'an ñani Jesús nuu-ia:

—Maxku ndoo ka-n ya'a. Juan na'i Judea, na jini koio se dakua'a-n milagru kida-n.

⁴ ñin seyii, nux juini-s xa jini ña'a koio ñayiu, ma kada-s tniu xa na'i. Nux kida-n milagru, dande'a mee-n ntdaa ñayiu.

⁵ Du'a n-ka ja'an ñani-ia, chi xaxe'e xa ña n-ka jandixa-s-ia.

⁶ N-ja'an Jesús:

—Ta xee ka hora-r. Ko hora mee-n, dava'a nga hora io va'a.

⁷ Ma kua'a xa jini u'u ña'a ñayiu ñuñayiu mee-n. Mee-r, ka xini u'u ña'a-i, chi ja'an ndaa-r xaxe'e-i xa ka kida-i xa u'u.

⁸ Juan na'i koio mee-n viko. Ma ji'in-r viko ya'a vitna, chi ta xee ka hora-r.

⁹ Du'a n-ja'an-ia, te n-ndoo-ia Galilea.

N-xo tuu Jesús Viko Ve'e Yutnu Vixi

¹⁰ Ko na n-ya'a xa ka xe'en ñani-ia viko, te n-kee mee-ia jua'an-ia tuku. Ña jua'an-ia xi'in kue'e ñayiu, chi na'i ni jua'an-ia.

¹¹ Te ka nanduku se Israel mee-ia viko ijan. N-ka ja'an-s:

—¿Nde io se ijan?

¹² Te ijan xyuku kue'e xa kue'e ñayiu. Ka ndatnu'u-i xa ka kakune'e-i Jesús, ko na'i ni. Dava-i n-ka ja'an: “Se va'a kuu-s”, ko dava-i n-ka ja'an: “Ña ndaa, chi danda'u-s ñayiu ya'a.”

¹³ Ko ni ñn ñayiu ña n-ja'an xee, chi n-ka yu'u-i nuu se Israel.

¹⁴ Na ñudava viko, te n-xe xee Jesús nde veñu'u Jerusalén, te n-kixe'e-ia xa dakua'a-ia ñayiu.

¹⁵ Ña n-ka kutnuni ini se Israel janda kuu xa dakua'a-ia ñayiu. N-ka ja'an-s:

—¿Janda kuu xa tu'a va'a se ya'a? Mee-s ña n-ka'u-s kue'e kuia.

¹⁶ N-ja'an Jesús:

—Xa dakua'a-r ñayiu, ñatu kuu xa xani ini mee-r. Xa dakua'a-r-yi, kuu xa xani ini Ia n-tunda'a ña'a mee-r.

17 Nux juini ñin ñayiu xa kada-i xa juini Ianyuux, kutnuni ini-i nux tnu'u ja'an-r kuu tnu'u Ianyuux a tnu'u mee-r.

18 Ñin seyii, nux ja'an-s xa xani ini mee-s, juini-s xa koo koio ñayiu xañu'u nuu mee-s. Ko ñin seyii, nux juini-s xa ndadaka'nu ñayiu Ia n-tunda'a ña'a vaxi-s, se ijan, se ndaa kuu-s. Kada-s xava'a, te ma kada-s ni ñin xa u'u.

19 '¿Ña ndaa xa n-taxi Moisés tnu'u ta'u tniu mee-n a? Ko ñayo-n ka kida ná ja'an tnu'u ta'u tniu. ¿Nakuenda juini-n xa ka'ni ña'a koio-n?

20 N-ka ja'an ñayiu jan:

—¡N-nduloko-n! ¿Jundu juini xa ka'ni ña'a-i?

21 N-ja'an Jesús:

—Idini tniu n-kida-r kiu ndetatu-ro, te ñatu ka kutnuni ini-n.

22 N-ja'an Moisés xa io xa ka'nde-n ñii nuu ii ntdaa seyii Israel. (Te kue'e kuia antecas xa ja'an Moisés, te n-ka xa'nde taxa'nu tnetnu-n ñii nuu ii seyii.) Kiu ndetatu-ro ka xa'nde koio mee-n ñii nuu ii seyijin.

23 Ka xa'nde-s ñii nuu ii ñin seyijin, juini kiu ndetatu-ro kuu, xa kada koio-n xa ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés. ¿Nax kuu xa ka kiti ini-n nuu mee-r xaxe'e xa n-ndadava'a-r ñin se ku'u kiu ndetatu-ro?

24 Maxku kada u'u koio-n ñin seyii antecas xa kutnuni ini koio-n nax n-kida-s. Io xa va'a ndadandaa koio-n ntdaa ñayiu.

Jesús ja'an ndexu vaxi-ia

25 Te n-ka ja'an dava ñayiu Jerusalén:

—Se ya'a, ¿ña diu se ya'a ka juini se ñuu-ro xa ka'ni koio-s a?

²⁶ Jira, ja'an-s nuu ntdaa ñayiu, te se ñuu-ro, ni ñin tnu'u ña ka ja'an-s nuu-s. ¿Ka jandixa sexa'nu ñuu-ro xa ndaa xa kuu-s Cristu, Ia tunda'a Ianyuux a?

²⁷ Ko se ya'a, xini-ro nde n-kixi-s. Na kixi Cristu, te ma jini ni ñin ñayiu nde kixi-s.

²⁸ Xijan kuu xa xee n-ja'an Jesús veñu'u nuu dakua'a-ia ñayiu:

—Ka ja'an-n xa ka xini ña'a-n mee-r. Ka ja'an-n xa ka xini-n ndexu vaxi-r. Xaxe'e mee-r, ñatu vaxi-r. Ia ndaa kuu Ia n-tunda'a ña'a mee-r vaxi. Mee-ia, ñatu ka xini-n.

²⁹ Mee-r, joon, xini-r-ia, chi vaa-r nde nuu tuu-ia, te mee-ia n-tunda'a ña'a vaa-r.

³⁰ Te n-ka juini-s xa tñi presu koio-s-ia. Ko ni ñin-s ña n-ka tñi-s-ia, chi ta xee ka hora-ia.

³¹ Ko kue'e ñayiu jan n-ka jandixa-ia. N-ka ja'an-i:

—Cristu, Ia tunda'a Ianyuux, na kixi mee-ia, ¿kada-ia kue'e ka milagru dada xa n-kida se ya'a u?

Se fariseu, n-ka tunda'a-s ausiliu xa jin tñi presu koio-s Jesús

³² Te n-ka tekutnu'u se fariseu xa du'a ka kakune'e kue'e ñayiu jan Jesús. Mee-s, xi'in se ka taxnuni nuu ñayiu Israel, n-ka tunda'a-s ausiliu, xa jin tñi presu koio-s Jesús.

³³ Te n-ja'an Jesús:

—Xaku nga kiu kutuu-r xi'in-n, te dada nu'u-r nuu tuu Ia n-tunda'a ña'a.

³⁴ Nanduku ña'a koio-n, ko ma nani'i ña'a-n. Chi mayo-n kua'a xa ji'in-n nuu kutuu mee-r.

³⁵ Te n-ka kixe'e se Israel xa ka xijan tnu'u tna'a-s:

—¿Ndexu ji'in se ya'a, xa ma nani'i-ro-s? ¿Ji'in-s nde ñuu seto'o, nuu tuu ñayiu Israel me'ñu ñayiu ka ja'an tnu'u griegu a? ¿Jan dakua'a-s ñayiu to'o, ñayiu ñatu jandixa Ianyuux a?

³⁶ ¿Nax juini kachi xa ja'an-s: “Nanduku ña'a koio-n, ko ma nani'i ña'a-n, chi mayo-n kua'a xa ji'in-n nuu kutuu mee-r”?

Ñayiu ka jandixa Cristu, nde anu-i kane ndute ndito kida xa kutuu va'a koio-i

³⁷ Kiu xinokava viko, kiu ka'nu ka viko kuu, daa n-xo nujuiin Jesús, te n-ja'an-ia:

—Nux yichi ñn ñayiu, na kunduu-i xi'in mee-r, te ko'o-i.

³⁸ Ná ja'an tnu'u Ianyuux, du'a koo. Ñayiu ka jandixa ña'a mee-r, nde anu-i kane ndute ndito kida xa kutuu va'a koio-i.

³⁹ Ko du'a n-kakune'e-ia Espíritu Ianyuux tñii koio ñayiu jandixa Jesús. Chi ta kixi ka Espíritu Ianyuux, xaxe'e xa ta ndadaka'nu ka Ianyuux Jesús.

Dava ñayiu, n-ka jandixa-i Cristu, ko dava-i, ña'a

⁴⁰ Dava ñayiu jan, na n-ka tekú-i tnu'u ya'a, n-ka ja'an-i:

—Se ya'a, xandaa kuu xa kuu-s se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

⁴¹ Dava-i n-ka ja'an:

—Se ya'a kuu Cristu, Ia tunda'a Ianyuux.

Ko dava-i n-ka ja'an:

—¿Ñuu Galilea ni kixi Cristu a? Ña ndaa.

⁴² Ja'an tnu'u Ianyuux xa Cristu ku kuu ñn da'ya dana David. Ja'an xa kixi-ia nde ñuu nani Belén, ñuu David.

⁴³ Xijan kuu xa xaxe'e mee-ia, ñatu n-kuu ñn nuu ñayiu xyuku ijan.

⁴⁴ Te dava-i n-ka juini xa tñi presu koio-i-ia, ko ni ñn-i ña n-kuyi xa tñi-i-ia.

Sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, ña n-ka jandixa-s Jesús

⁴⁵ Ijan n-ka naxee ausiliu, nuu xtuu se fariseu xi'in dutu ka taxnuni. N-ka ja'an se fariseu xi'in dutu:

—¿Nakuenda ña n-ka ndeka-n-si kixi?

⁴⁶ N-ka ja'an ausiliu:

—Nuncas ña n-ja'an ñn seyñi ná ja'an se ya'a.

⁴⁷ Te n-ka ja'an se fariseu:

—¿Ndi'i ndo'o, n-danda'u ña'a-s tuku a?

⁴⁸ Sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, xi'in se fariseu, ¿mee-s n-ka jandixa se ya'a u? ¿Ña'a!

⁴⁹ ¿Ñayiu lilu ka kuu ñayiu! Ña ka xini-i tnu'u n-chidotnuni Moisés. ¿Na kada u'u Ianyuux mee-i, ntdaa-i!

⁵⁰ Te dada n-ja'an ñn se nani Nicodemo. Nicodemo kuu se n-xe kotoni'ni Jesús ñn xakuaa. Se fariseu kuu-s, ná ka kuu seyñi xyuku ijan. N-ja'an-s nuu-s:

⁵¹ —¿Nax ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés? ¿Vatuka xa kada u'u-ro ñn seyñi, antecas xa kunini-ro xa ja'an-s xaxe'e mee-s a? ¿Vatuka xa kada u'u-ro-s, antecas xa kutnuni ini-ro nax n-kida-s a?

⁵² N-ka ja'an-s:

—¿Ndo'o tuku, se Galilea kuu-n a? Ka'u ka tnu'u Ianyuux, te jini-n xa nde Galilea, nuncas ña n-kixi se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

⁵³ Te nuu diin ka nu'u-s ve'e-s.

8

N-taxkanu ini Jesús ìn ñadi'i

¹ Te jua'an Jesús yuku nani Yuku Yutnu Olivo.

² Ne'e datne n-naxee-ia veñu'u Jerusalén, te n-ka xee ntdaa ñayiu nuu tuu-ia. Nukoo-ia nukeñu'u ijan, te n-dakua'a-ia ñayiu.

³ Ijan n-ka xee se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, xi'in se fariseu. Xndeka-s ìn ñadi'i n-ka tni-s hora kaa-ña xi'in ìn seyì ña kuu yì-ña. N-ka kida-s xa nujuiin-ña me'ñu-s ntdaa-s.

⁴ N-ka ja'an-s:

—Maestru, n-ka tni-r ñadi'i ya'a hora kaa-ña xi'in se ña kuu yì-ña.

⁵ Ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés xa yuú io xa ka'ni-ro ñadi'i du'a ka kida. Te mee-n, ¿nanda kachi-n?

⁶ Du'a n-ka ja'an-s, xa ka xitotnuni-s-ia, chi n-ka juini-s xa tekuechi koio-s-ia. Ko Jesús, nukuita ndeyu-ia, te xi'in ðiki nda'a-ia n-kidava'a-ia nuu ñu'u.

⁷ Ko se ijan, n-ka xijan tnu'u ka-s, te n-ndojuiin Jesús te n-ja'an-ia:

—Se tna'a nuu mee-n nuncas ña n-kida kuechi, ki'na ka-s na kani yuú mee-ña.

⁸ Ìnka vuelta nukuita ndeyu-ia, te n-kidava'a-ia nuu ñu'u.

⁹ Se ijan, na n-ka tekus tnu'u-ia, n-ka dakuido n-ka datau anu-s, te ìn ni ìn ni-s n-ka kee ijan. Ki'na nuu n-ka kee se xa'nu ka. Dada xndijun dava-s, nde n-ndoo menga Jesús ijan. Te ñadi'i jan, n-ndoo na'i-ña nuu nujuiin-ña.

¹⁰ N-ndojuiin Jesús, te ña n-xini ka-ia ni inka se ka tekuechi ñadi'i jan. Menga ñadi'i jan nujuiin ijan. N-xijan tnu'u-ia nuu-ña:

—Ñadi'i, ¿nde xndaxio se n-ka tekuechi ña'a mee-n? ¿Ni ñn-s ña n-ka kida u'u ña'a u?

¹¹ N-ja'an-ña:

—Ña'a. Ni ñn-te, Dito.

Te n-ja'an Jesús:

—Mee-r tuku, ma kada u'u ña'a-r. Jua'an, te maxku kada ka-n kuechi.

N-ja'an Jesús: “Mee-r kuu luz va'a ka koko ñuñayiu”

¹² Inka vuelta n-ja'an Jesús nuu ñayiu ijan:

—Mee-r kuu luz va'a ka koko ñuñayiu. Ñayiu kunduu xi'in mee-r, nuncas ma kaka-i nuu nee. Kunduu-i xi'in luz va'a ka koko, luz kida xa tuu va'a-i.

¹³ Te n-ka ja'an se fariseu:

—Mee-n ja'an ndaa xaxe'e mee-n. Xijan ñatu xiniñu'u.

¹⁴ N-ja'an Jesús:

—Juini ja'an-r xaxe'e mee-r, ko xandaa kuu xa ja'an-r, chi xini-r nde vaxi-r te xini-r nde nu'u-r. Ko mee-n, ñayo-n ka xini nde vaxi-r ni nde nu'u-r.

¹⁵ Ka ndadandaa mee-n xaxe'e xa ka xini-n xi'in nuu-n. Ña ndadandaa mee-r ni ñn.

¹⁶ Ko nux ndadandaa-r n-kuu, va'a ndadandaa-r. Chi meni mee-r ma ndadandaa, ko mee-r xi'in Ia n-tunda'a ña'a mee-r, nduu-r ndadandaa.

¹⁷ Nuu tnu'u ta'u tniu mee-n, yodotnuni xa uu seyñi, nux ñn nuu ka ja'an ndaa-s, te io xa jandixa-ro xa ka ja'an-s.

18 Mee-r kuu se ja'an ndaa xaxe'e-r, te xaxe'e-r ja'an ndaa Taa-r, Ia n-tunda'a ña'a vaxi-r.

19 N-ka ja'an-s:

—¿Nde io taa-n?

N-xia'an Jesús:

—Ña ka xini ña'a-n mee-r, te dani ña ka xini-n Taa-r. Nux n-ka xini ña'a-n mee-r n-kuu, te dani jini koio-n Taa-r.

20 Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús hora n-dakua'a-ia ñayiu veñu'u Jerusalén. Ijan nukoo-ia yatni nuu ka dakeé ñayiu tvini ka doko-i nuu lanyuux. Te se ijan, ñayo-s n-ka tñi-ia, chi ta xee ka hora-ia.

“Nuu nu'u mee-r, te mayo-n kua'a xa ji'in koio-n”

21 Inka vuelta n-ja'an Jesús:

—Nu'u-r, te nanduku ña'a koio-n, ko ma nani'i ña'a-n, te kuú koio-n xi'in kuechi-n. Nuu nu'u mee-r, te mayo-n kua'a xa ji'in koio-n.

22 Te n-ka ja'an se Israel:

—¿Ka'ni-s mee-s a? ¿Xijan kuu xa ja'an-s: “Nuu nu'u mee-r, te mayo-n kua'a xa ji'in koio-n”, a?

23 N-ja'an-ia:

—Mee-n ka kuu se nde ya'a, mee-r kuu se nde ijan. Ka kuu mee-n se ñuñayiu, mee-r, ñatu kuu-r se ñuñayiu.

24 Xijan kuu xa ja'an-r xa kuú koio-n xi'in kuechi-n. Chi nux ma jandixa ña'a koio-n mee-r, te kuú koio-n xi'in kuechi-n.

25 Te n-ka xijan tnu'u-s:

—¿Ndo'o, jundu kuu-n?

N-ja'an Jesús:

—Nde xa ki'na nuu xa n-ja'an-r jundu kuu-r.

26 Kue'e io xa kakune'e ka-r xa ndadandaa ña'a-r. Ia n-tunda'a ña'a mee-r, Ia ndaa kuu-ia.

Te tnu'u mee-ia ja'an-r. Nani n-teku-r xa ja'an mee-ia, dani ja'an-r nuu ñayiu ñuñayiu.

²⁷ Ko se ijan, ñayo-s n-kutnuni ini xa Taa-ia Ianyuux kakune'e-ia.

²⁸ Xijan kuu xa n-ja'an Jesús:

—Na katakaa koio-n Se kuu ñani tna'a ñayiu, te kutnuni ini koio-n jundu kuu-r. Kutnuni ini koio-n xa mee-r, ña kida-r ni in. Kutnuni ini koio-n xa nani n-dakua'a ña'a Taa-r dani ja'an mee-r.

²⁹ Ia n-tunda'a ña'a mee-r, kunduu-ia xi'in-r. Ña dandoo ña'a-ia. Chi kiu xi'in kiu kida mee-r xa tna ini mee-ia.

³⁰ Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a, te kue'e ñayiu jan n-ka jandixa ña'a.

Ntdaa ñayiu ka kida xa u'u, ñatu xtuu libre-i

³¹ Te n-ja'an Jesús nuu se Israel n-ka jandixa ña'a:

—Nux kueka va'a koio ka-n tnu'u mee-r, du'a ndaa kuu xa kunduu koio-n xi'in mee-r.

³² Te kutnuni ini koio-n xa kuu xandaa, te xa kuu xandaa kada xa kutuu libre koio-n.

³³ N-ka xia'an-s:

—Da'ya taxa'nu tnetnu-ro Abraham ka kuu-r. Nuncas ñayo-r n-ka kuu ñayiu kidatniu du'a nuu inka ñayiu. ¿Nax kuu xa ja'an-n vitna xa kutuu libre koio-r?

³⁴ N-xia'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Ntdaa ñayiu ka kida kuechi, kuu-i ñayiu ñatu xtuu libre. Ná kuu xto'o-i kuu kuechi ka kida-i.

³⁵ Ñayiu ka kidatniu du'a nuu inka ñayiu, ma kutuu va'a koio-i ve'e jan nikava nikuita.

³⁶ Xijan kuu xa, nux kada Da'ya Y# Ianyuux xa koo libre koio-n, te ndaa xa koo libre koio-n.

³⁷ Xini-r xa da'ya Abraham ka kuu-n, ko ka juini-n xa ka'ni ña'a-n. Chi ñatu ka xeka va'a-n tnu'u-r.

³⁸ Kakune'e-r xa n-dande'a ña'a Taa-r. Te mee-n, ka kida-n xa n-ja'an taa mee-n.

³⁹ N-ka ja'an-s:

—Taa-r kuu Abraham.

N-ja'an Jesús:

—Nux n-ka kuu-n da'ya Abraham n-kuu, kada koio-n ná n-kida Abraham.

⁴⁰ N-ja'an-r xa kuu xandaa, n-ja'an-r tnu'u n-ja'an Ianyuux nuu-r. Ko ka juini mee-n xa ka'ni ña'a koio-n. Du'a ña n-kida Abraham.

⁴¹ Mee-n, ka kida-n nani kida taa-n.

Xijan kuu xa n-ka ja'an-s:

—Mee-r, ña ka kuu-r dainda'u. Idini Taa-r io. Ianyuux kuu Taa-r.

⁴² N-ja'an Jesús:

—Nux Ianyuux kuu Taa-n n-kuu, te juemani ña'a koio-n mee-r. Chi nuu tuu Ianyuux, n-kee mee-r te vaa-r. Xaxe'e mee-r ñatu vaa-r. N-tunda'a ña'a Ianyuux mee-r vaxi.

⁴³ Ñatu ka kutnuni ini-n xa ja'an-r, chi ñatu ka xeka va'a-n tnu'u-r.

⁴⁴ Mee-n, ka kuu-n da'ya taa-n. Da'ya kui'na ka kuu-n. Ka juini-n xa kada-n xa juini taa-n. Nde xa ki'na nuu xa'ni kui'na ndiyi. Ña jandixa-i xandaa, chi ña tna ini-i xandaa. Hora ja'an kui'na tnu'u vete, ja'an-i xa xani ini mee-i. Se ja'an tnu'u vete kuu kui'na, te dakua'a-i ñayiu xa ja'an koio mee-i tuku tnu'u vete.

⁴⁵ Ko mee-r, xaxe'e xa ja'an-r xandaa, te ña ka jandixa-n xa ja'an-r.

⁴⁶ ¿Ndeda mee-n kua'a xa tekuechi ña'a-n xa kida-r xa u'u? Nux ja'an-r xandaa, te, ¿nakuenda ña ka jandixa ña'a-n?

⁴⁷ Se kuu da'ya Ianyuux, ka tekus tnu'u Ianyuux. Xijan kuu xa ña ka tekus mee-n, chi ña ka kuu-n da'ya Ianyuux.

N-ja'an Jesús: “Antecas xa kaku Abraham, te xá daa tuu-r”

⁴⁸ Te n-ka ja'an se Israel:

—¡Va'a ka ja'an-r xa kuu-n se Samaria, te kidatniui kui'na anu-n!

⁴⁹ N-ja'an Jesús:

—Ñatu kidatniui kui'na anu-r, ko io mee-r xañu'u nuu Taa-r. Te mee-n ña ndaxio xañu'u nuu mee-r.

⁵⁰ Ñadu xa juini mee-r xa koo koio-n xañu'u nuu-r, chi juini Taa-r xa koo koio-n xañu'u nuu-r, te ndadandaa ña'a mee-ia mee-n.

⁵¹ Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux chinuu ñn ñayiu tnu'u mee-r, te nuncas ma kuú-i.

⁵² Te n-ka ja'an se Israel:

—Vitna xa n-ka xini-r xa kidatniui kui'na anu-n. N-xi'í Abraham. Diuni n-ka xi'í ntdaa se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Te ja'an mee-n: “Nux chinuu ñn ñayiu tnu'u mee-r, te nuncas ma kuú-i.”

⁵³ ¿Kunxa'nu ka mee-n dada taxa'nu tnetnu-ro Abraham a? ¡Ña ndaa! N-xi'í Abraham. Diuni n-ka xi'í se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. ¿Jundu xani ini mee-n xa kuu-n?

⁵⁴ N-ja'an Jesús:

—Nux ndadaka'nu-r mee-r, ña xiniñu'u ni ñn. Ndadaka'nu ña'a Taa-r. Ka ja'an mee-n xa mee-ia kuu Ianyuux ka jandixa-n.

⁵⁵ Ko ña ka xini-n-ia. Ko mee-r, xini-r-ia. Nux ja'an-r xa ña xini-r-ia, te du'a se ja'an tnu'u vete kuu mee-r, ná ka kuu mee-n. Ko xini-r-ia, te chinuu-r tnu'u-ia.

⁵⁶ N-xo ndetu taxa'nu tnetnu-n Abraham xa kixi mee-r, te n-kuvete-s. N-xini ña'a-s, te yo n-kuvete-s.

⁵⁷ Te n-ka ja'an se Israel:

—Ni ta xee ka-n uu diko uxi kuia, ¿te ja'an-n xa n-xini-n Abraham a?

⁵⁸ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Antecas xa kaku Abraham, xá daa tuu mee-r.

⁵⁹ Xijan kuu xa n-ka tñi-s yuú xa ka'ni-s-ia. Ko mee-ia n-xekova'a nuu-s, te n-kee-ia veñu'u ijan. N-ya'a-ia dava me'ñu ñayiu xyuku ijan, te jua'an-ia.

9

N-ndadava'a Jesús ñn se kuaa nde na n-kaku-s

¹ Na jua'an Jesús ichi, n-xini-ia ñn se kuaa. Nde na n-kaku-s kuaa-s.

² N-ka xijan tnu'u se dakua'a Jesús nuu-ia:

—Maestru, ¿jundu n-kida kuechi? ¿Mee se ya'a a tadi'i-s a? ¿Nakuenda xa kuaa-s?

³ N-ja'an Jesús:

—Ñadu xaxe'e xa n-kida mee-s kuechi, ni taa-s, ni di'i-s. Chi da kuaa-s xa dande'a Ianyuux ñayiu xa kua'a-ia xa kada-ia xaxe'e-s. Dande'a-ia-i tñiu-ia.

⁴ Io xa kada-r tñiu n-taxi Ia n-tunda'a ña'a. Nini dani tuu-r xi'in-n, kada-r tñiu n-taxi-ia. Kuu ná kuu xa vax kunee vitna. Te hora ijan, mayo ka ñayiu kua'a xa kada-i tñiu n-xia'an-ia.

⁵ Nini tuu-r ñuñayiu, kuu-r luz va'a ka koko ñuñayiu.

⁶ Te na n-ya'a xa n-ja'an-ia tnu'u ya'a, te n-xatu dñi-ia nuu ñu'u. Xi'in dñi-ia n-kidava'a-ia ita'u nde'yu, te n-xajan-ia nde'yu ñii nduchi nuu se kuaa jan.

⁷ N-ja'an-ia:

—Jua'an, juan nanda'a nuu-n nuu tanque ndute nani Siloé. (Te Siloé juini kachi: se n-tunda'a Ianyuux.)

Se kuaa jan, n-xe'en-s, te n-nanda'a-s nduchi nuu-s. Nu n-xiko-s, te n-kua'a-s xa nde'a-s.

⁸ Te ñayiu xtuu yatni xi'in-s, xi'in ñayiu n-ka xini mee-s na n-xo kuu-s se kuaa, n-ka ja'an-i:

—¿Ña diu se xko nukoo ichi, se xko xijan nda'u, kuu-s a?

⁹ Dava-i n-ka ja'an:

—Joon, diu-s.

—Inka-i n-ka ja'an:

—Ña'a. Da kaa-s ná kaa se ijan, ko ña diu-s.

Ko mee-s n-ja'an:

—Joon, se ijan kuu-r.

¹⁰ Te n-ka xijan tnu'u-i:

—¿Janda n-kuu xa nde'a-n vitna?

¹¹ N-ja'an-s:

—Se nani Jesús n-kidava'a nde'yu, te n-xajan-s ñii nduchi nuu-r, te n-ja'an-s: “Jua'an nuu nani Siloé, te ndute jan nanda'a-n ñii nduchi nuu-n.” N-xe'en-r, te n-nanda'a-r nuu-r, te kua'a-r xa kunde'a-r vitna.

¹² Te n-ka xijan tnu'u-i:

—¿Ndexu tuu se ijan?

N-ja'an-s:

—Ña xini-r.

N-ka xijan tnu'u se fariseu nuu se n-xo kuu se kuaa

¹³ Xndeka-i se n-xo kuu se kuaa jua'an nuu xtuu se fariseu.

¹⁴ Te kiu ndetatu ñayiu Israel kuu kiu n-kidava'a Jesús nde'yu xa n-kida-ia xa nde'a-s.

¹⁵ Xijan kuu xa n-ka xijan tnu'u se fariseu tuku nanda n-kuu xa nde'a-s. N-ja'an-s:

—Nde'yu n-xajan-s ñii nduchi nuu-r, te n-nanda'a-r nduchi nuu-r, te n-kukanda nuu-r.

¹⁶ Xijan kuu xa n-ka ja'an dava se fariseu:

—Ñadu Ianyuux n-kida xa n-kida-s xa'a, chi ña chinuu-s kiu ndetatu-ro.

Ko dava-s n-ka ja'an:

—¿Janda kua'a-s xa kada-s milagru, nux kuu-s se kida kuechi?

Ñayo-s n-xani ini iin nuu.

¹⁷ Te inka vuelta n-ka xijan tnu'u-s nuu se n-xo kuu se kuaa:

—¿Nax ja'an mee-n xaxe'e-s, xa n-kida-s xa nde'a-n?

N-xia'an-s:

—Se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu kuu-s.

¹⁸ Ko ña n-ka jandixa se Israel xa da kuaa-s n-kaku-s te vitna nde'a-s. N-ka kana-s tadi'i se kanda nuu vitna.

¹⁹ Nu n-xee tadi'i-s, te n-ka xijan tnu'u ña'a se fariseu:

—Se ya'a, ¿kuu-s da'ya-n a? ¿Ka ja'an mee-n xa da kuaa-s n-kaku-s? ¿Nux du'a n-xo kuu-s, te nax kuu xa vitna nde'a-s?

²⁰ N-ka ja'an tadi'i-s:

—Ka xini-da xa se ya'a kuu da'ya-da, te ndaa xa da kuaa-s n-kaku-s.

²¹ Ko nax n-kuu xa vitna nde'a-s, ña ka xini-da. Jundu n-kida xa nde'a-s, ña ka xini-da. Se tnu ini kuu-s. Kajan tnu'u-n nuu mee-s. Ja'an mee-s xaxe'e mee-s.

²² Tnu'u ya'a n-ka ja'an tadi'i-s, xaxe'e xa n-ka yu'u-s nuu se Israel. Chi xa n-ka kida ñn nuu se Israel xa kada koio-s. Nux ja'an ñn ñayiu xa Jesús kuu Ia n-tunda'a Ianyuux, te kine'e koio-s ñayiu jan veñu'u ñayiu Israel, xa ma nataka ka-i xi'in ñayiu Israel.

²³ Xijan kuu xa n-ka ja'an tadi'i-s: “Se tnu ini kuu-s. Kajan tnu'u-n nuu mee-s.”

²⁴ Vuelta kuu uu n-ka nakana-s se n-xo kuu se kuaa. N-ka xia'an-s:

—Koo xañu'u nuu Ianyuux te ja'an ndaa. Ka xini-r xa se nani Jesús kuu se kida kuechi.

²⁵ Te n-ja'an-s:

—Nux kida-s kuechi, dañá ña xini-da. Idini xa xini-da kuu xa da kuaa-da n-kaku-da, te vitna nde'a-da.

²⁶ N-ka xijan tnu'u ntuku-s:

—¿Nax n-kida ña'a-s? ¿Nanda n-kida-s xa nde'a-n?

²⁷ N-xia'an-s:

—Xá n-ja'an-da, ko ñayo-n n-ka jandixa tnu'u-da. ¿Nax kuu xa ka juini-n xa kunini koio-n ñnka vuelta? ¿Ka juini mee-n xa kunduu koio-n xi'in-s tuku a?

²⁸ Te kui'a n-ka ja'an-s nuu-s:

—Kunduu mee-n xi'in-s. Mee-r ka kida xa ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés.

²⁹ Ka xini mee-r xa n-ja'an Ianyuux nuu Moisés. Ko se ijan, ña ka xini-r nde n-kixi-s.

³⁰ N-ja'an se n-xo kuu se kuaa:

—Ña kutnuni ini-da nax kuu xa ñayo mee-n ka kutnuni ini nde n-kixi-s. ¡N-kida-s xa nde'a-da!

³¹ Na'a-ro xa ña nini Ianyuux se ka kida kuechi. Nux yu'u ñn ñayiu nuu Ianyuux te kida-i xa juini Ianyuux, te nini Ianyuux mee-i.

³² Nde kiu n-kixe'e xa kua'a ntdaa xa io xi'in nde vitna, te ñayo-ro n-ka tekú xa ni ñn ñayiu ña n-kida xa kunde'a ñn se kuaa nde na n-kaku-s.

³³ Se ya'a, nux ña n-tunda'a ña'a Ianyuux n-kuu, te ma kua'a-s xa kada-s ni ñn.

³⁴ N-ka ja'an-s:

—Xi'in kuechi n-kaku-n, te, ¿juini-n xa dakua'a ña'a-n mee-r a?

Te n-ka kine'e-s se n-xo kuu se kuaa jua'an-s.

N-ja'an Jesús: “Ka ja'an-n xa xnde'a-n, ko ña ndaa”

³⁵ Nu n-tekú Jesús xa n-ka kine'e-s-si jua'an-s, n-nanitna'a-ia xi'in-s, te n-ja'an-s:

—¿Jandixa-n Da'ya Yñ Ianyuux a?

³⁶ N-ja'an-s:

—Dito, ¿jundu kuu-ia? Ja'an-n, te jandixa-da-ia.

³⁷ N-ja'an Jesús:

—Xá nde'a-n-ia, te ndatnu'u-ia xi'in-n.

³⁸ N-ja'an-s:

—Xto'o-da, jandixa ña'a-da.

Te n-nujuiin xiti-s nuu-ia.

³⁹ Te n-ja'an Jesús:

—Vaa-r ñuñayiu ya'a xa ndadandaa-r ñayiu. Kada-r xa ñayiu ña nde'a, kunde'a koio-i. Te kada-r xa ñayiu nde'a, ku kuu koio-i ná kuu ñayiu kuaa.

40 Te ijan xtuu se fariseu. Na n-ka tekus tnu'u-ia, n-ka xijan tnu'u-s:

—¿Ja'an-n xa mee-r ka kuu se kuaa tuku a?

41 N-ja'an Jesús:

—Nux se kuaa n-ka kuu mee-n n-kuu, te ma tekuechi ña'a-r. Ko ka ja'an-n xa xnde'a-n, te xijan kuu xa kuú koio-n xi'in kuechi-n.

10

Currali tkachi Ianyuux

1 'Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin seyii, nux kuy-atni-s currali tkachi, ko ña kiu ndaa-s ye'e currali, ko xido-s diki currali, te xini-ro xa ñadu'u kuu-s, xini-ro xa juini-s xa du'u-s tkachi jan.

2 Se kiu ndaa ye'e currali, mee-s kuu se ñunuu tkachi.

3 Mee-s, ña tñii ña'a ti-ina, te tnu'u mee-s ka najini tkachi-s. Kana-s diu ñin ñin tkachi-s, te ka natu'a ña'a-ti, te kine'e-s-ti currali.

4 Kana-s ntdaa tkachi-s, te xe juindodo nuu-s nuu-ti. Xndijun ña'a-ti, chi na'a-ti tnu'u xto'o-ti.

5 Ko ma nkuitandijun-ti seto'o. Kunu koio-ti, chi ñatu ka xini-ti tnu'u seto'o.

6 Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús xa dakua'a-ia se fariseu ijan, ko ña n-ka kutnuni ini-s nax n-ja'an-ia.

N-ja'an Jesús: “Mee-r kuu Se ñunuu va'a tkachi.”

7 Te n-ja'an Jesús inka vuelta:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Mee-r kuu ye'e currali tkachi.

8 Se n-ka kixi antecas xa kixi mee-r, ntdaa-s ka kuu ñadu'u, n-ka juini-s xa du'u-s tkachi. Ko ñayo tkachi n-ka tekus tnu'u-s.

⁹ Ye'e currali kuu mee-r. Nux jandixa ña'a ñin ñayiu mee-r, te taxkanu ini lanyuux kuechi-i, te kutuu va'a-i xi'in-ia. Ka kuu ñayiu jan ná kuu tkachi ndiu ye'e currali. Kee-ti xa kaxi-ti, te ndiu-ti xa kutuu va'a-ti.

¹⁰ 'Kixi ñadu'u, xa du'u-s tkachi. Ka'ni-s-ti te danaa-s-ti. Ko vaxi mee-r, xa kutuu va'a koio-ti. Vaa-r, xa ñayiu ka jandixa ña'a mee-r, va'a xa va'a kutuu koio mee-i vitna xi'in kuia ma jin ndi'i.

¹¹ Mee-r kuu Se ñunuu va'a tkachi. Juejoon-r xa ka'ni ña'a koio ñayiu mee-r, xa kutuu va'a koio tkachi-r.

¹² Du'a ma kada koio se ka juini xa ni'i ni-s tvini. Ña kuu-s ñin se ñunuu va'a tkachi, chi tkachi, ña ka kuu-ti tkachi mee-s. Se ijan, na nde'a-s xa vaxi ñaña, te dandoo-s tkachi te kunu-s. Te tñi ñaña tkachi jan, te xate ni'na ña'a-ti.

¹³ Xino se ijan, chi kidatniu-s xaxe'e xa ni'i-s tvini, te ña tuu nax vi'i-s tkachi jan.

¹⁴⁻¹⁵ Mee-r kuu Se ñunuu va'a tkachi. Nani xini ña'a Taa-r mee-r, te xini mee-r mee-ia, dani xini-r ñayiu ka jandixa ña'a mee-r, te mee-i ka xini ña'a mee-r. Juña'a-r mee-r, xa ka'ni ña'a koio seyii xaxe'e tkachi-r.

¹⁶ Ko io ñka ñayiu ta jandixa ña'a koio ka. Ná kuu tkachi yi'i ñka currali, ka kuu ñayiu jan. Io xa kandeka-r mee-i kixi tuku. Kunini koio ñayiu jan tnu'u mee-r, te mee-i xi'in ñayiu ka jandixa ña'a mee-r vitna, nduu-i, ku kuu koio-i tkachi yindi'u ka'nu idini currali, te junuu va'a-r-yi ntdaa-i.

¹⁷ 'Xijan kuu xa xemani ña'a Taa-r, chi juña'a-r mee-r xaxe'e tkachi-r. Kuú-r xa nandoto-r ñka vuelta.

¹⁸ Ni ñin ñayiu ña kida xa kuú-r. Ka'ni ña'a koio-s, ko du'a koo xaxe'e xa du'a koo. Xi'in xa taxnuni mee-r kuú-r, te xi'in xa taxnuni mee-r nandoto-r. Du'a n-ta'u tniu Taa-r, te du'a koo.

¹⁹ Xaxe'e tnu'u ya'a, te ñnka vuelta ña n-ka xani ini ñin nuu se Israel.

²⁰ Kue'e-s n-ka ja'an:

—Tachi u'u ñu'u anu-s, n-nduloko-s. ¿Nakuenda ka chinuu-n tnu'u ja'an-s?

²¹ Ko dava ka-s n-ka ja'an:

—Va'a ja'an-s, ñatu ñu'u tachi u'u anu-s. Chi ña kua'a tachi u'u kada-i xa kunde'a ñayiu n-xo kukuaa nde na n-kaku-i.

Na n-ka tekú se Israel tnu'u Jesús, n-ka tñi-s yuú xa ka'ni-s-ia

²² Te n-xio ñin viko ñayiu Israel. Ñuu nani Jerusalén n-ka xo naja'an ñayiu nanda n-ka kida ii taxa'nu tnetnu-ro veñu'u ñayiu Israel. Te yoo vixi kuu daa.

²³ N-xikonuu Jesús xiti veñu'u Jerusalén. N-xikonuu-ia nuu nani Portal Salomón.

²⁴ Ijan n-ka dukunduu se Israel Jesús, te n-ka ja'an-s:

—Io xa ja'an kaxi-n. Nux mee-n kuu Cristu, Ia n-tunda'a ña'a Ianyuux, kachitnuña'a-n.

²⁵ N-ja'an Jesús:

—Xá n-ja'an-r, te ñayo-n ka jandixa. N-tunda'a ña'a Taa-r, te kida-r tniu n-taxi-ia, te tniu kida-r ja'an ndaa xaxe'e-r.

²⁶ Ko ñayo-n ka jandixa, chi ña ka kuu-n tkachi mee-r. Nani n-ja'an-r nuu-n, du'a kuu.

²⁷ Tkachi mee-r ka chinuu tnu'u-r. Xini-r mee-i, te xndijun ña'a-i mee-r.

28 Te kada-r xa kutuu va'a koio-i, xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Ni in-i, nuncas ma kuú-i xi'in kuechi-i. Te ni in ñayiu ma kua'a xa tni-i tkachi-r yinda'a-r.

29 Taa-r n-taxi tkachi-r, te kunxa'nu ka mee-ia dada ntdaa xa io. Mayo ñayiu kua'a, te ni kui'na ma kua'a, xa dita-i tkachi mee-r neva'a Taa-r nda'a-ia.

30 Te in nuu kuu mee-r xi'in Taa-r, idini ka kuu-r.

31 Te inka vuelta n-ka tni se Israel yuú xa ka'ni-s-ia.

32 N-ja'an Jesús:

—N-taxi Taa-r kue'e tniu va'a, te n-dande'a ña'a-r tniu jan nuu mee-n. ¿Xaxe'e ndeda in tniu n-kida-r, ka juini-n xa ka'ni ña'a-n yuú?

33 N-ka ja'an-s:

—Ñayo-r ka janña'a xaxe'e tniu va'a kida-n. Ka'ni ña'a koio-r xaxe'e xa kui'a ja'an-n Taa-ro Ianyuux. Seyi kuu-n, ko ja'an-n xa Ianyuux kuu-n.

34 N-ja'an Jesús:

—¿Nax ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés? Yodot-nuni xa n-ja'an Ianyuux: “Mee-n ka kuu ianyuux.”

35 N-danani-ia se ijan ianyuux, chi n-ka tni-s tnu'u Ianyuux. Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Moisés kuu, te io xa chinuu-ro tnu'u jan.

36 Xijan kuu xa, ¿nax kuu xa ka ja'an-n xa kui'a ja'an mee-r nuu Ianyuux, hora n-ja'an-r xa kuu-r Da'ya Yi Ianyuux? Kuu-r Ia n-kaxi ña'a-ia, kuu-r Ia n-tunda'a ña'a-ia vaxi-r ñuñayiu.

37 Nux ña kida-r tniu Taa-r, te maxku jandixa ña'a koio-n.

38 Ko nux kida-r tniu Taa-r, te io xa jandixa koio-n tniu-r. Juini ma jandixa ña'a koio-n mee-r, ko io xa jandixa koio-n tniu kida-r. Xijan jini

koio-n xa kunduu Taa-r xi'in mee-r te kunduu mee-r xi'in Taa-r. Xijan kutnuni ini koio-n xa Taa-r xi'in mee-r, idini xa kuu-r nduu-r.

³⁹ Xijan kuu xa inka vuelta n-ka kixe'e-s xa tñii presu koio-s-ia, ko n-kaku-ia nda'a-s.

⁴⁰ Te jua'an Jesús inka vuelta, n-ya'a-ia de'va Jordán, nde nuu ki'na nuu n-dajuendute Sua ñayiu. Ijan n-xo tuu Jesús.

⁴¹ Ijan n-ka kixee kue'e ñayiu, te n-ka ja'an-i:

—Ni ñin milagru ña n-kida Sua, ko ndaa n-ja'an-s xaxe'e se ya'a. Ntdaa xa n-ja'an-s kuu xandaa.

⁴² Te ijan n-ka jandixa kue'e ñayiu jan Jesús.

11

N-xi'í Lázaro

¹ Te ku'u ñin se nani Lázaro. Se ñuu nani Betania kuu-s. Betania kuu ñuu María xi'in ku'u-i Tmarta.

² María jan kuu ñadi'i n-xajan xe'e Xto'o-ro Jesús xaxe'en vidi, te xi'in idi diki-i n-nadayichi-i xe'e-ia. Ku'a-i, Lázaro, kuu se ku'u jan.

³ Xijan kuu xa, nduu ku'a Lázaro n-ka tunda'a ñin muxu jua'an-s, xa na juña tnu'u-s nuu Jesús:

—Xto'o-ro, ku'u se mani xi'in-n.

⁴ Na n-teku Jesús nax n-ja'an muxu, n-ja'an-ia:

—Ku'u-s, ko ma kuú-s. Dande'a ña'a Ianyuux mee-n xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Xaxe'e xa ku'u Lázaro, te jini koio mee-n xa nani taxnuni Ianyuux, dani taxnuni Da'ya Yi-ia tuku.

⁵ Te xemani Jesús Tmarta xi'in ku'u-i xi'in ku'a-i, Lázaro.

⁶ Xijan kuu xa na n-teku-ia xa ku'u Lázaro, te n-ndoo ka-ia uu ka kiu nuu tuu-ia.

⁷ Te dada n-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:

—Na ji'in-ro Judea inka vuelta.

⁸ N-ka ja'an se dakua'a-ia:

—Maestru, xaku nga xa ka'ni ña'a koio se Judea xi'in yuú. ¿Te juini ka-n xa ji'in-n nde ijan inka vuelta u?

⁹ N-ja'an Jesús:

—Uxi uu hora ndii ngandii in kiu in kiu. In ñayiu, nux kaka-i hora ndii ngandii ñuñayiu, ma jin ki'i-i yuú, chi va'a kanda.

¹⁰ Ko nux kaka in ñayiu xakuaa, jin ki'i-i, chi ña kanda.

¹¹ Du'a n-ja'an-ia, te dada n-ja'an-ia:

—Lázaro, se mani xi'in-ro, kidi-s. Ko ji'in-r xa dandoto-r-si.

¹² Xijan kuu xa n-ka ja'an se dakua'a-ia:

—Xto'o-ro, nux kidi-s, te ndva'a-s.

¹³ Te ja'an Jesús xa n-xi'í Lázaro, ko ñayo se ijan n-ka kutnuni ini tnu'u-ia, chi n-ka xani ini-s xa ndaa xa kidi-s.

¹⁴ Xijan kuu xa n-ja'an kaxi Jesús:

—Xá n-xi'í Lázaro.

¹⁵ Te xaxe'e mee-n, kuvete-r xa ña n-xo tuu-r ijan hora n-xi'í-s, chi vitna jandixa ña'a koio ka mee-n. Na ji'in-ro nuu tuu-s.

¹⁶ Xijan kuu xa Tomás, se ka danani ñayiu Cuati, n-ja'an-s nuu se dakua'a Jesús:

—Na ji'in mee-ro tuku, xa kuú-ro xi'in-ia.

N-ja'an Jesús: “Kida mee-r xa nandoto koio ndiyi”

¹⁷ Na n-xee Jesús Betania, n-teku-ia xa xá n-kuu koon kiu xa yinduxi Lázaro.

¹⁸ Te katuu ñuu nani Betania yatni ñuu Jerusalén. Vaa uu uni ni kilómetro Betania xi'in Jerusalén.

¹⁹ Te n-ka kixee kue'e ñayiu Israel, xa juña'a-i tnu'u kanu ini nuu Tmarta xi'in María, xaxe'e ku'a-i Lázaro.

²⁰ Te na n-tekutnu'u Tmarta xa vax kuyatni Jesús, n-kee-i ve'e te jua'an-i, juan tna'a-i Jesús. Ko nukoo na'i María xiti ve'e.

²¹ Na n-nanitna'a Tmarta xi'in Jesús, te n-ja'an-i:
—Xto'o-da, nux n-xo tuu-n ya'a, te ma kuú ku'a-da n-kuu.

²² Te na'a-da xa vitna taxi Ianyuux dava'a nga xa kajan-n nuu-ia.

²³ N-ja'an Jesús:

—Nandoto ku'a-n.

²⁴ N-ja'an Tmarta:

—Na'a-da xa nandoto-i, na xee kiu xa nandoto koio ndiyi, hora ndadandaa Ianyuux ntdaa xa io.

²⁵ N-ja'an Jesús:

—Kida mee-r xa nandoto koio ndiyi. Kida mee-r xa kutuu va'a koio-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. ñin ñayiu, nux jandixa ña'a-i mee-r, juini na kuú-i, ko kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

²⁶ Ntdaa ñayiu xtuu te ka jandixa ña'a-i mee-r, nuncas ma kuú koio-i. ¿Jandixa-n tnu'u ya'a u?

²⁷ N-ja'an Tmarta:

—Joon, Xto'o-da. Xá n-jandixa-da xa mee-n kuu Cristu, la n-tunda'a Ianyuux. Xá n-jandixa-da xa mee-n kuu Da'ya Yi Ianyuux. Xá n-kuu kue'e kuia yodotnuni xa kii-n ñuñayiu, te vitna xá n-kixee-n.

N-nda'i Jesús nuu yinduxi Lázaro

²⁸ Na n-ja'an Tmarta tnu'u ya'a, te n-xiko-i juan nu'u-i ve'e-i, te na'i ni n-ja'an-i nuu ku'u-i, María:

—Xá n-kixee Maestru, te juini-ia xa ja'an-ia xi'in-un.

29 Na n-teku María tnu'u ja'an Tmarta, te yachi n-ndojuiin-i, te jua'an-i nuu ndetu Jesús.

30 Te ta xee ka Jesús ñuu Betania. Dani ndetu-ia nuu n-nanitna'a Tmarta xi'in-ia.

31 Te ve'e ijan xyuku kue'e ñayiu Israel xi'in María, xa juña'a koio-i tnu'u kanu ini nuu-i. Na n-ka xini-i xa yachi n-ndojuiin María te n-kee-i ve'e, te n-ka xe kuitandijun ña'a-i. N-ka xani ini-i xa jua'an María panteón, xa nda'i-i xaxe'e ku'a-i.

32 Te n-kixee María nuu tuu Jesús. N-xini-ia, n-nduandee-i xe'e-ia. N-ja'an-i:

—Xto'o-da, nux n-xo tuu-n ya'a, te ma kuú ku'a-da n-kuu.

33 Na n-xini Jesús xa nda'i María, te ka nda'i ñayiu Israel vaxi xi'in-i, yo n-kiti ini-ia te n-tnau ini-ia.

34 N-ja'an-ia:

—¿Ndexu n-chinduxi-n-si?

Te n-ka ja'an-i:

—Xto'o-da, ne'e-n, te jini-n.

35 Te n-nda'i Jesús.

36 Ñayiu Israel xyuku ijan n-ka ndatnu'u-i:

—Kunde'a xa yo n-xemani-s-si.

37 Ko dava-i n-ka ja'an:

—N-kida-s xa kua'a se kuaa xa kunde'a-s. ¿Ña n-kua'a-s xa kada-s xa maxku kuú Lázaro a?

N-kida Jesús xa n-nandoto Lázaro

38 Inka vuelta kue'e xa kue'e n-tnau ini Jesús, te jua'an-ia nuu n-ka chinduxi-s ndi Lázaro. In yau kava kuu, te n-xo ndenee in toto ka'nu yuyau jan.

39 N-ja'an Jesús:

—Dita toto de.

Ko n-ja'an Tmarta, ku'a ndi Lázaro:

—Xto'o-da, xá xe'en te'yu-i vitna, chi xá n-kuu koon kiu yinduxi-i.

⁴⁰ N-ja'an Jesús:

—Te, ¿ñadu n-ja'an-r xa nux jandixa-n, te jini-n xa kunxa'nu ka lanyuux dada ntdaa xa io?

⁴¹ Xijan kuu xa n-ka dita-s toto ka'nu nuu yinduxi ndiyi. Nukonde'a Jesús andiu, n-ja'an-ia:

—Taa-da, n-kuta'u-da xa n-teku-n tnu'u-da.

⁴² Na'a-da xa ntdantu'u kiu nini-n tnu'u-da, ko n-ja'an-da xaxe'e ñayiu xyuku ya'a, xa na jandixa koio mee-i xa mee-n n-tunda'a ña'a mee-da.

⁴³ Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a, te n-kana xee-ia:

—Lázaro, jta kee, ne'e ya'a!

⁴⁴ Te n-ndee se n-xi'í xiti yau. Duku da'ma nda'a-s, xe'e-s, te da'u da'ma nuu-s. N-ja'an Jesús nuu ñayiu xyuku ijan:

—Nandaxi koio nda'a-s, xe'e-s, xa kua'a-s xa nakaka-s.

N-ka xani ini-s nanda kua'a-s xa ka'ni-s Jesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Xijan kuu xa kue'e ñayiu Israel n-ka jandixa Jesús. N-ka kixee-i xa juña'a-i tnu'u kanu ini nuu María, te n-ka xini-i nax n-kida Jesús, te n-ka jandixa-i-ia.

⁴⁶ Ko dava-i jua'an nuu xyuku se fariseu, te n-ka najani-i ntdaa xa n-kida Jesús.

⁴⁷ Xijan kuu xa n-ka nataka dutu ka taxnuni xi'in se fariseu, te n-ka ja'an-s:

—¿Nax kada-ro? Chi se ijan, kida-s kue'e milagru.

⁴⁸ Nux ma ja'an-ro, te du'a kada ka-s, te jandixa koio ntdaa ñayiu mee-s, te kix koio soldado romano, xa kanu koio-s veñu'u-ro te datiu-s ñuu-ro.

49 Ko ñn-s, se nani Caifás, se kuu dutu taxnuni ka kuia ijan, n-ja'an:

—Mee-n, ñayo-n ka kutnuni ini ni ñn.

50 Ña ka kutnuni ini-n xa va'a ka xa kuú ñn seyïi xaxe'e ñayiu Israel, dada xa kuú koio ntdaa ñayiu Israel.

51 Te tnu'u ya'a ña n-xani ini mee Caifás. Xaxe'e xa kuu-s dutu taxnuni ka kuia ijan, te n-kida lanyuux xa juña tnu'u-s tnu'u mee-ia nuu ñayiu, xa kuú Jesús xaxe'e ñayiu Israel.

52 Kuú-ia xaxe'e ñayiu Israel, ko diuni kuú-ia xaxe'e ntdaa ñayiu ta jandixa koio ka lanyuux. Juini xtuu-i nitu'u ñuñayiu, ko nadataka-ia mee-i, xa ku kuu-i idini ñayiu.

53 Xijan kuu xa, nde kiu ijan n-ka xani ini dutu taxnuni, xi'in se fariseu, nanda kua'a-s xa ka'ni-s Jesús.

54 Xijan kuu xa ñatuka n-xikonuu Jesús ñuu nani Jerusalén. Ijan jua'an-ia ñuu nani Efraín, yatni yuku nuu ñayo ñayiu io. Ijan n-ndoo-ia xi'in se dakua'a-ia.

55 Te vax kuyatni ñn viko ñayiu Israel, ñn viko nani Paxcua. Te kue'e ñayiu ntdaa ñuu jua'an Jerusalén. Antecas xa kixe'e viko, jua'an-i nuu dutu xa ndada ii ña'a-ia, xa kua'a-i xa ndadaka'nu-i viko Paxcua.

56 Ijan ka nanduku ñayiu Israel Jesús. Xyuku-i xiti veñu'u ka xijan tnu'u tna'a-i:

—¿Naxa xani ini-n? ¿Ma kixi Jesús viko a?

57 Te xá n-ka ta'u tniu dutu taxnuni, xi'in se fariseu, xa nux najini ñn ñayiu Jesús, te na juña tnu'u-i nuu juxtixia nuu tuu-ia, xa tñi koio-s-ia.

12

*Ndute nardo n-najini ñn ñadi'i xe'e Jesús
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)*

¹ Iñu ka kiu juini xa xee viko Paxcua, te n-kixee Jesús ñuu nani Betania, ñuu se nani Lázaro. Te Lázaro kuu se n-xi'í te n-nadandoto Jesús mee-s.

² Te ijan n-ka kidava'a-i ndeyu xaxe'e Jesús. N-dakee Tmarta ndeyu, te nukoo Lázaro xi'in se xtuu xi'in Jesús.

³ Te ijan María ne'e dava kilo xaxe'en vidi nani nardo. Nardo va'a xa kue'e ya'u. Ndute nardo jan n-najini-i xe'e Jesús. Idi diki-i n-nadayichi-i xe'e-ia. Te nitu'u xiti ve'e jan n-xe'en vidi.

⁴ Ko n-kudeen Judas Iscariote, se kuu da'ya Simón, nuu María. Juini kuu-s ñn se dakua'a Jesús, ko se diko Jesús kuu-s. N-ja'an-s:

⁵ —¿Nakuenda ña n-diko-ro ndute nardo jan xa uni cientu denario, xa juña'a nga-ro tvini ñayiu ka kunda'u?

⁶ Du'a ña ja'an-s xaxe'e xa juini-s xa chindee-s ñayiu kunda'u. Du'a ja'an-s chi ñadu'u kuu-s. Ne'e mee-s tvini se dakua'a Jesús, te tñi-s dava'a nga tvini juini-s.

⁷ N-ja'an Jesús nuu Judas:

—Maxku kudeen ka-n nuu-i. Antecas xa kuú-r, te xá n-kida tu'a-i yiki kuñu-r, xa chinduxi va'a ña'a-s.

⁸ Ñayiu ka kunda'u, xtuu-i xi'in-n ntdaa kiu, ko mee-r, ma kutuu ka-r xi'in-n.

N-ka kida ñn nuu-s xa ka'ni koio-s Lázaro tuku

⁹ N-ka tekutnu'u kue'e ñayiu Israel xa tuu Jesús Betania, te ijan n-ka xee-i nuu tuu-ia. N-ka juini-i

xa jini-i Jesús, ko diuni n-ka juini-i xa jini-i Lázaro, se n-nadandoto-ia.

¹⁰ Te n-ka kida ñin nuu dutu taxnuni xa ka'ni koio-s Lázaro tuku.

¹¹ Chi xaxe'e Lázaro, te ka dandoo ñayiu xa xetniu ñayiu Israel, te ka jandixa-i Jesús.

N-kiu Jesús ñuu nani Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² O'on ka kiu juini xa xee viko Paxcua, te ka xee kue'e xa kue'e ñayiu Jerusalén. N-ka tekutnu'u-i xa ijan xee Jesús.

¹³ N-ka xa'nde-i nda'a ñuu kuii, te n-ka kee-i Jerusalén, xa jin tna'a-i Jesús dava ichi. N-ka kana-i:

—¡Na kuta'u-ro Ianyuux! ¡Na kada-ia xa kutuu va'a se vaxi! ¡Se n-tunda'a Ianyuux xa taxnuni-s! ¡Na ku kuu-s se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel!

¹⁴ N-ni'i Jesús ñin burru, te n-xe kaa-ia-ti. Te xá n-kuu kue'e kuia, se n-ka chidotnuni tnu'u Ianyuux, n-ka kidava'a-s xa du'a koo. N-ka chidotnuni-s:

¹⁵ Maxku yu'u koio ka-n, ñayiu Jerusalén.

Kunde'a koio-n xa vaxi se kunxa'nu ka nuu-n, yodo-s ñin burru.

¹⁶ Te hora ijan ni, ña ka kutnuni ini se dakua'a Jesús nax n-kuu. Ko hora juan ndaa Jesús andiu, n-ka naja'an-s xa du'a n-ka kidava'a se n-chidotnuni tnu'u Ianyuux, te du'a n-ya'a.

¹⁷ Te n-ka ja'an ndaa kue'e ñayiu ijan xaxe'e Jesús. N-xo tuu-i xi'in-ia, hora n-kana-ia ndi Lázaro xa ndee-s yau kava, te n-nadandoto-ia-s nuu n-yi'nduxi-s.

18 N-ka tekutnu'u kue'e xa kue'e ñayiu xa n-kida Jesús milagru jan, te xaxe'e xijan n-ka xe tna'a-i-ia ichi Jerusalén.

19 Te n-ka ja'an se fariseu, nuu ñn-s nuu ñnka-s:

—Xini-n xa ni ñn xa kida-ro ñatu xiniñu'u. Ntdaa ñayiu ñuñayiu ka kunduu xi'in-s.

Se ja'an tnu'u griegu, n-ka nanduku-s Jesús

20 Nuu ñayiu n-ka xe'en Jerusalén, xa ndadaka'nu-i viko Paxcua, ijan tna'a uni koon ñayiu griegu, ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel.

21 N-ka kuyatni-s Slipe, se ñuu nani Betsaida distrito Galilea. ñn se dakua'a Jesús kuu-s. N-ka xijan-s nuu-s:

—Dito, ka juini-da xa jini-da Jesús.

22 N-nanitna'a Slipe xi'in Ndrixí, te n-xia'an-s xa n-ka ja'an se griegu, te nduu-s jua'an xi'in-s xa juña'a-s Jesús.

23 N-ja'an Jesús:

—Mee-r kuu Se kuu ñani tna'a ñayiu. Xá n-xee kiu xa kadaka'nu ña'a Taa-r mee-r.

24 Xandaa kuu xa ja'an-r. Ná kuu ñn tata triu kuu-r. Nux ña xate seyii tata triu nuu ñu'u, ma kane ni ñn xa kaxi xa ko'o-ro. Ko nux jungoio triu nuu ñu'u, te koo kue'e xa kaxi xa ko'o-ro. Du'a koo xa kuú mee-r, te kutuu va'a koio mee-n.

25 ñn seyii, nux tuu-s xa ni'i-s ntdaa xa juini-s, te dakuita-s ntdaa xa n-xani ini-s xa n-ni'i-s. Ko ñn seyii, nux daxio-s xa io ñuñayiu xa kunduu-s xi'in Ianyuux, te ni'i-s xa kutuu va'a-s xi'in Ianyuux andiu kuia ma jin ndi'i.

26 ñn seyii, nux ñn se xinokuechi nuu mee-r kuu-s, te io xa kunduu-s xi'in-r. Nuu kutuu mee-r,

ijan kutuu se xinokuechi nuu-r tuku. Nux xinokuechi ñin ñayiu nuu-r, te kadaka'nu Taa-r mee-i tuku.

N-ja'an Jesús nanda koo xa kuú-ia

²⁷ 'Yo loko kue'e tnau ini-r vitna. ¿Nax ja'an-r? ¿Kajan-r nuu Taa-r xa dakaku ña'a-ia, xa maxku ya'a-r kue'e vida u? Du'a ma kajan-r, chi vaa-r xa kada-r ná io ná jua'an tniu n-taxi-ia.

²⁸ Dada n-ja'an-ia nuu Ianyuux:

—Taa-da, kada-n xa kutnuni ini ntdaa ñayiu xa mee-n kuu Ia kunxa'nu ka.

Hora ijan ni n-ja'an ñin tnu'u nde andiu:

—Xá n-kida-r xa kutnuni ini koio ñayiu xa Ia kunxa'nu ka kuu-r, te kada-r ñnka vuelta.

²⁹ Te xyuku kue'e ñayiu ijan. N-ka tekui tnu'u nde andiu, te dava-i n-ka ja'an xa kana dau. Ko dava-i n-ka ja'an xa ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, n-ja'an nuu Jesús.

³⁰ N-ja'an Jesús nuu ñayiu xyuku ijan:

—Ñadu xaxe'e mee-r n-ja'an tnu'u jan nde andiu. N-ja'an Ianyuux xaxe'e mee-n.

³¹ Vitna ndadandaa-r kuechi ñuñayiu. Vitna kine'e-r kui'na ñuñayiu, xa ma taxnuni ka-i nuu ñayiu.

³² Na katakaa ña'a koio-s mee-r, te kada-r xa jandixa ña'a ntdaa ñayiu mee-r.

³³ Te xi'in tnu'u ya'a n-ja'an-ia janda kuu xa kuú-ia.

³⁴ N-ka ja'an ñayiu:

—Xá n-ka tekui-r xa kuia ma jin ndi'i taxnuni Cristu, Ia tunda'a Ianyuux. ¿Nanda kuu xa ja'an-n xa katakaa koio ñayiu Se kuu ñani tna'a ñayiu? ¿Jundu kuu se ijan, Se kuu ñani tna'a ñayiu?

35 N-ja'an Jesús:

—Ná kuu luz va'a ka koko kuu mee-r. Xaku nga kiu kutuu-r xi'in-n. Nini tuu-r ñuñayiu, io xa kunduu koio-n xi'in-r, xa ma ku kuu koio mee-n ná kuu ñin seyñ xikonuu nuu nee, ñin se ña xini ndexu ji'in-s.

36 Nini tuu-r xi'in-n, io xa jandixa ña'a koio-n, xa nduu koio mee-n da'ya-r.

N-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te jua'an-ia. Ñayo ka-s nani'i ña'a.

Se Israel, dani ña n-ka jandixa-s Jesús

37 Juini kida-ia kue'e milagru xnde'a ñayiu Israel, ko dani ña ka jandixa-i-ia.

38 Du'a n-xetna'a nax n-kidava'a Isaías. Se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu kuu Isaías. Xá n-kuu kue'e kuia n-kidava'a-s:

Xto'o-da, ña n-ka jandixa ñayiu tnu'u n-xian tnu'u-da nuu-i.

N-dande'a-n xa taxnuni-n nuu-i, ko dani ña n-ka jandixa ña'a-i.

39 Xijan kuu xa ña n-ka kua'a-i xa jandixa-i. N-kidava'a Isaías ñnka vuelta:

40 N-kida-ia xa kuaa-i.

N-kida-ia xa kuxee ini-i.

N-kida-ia xa nduchi nuu-i ña kua'a-i xa kunde'a-i.

N-kida-ia xa ña kutnuni anu-i.

N-kida-ia xa ña kua'a-i xa natu ini-i kuechi, xa ndadava'a-ia-i.

41 Du'a n-ja'an Isaías, chi n-xini-s nax koo hora kixi Cristu, Ia tunda'a Ianyuux. N-kutnuni ini-s xa taxnuni-ia, te n-ja'an ndaa-s xaxe'e-ia.

42 Ko kue'e ñayiu, joon, n-ka jandixa-i Jesús. Nde dava se taxnuni nuu ñayiu Israel n-ka jandixa-ia. Ko xaxe'e se fariseu, te ña n-ka ja'an kanda-s xa

jandixa-s-ia, chi ña n-ka juini-s xa kine'e ña'a koio se fariseu veñu'u ñayiu Israel.

⁴³ Chi se taxnuni nuu ñayiu, n-ka tna ini ka-s xa koo koio ñayiu xañu'u nuu mee-s, dada xa ja'an Ianyuux xa ka kida-s xava'a.

N-ja'an Jesús: “Xi'in tnu'uja'an mee-r ndadandaa Ianyuux ñayiu”

⁴⁴ Hora ijan ni xee n-ja'an Jesús:

—Ën ñayiu, nux jandixa ña'a-i mee-r, ña jandixa-i meni mee-r, chi jandixa-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r tuku.

⁴⁵ Te ïn ñayiu, nux nde'a ña'a-i mee-r, du'a nde'a-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r.

⁴⁶ Ná kuu luz va'a ka koko kuu mee-r. Vaa-r ñuñayiu, xa ntdaa ñayiu ka jandixa ña'a mee-r, ma kutuu koio ka-i nuu nee.

⁴⁷ Ën ñayiu, nux tekui tnu'u mee-r, ko ña chinuu-i nax ja'an-r, te ña ndadandaa-r-yi. Chi ñatu vaa-r xa ndadandaa-r ñayiu, vaa-r xa dakaku-r ñayiu, xa maxku kuú koio-i xi'in kuechi-i.

⁴⁸ Ñayiu ña ka jandixa ña'a mee-r, ñayiu ña ka chinuu tnu'u-r, ma kaku koio-i. Kiu ndadandaa Ianyuux ntdaa xa io, daa, xi'in tnu'u n-ja'an mee-r, ndadandaa-ia ñayiu jan.

⁴⁹ Chi ñatu ja'an-r tnu'u mee-r. N-tunda'a ña'a Taa-r, te n-ta'u tniu mee-ia nax ja'an-r te na tnu'u ja'an-r.

⁵⁰ Na'a-r xa nux jandixa ïn ñayiu tnu'u ta'u tniu Taa-r, te kutuu va'a-i xi'in-ia kuia ma jin ndi'i. Xijan kuu xa ja'an-r tnu'u Taa-r. Tnu'u n-ja'an mee-ia nuu mee-r, tnu'u ijan, ja'an mee-r nuu mee-n.

13

N-najini Jesús xe'e se dakua'a-ia

¹ In kiu nga xa xee viko Paxcua. Na'a Jesús xa xá n-xee kiu xa kee-ia ñuñayiu, xa ndaa-ia nuu tuu Taa-ia. Nini n-xo tuu-ia ñuñayiu, n-xemani-ia ñayiu ka jandixa ña'a. Te kiu nga ijan n-dande'a-ia ñayiu jan xa yo xemani-ia-i.

²⁻⁴ Te xá n-kidatniu kui'na anu Judas Iscariote, da'ya yii Simón, xa diko-s Jesús nuu se ka'ni koio-ia. Na'a Jesús xa n-kixi-ia nde nuu tuu Taa-ia, te na'a-ia xa nu'u-ia nuu tuu Taa-ia. Na'a-ia xa n-kida Taa-ia xa taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Nukoo Jesús xi'in se dakua'a-ia xa kaxdini-ia xi'in-s. N-ndojuiin Jesús nuu n-xaxdini-ia, te n-dita-ia da'ma ni'na-ia. N-tnii-ia ii toalla, te n-duku ni'na-ia dujun ka'a-ia.

⁵ N-dachitu-ia iin caxuela ndute, te n-kixe'e-ia xa najini-ia xe'e se dakua'a-ia. Xi'in toalla n-xo duku ni'na dujun ka'a-ia, n-nadayichi-ia xe'e-s.

⁶ Na n-xee-ia nuu Simón Spedru xa najini-ia xe'e-s, te n-ja'an Spedru:

—Xto'o-ro, ¿xe'e mee-da najini-n a?

⁷ N-ja'an Jesús:

—Ta kutnuni ka ini-n nax kida-r vitna, ko nunuu ka kutnuni ini-n.

⁸ N-ja'an Spedru:

—¡Nuncas ma najini mee-n xe'e mee-da!

N-ja'an Jesús:

—Nux ma najini-r xe'e-n, te ma kunduu ka-n xi'in-r.

⁹ Te n-xia'an Simón Spedru nuu Jesús:

—Xto'o-ro, nux du'a koo, te maxku najini-n diko ni xe'e-da. Najini-n nda'a-da, diki-da tuku.

¹⁰ N-ja'an Jesús nuu-s:

—Xá n-dakuchi ña'a Taa-r Ianyuux mee-n. Xi-jan kuu xa meni xe'e-n najini mee-r vitna. Xá n-kida Ianyuux xa n-ndundoo-n, ña tuu nax io ka-n. Mee-n, xá n-ka ndundoo-n, ko ñatu ntdaa-n ndaxio ndoo.

¹¹ Chi na'a Jesús jundu diko ña'a mee-ia. Xijan kuu xa n-ja'an-ia xa ñatu ntdaa-s ndaxio ndoo.

¹² Na n-ya'a xa n-najini-ia xe'e-s ntdaa-s, te n-nukondixi-ia da'ma-ia, te n-nukoo-ia inka vuelta, n-ja'an-ia:

—¿Ka kutnuni ini-n nax n-kida ña'a-r a?

¹³ Danani ña'a-n Maestru, te ka ja'an-n xa Xto'o-n kuu ña'a, te xandaa ka ja'an-n, chi ndaa kuu-r.

¹⁴ Nux kuu-r Xto'o-n te Maestru te najini mee-r xe'e mee-n, te io xa najini tna'a koio mee-n xe'e-n.

¹⁵ Kuu mee-r ichi ka ne'e ka tñi koio-n ji'in. Ná n-kida ña'a mee-r, da io xa kada tna'a koio mee-n.

¹⁶ Xandaa kuu xa ja'an-r. Kunxa'nu ka se kuu xto'o ve'e, dada se xinokuechi nuu-s. Kunxa'nu ka se ta'u tñiu, dada se tunda'a-s.

¹⁷ Nux kutnuni ini-n xa'a te kada-n xa'a, te kuvete koio-n.

¹⁸ Ña ja'an-r xaxe'e ntdaa-n. Xini va'a-r jundu n-kaxí-r. ñin tna'a mee-n, kada xa jin tna'a xa ja'an tnu'u Ianyuux, yodotnuni xá n-kuu kue'e kuia: “Se xax ka'nu xi'in-r xini u'u ña'a.”

¹⁹ Vitna, antecas xa ya'a, te ja'an-r xa du'a koo. Te dada, hora ya'a, te jandixa koio-n xa kuu-r jundu kuu-r.

²⁰ Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin ñayiu, nux kueka va'a-i se tunda'a-r, du'a kueka va'a ña'a-i mee-r

tuku. Te nux kueka va'a ña'a-i mee-r, te kueka va'a-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.

N-ja'an Jesús xa diko ña'a Judas nuu se ka'ni ña'a (Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te yo n-tnau ini-ia. N-ja'an kaxi-ia:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin tna'a mee-n diko ña'a mee-r nuu se ka'ni ña'a koio.

²² N-ka nukonde'a tna'a se dakua'a-ia. Ñayo-s n-ka kutnuni ini nuu ndeda ñin-s n-ja'an-ia.

²³ Nu n-ka xaxdini-s, ijan, yatni Jesús, nukoo ñi se dakua'a-ia. Yo n-xemani Jesús se ijan.

²⁴ N-kida Simón Spedru ñin seña nda'a-s nuu se ijan, xa kajan tnu'u-s-ia nuu jundu kuu se diko-ia.

²⁵ N-nundee se ijan Jesús, te n-ja'an ni'ni-s do'o-ia:

—Xto'o-ro, ¿jundu kuu-s?

²⁶ N-ja'an ni'ni Jesús do'o se ijan:

—Dandoyo-r ita'u tila nuu ndeyu, te juña'a-r-si. Mee-s kuu-s.

N-dandoyo-ia ita'u tila, te n-xia'an-ia nuu Judas Iscariote, da'ya yñi Simón.

²⁷ N-tnñi Judas tila jan, te dada n-kiu kui'na anu-s. N-ja'an Jesús:

—Xa kada-n, yachi kada-n.

²⁸ Te ñayo se xtuu ijan n-ka kutnuni ini nakuenda n-ja'an Jesús tnu'u ya'a nuu Judas.

²⁹ Dava-s n-ka xani ini xa du'a n-ja'an-ia xaxe'e xa n-yinda'a Judas tvini-s ntdaa-s. N-ka xani ini-s xa juini-ia xa jueen-s xa kax koio-s viko Paxcua, a xa juña'a-s tvini nuu ñayiu ka kunda'u.

³⁰ N-tnñi Judas tila, te yachi n-kee-s jua'an-s. Te xá n-kuaa hora ijan.

N-ja'an Jesús: “Io xa juemani tna'a koio-n”

³¹ Na n-kee Judas jua'an-s, te n-ja'an Jesús:

—Vitna koo xa kunxa'nu ka Se kuu ñani tna'a ñayiu, te xaxe'e mee-s, koo xa kunxa'nu ka Ianyuux.

³² Nux dande'a mee-s ñayiu xa kunxa'nu ka Ianyuux, dada dande'a Ianyuux ñayiu xa kunxa'nu ka mee-s. Te ña kue'e ka ndoñu'u xa xee xa du'a koo.

³³ Da'ya kuechi-r, xaku nga hora kutuu-r xi'in-n. Nanduku ña'a koio-n, ko mayo ka-n nani'i ña'a. Nani n-ja'an-r nuu se ka taxnuni nuu ñayiu Israel, dani ja'an-r nuu mee-n vitna: “Nuu ji'in mee-r, mayo-n kua'a xa kandijun ña'a koio-n.”

³⁴ Vitna taa-r ñin tnu'u ta'u tniu xee: “Io xa juemani tna'a koio-n.” Nani xemani ña'a mee-r, dani juini-r xa juemani tna'a koio-n.

³⁵ Nux juemani tna'a koio-n, te jini koio ntdaa ñayiu xa se dakua'a mee-r ka kuu mee-n.

*N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ña xini-s-ia
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)*

³⁶ N-xijan tnu'u Simón Spedru:

—Xto'o-ro, ¿ndexu ji'in-n?

N-xia'an Jesús:

—Nuu ji'in-r, ma kua'a-n xa kandijun ña'a-n ji'in vitna, ko ñnka kiu, joon, kandijun ña'a-n xee.

³⁷ N-ja'an Spedru:

—Xto'o-ro, ¿nakuenda xa ña kua'a-da xa kandijun ña'a-da ji'in vitna? Io tu'a-da xa kuú-da xaxe'e-n.

³⁸ N-ja'an Jesús:

—¿Xandaa kuu xa io tu'a-n xa kuú-n xaxe'e-r a? Xandaa kuu xa ja'an-r. Antecas xa kana li'i xakuua

vitna, te ja'an mee-n uni vuelta xa ña xini ña'a-n mee-r.

14

N-ja'an Jesús: “Mee-r kuu ichi”

¹ Maxku tnau ini koio ka-n. Io xa jandixa na'i koio ka-n Ianyuux. Te io xa jandixa ña'a koio ka-n mee-r tuku.

² Nu'u tuu Taa-r, io kue'e ve'e vili xndaa. Nu'u-r nuu tuu Taa-r, xa kada tu'a-r ve'e koio mee-n nuu kutuu va'a koio-n. Chi nux ma du'a koo, te ma kachitnuña'a-r n-kuu.

³ Nu'u-r, xa kada tu'a-r ve'e koio mee-n, te ndii-r, xa kandeka ña'a-r ji'in, xa kutuu va'a koio mee-n nuu kutuu mee-r.

⁴ Ka xini-n nde ji'in-r, te ka xini-n ichi.

⁵ N-ja'an Tomás:

—Xto'o-ro, ñayo-da xini nde ji'in-n. ¿Nanda kua'a-da jini koio-da ichi?

⁶ N-ja'an Jesús:

—Mee-r kuu ichi. Te kuu-r xandaa. Te kida mee-r xa kutuu va'a koio ñayiu xi'in Ianyuux. Ni ñin ñayiu ma kua'a xa ji'in-i nuu tuu Taa-r, nux ña kunduu-i xi'in mee-r.

⁷ Nux ndaa n-ka xini ña'a-n mee-r n-kuu, te diuni jini koio-n Taa-r n-kuu. Vitna ka xini-n mee-ia, chi n-ka xini ña'a-n mee-r.

⁸ N-ja'an Slipe:

—Dande'a ña'a-n Taa-ro Ianyuux idini vuelta, te xijan ni ña ndoñu'u ka-da.

⁹ N-ja'an Jesús:

—Slipe, xá n-kuu uni kuia xtuu-ro. ¿Te ta jini ña'a ka-n a? ñin ñayiu, nux xini ña'a-i mee-r, dani xini-i

Taa-r tuku. ¿Nax kuu xa xijan-n xa dande'a ña'a-r Taa-r?

¹⁰ ¿Ña ka jandixa-n xa kunduu mee-r xi'in Taa-r te kunduu Taa-r xi'in mee-r a? Tnu'u ja'an-r nuu-n, ñatu kuu tnu'u mee-r. Kunduu Taa-r xi'in-r, te kida mee-ia tniu-ia.

¹¹ Io xa jandixa koio-n xa kunduu mee-r xi'in Taa-r te kunduu Taa-r xi'in mee-r. Io xa jandixa-n xaxe'e tnu'u-r, a juini ña kua'a-n xa jandixa-n xaxe'e tnu'u-r, ko io xa jandixa-n xaxe'e tniu kida-r.

¹² Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux jandixa ña'a ññ ñayiu mee-r, te mee-i tuku kada-i tniu ná kida mee-r. Te kue'e ka kada koio mee-i dada xa kida mee-r, chi xaxe'e xa nu'u mee-r nuu tuu Taa-r.

¹³ Nux jandixa ña'a-n mee-r, kajan-n dava'a nga xa kajan-n, te kada-r, xa jini koio-n xa Taa-r kuu Ia kunxa'nu ka.

¹⁴ Dava'a nga xa kajan-n xaxe'e xa jandixa ña'a-n mee-r, te kada-r.

N-ja'an Jesús: “Tunda'a-r Espíritu Ii”

¹⁵ Nux ka xemani ña'a-n mee-r, io xa kada-n ná ja'an tnu'u ta'u tniu n-taxi-r.

¹⁶ Kajan-r nuu Taa-r xa tunda'a-ia Espíritu Ii, xa kunduu Espíritu Ii xi'in-n, ná n-kunduu mee-r xi'in-n. Ia chindee ña'a mee-n kuu-ia, te kida-ia xa kundee ini koio ka-n, xa jandixa ña'a na'i ka-n mee-r. Kunduu-ia xi'in-n kuia ma jin ndi'i.

¹⁷ Dakua'a ña'a-ia mee-n xa kuu xandaa. Ñayiu ña jandixa ña'a mee-r, ña kua'a-i xa kueka-i Espíritu Ii, chi ña xini-i-ia, te ña kutnuni ini-i nax kida-ia. Ko mee-n, jini koio-n-ia, chi ndoo-ia xi'in-n, te kunduu-ia xi'in-n.

18 Ma dandoo ña'a-r, chi ndii-r.

19 Xaku nga hora, te dada, ma jini ña'a ka ñayiu ñuñayiu mee-r, ko mee-n, jini ña'a koio-n. Xaxe'e xa ndito mee-r, te kundito koio mee-n tuku.

20 Kiu ijan, kutnuni ini koio-n xa kunduu mee-r xi'in Taa-r, te kunduu mee-n xi'in mee-r, te kunduu mee-r xi'in mee-n.

21 Nux jandixa ñin ñayiu tnu'u ta'u tniu mee-r, te kida-i xa ja'an tnu'u jan, du'a dande'a-i ñayiu xa xemani ña'a-i mee-r. Te ñayiu xemani ña'a-i mee-r, te juemani Taa-r mee-i, te juemani mee-r mee-i, te dande'a-r mee-r nuu mee-i.

22 N-ja'an se nani Judas. Ko ña diu Judas Iscariote, chi ñnka-s. N-ja'an-s:

—Xto'o-ro, ¿nakuenda xa dande'a ña'a-n mee-n nuu mee-da, ko ma dande'a-n mee-n nuu ñayiu ñuñayiu?

23 N-ja'an Jesús:

—Nux xemani ña'a ñin ñayiu mee-r, kada-i nax ja'an tnu'u mee-r. Te juemani Taa-r ñayiu jan. Te kixi Taa-r xi'in mee-r, nduu-r, xa kunduu koio-r xi'in-i.

24 Nayiu ña xemani ña'a mee-r, ñayo-i chinuu tnu'u mee-r. Te tnu'u ka tekú mee-n, ña kuu tnu'u mee-r. Tnu'u Taa-r, Ia n-tunda'a ña'a mee-r vaxi, kuu tnu'u ka tekú-n.

25 'Xá n-ja'an-r tnu'u ya'a nini tuu-r xi'in-n.

26 Xaxe'e mee-r, tunda'a Taa-r Ia chindee ña'a mee-n, Ia kuu Espíritu Ii. Dakua'a ña'a-ia mee-n ntdaa xa ndoñu'u-n. Kada-ia xa naja'an koio-n ntdaa xa n-ja'an-r nuu-n.

27 'Kida-r xa kutuu va'a koio-n, kida-r xa ma ki ini koio ka-n. Ka ja'an ñayiu ñuñayiu: “Juan nu'u xandaa xavatu”, ko ña kua'a-i xa kada-i xa du'a

koo. Ko mee-r, joon, kua'a-r, te du'a kada-r. Maxku tnau ini koio ka-n, maxku yu'u koio ka-n.

²⁸ Xá n-ka teku-n xa ja'an-r nuu-n, xá n-ka teku-n xa nu'u-r te ndii-r. Nux va'a n-ka xemani ña'a-n n-kuu, yo kue'e kuvete koio-n, xaxe'e xa nu'u-r nuu tuu Taa-r, chi kunxa'nu ka Taa-r dada mee-r.

²⁹ Vitna xá n-ja'an-r xa'a, antecas xa koo, xa na xee xa du'a koo, te jandixa ña'a na'i koio ka-n.

³⁰ Ma ja'an kue'e ka-r xi'in-n vitna, chi vaxi kui'na, te taxnuni mee-i nuu ñuñayiu ya'a. Juini ñatu taxnuni-i nuu mee-r, ko du'a koo.

³¹ Du'a koo, xa kutnuni ini koio ñayiu ñuñayiu, xa xemani-r Taa-r te kida-r tniu n-taxi-ia. Ndojuiin koio vitna. Na ji'in-ro.

15

N-ja'an Jesús: “Ná kuu yutnu xavidi nani uva kuu-r”

¹ Ná kuu yutnu xa ndaa xa yutnu kuu-tnu kuu mee-r. Yutnu xavidi nani uva. Ná kuu se ñunuu yutnu uva kuu Taa-r.

² Ná kuu da'nda-tnu kuu ñayiu ka jandixa ña'a mee-r. Ntdaa da'nda-tnu xa ña ka juun xavidi, te ka'nde-ia-tnu. Ntdaa da'nda-tnu xa ka juun xavidi, te dandanduu-ia-tnu, xa nandundoo-tnu, xa najuun ka xavidi.

³ Mee-n ka kuu da'nda yutnu xa n-dandanduu-ia-tnu, chi n-ndundoo-n xaxe'e xa n-ka jandixa-n tnu'u mee-r.

⁴ Io xa kunduu koio ka-n xi'in mee-r, te kunduu mee-r xi'in mee-n. Chi meni mee da'nda yutnu, ña kua'a xa juun xavidi. Io xa ku netna'a da'nda-tnu xi'in ndu'u-tnu. Du'a ka kuu mee-n tuku. Meni

mee-n, ña kua'a-n xa kada koio-n ni ñin xava'a. Io xa kunduu koio ka-n, ñin ñin mee-n, xi'in mee-r.

⁵ Mee-r kuu yutnu. Mee-n ka kuu da'nda yutnu. ñin ñayiu, nux kunduu-i xi'in mee-r, te kunduu mee-r xi'in mee-i, te juun-i kue'e xavidi. Ko nux ma kunduu-n xi'in mee-r, ma kua'a-n xa kada-n ni ñin.

⁶ ñin ñayiu, nux ma kunduu-i xi'in mee-r, te kine'e Taa-r mee-i. Ná kuu da'nda yutnu ñatu xiniñu'u kuu-i. Yichi da'nda-tnu jan, te naje'en ñayiu, te dakee-i-tnu nuu ñu'u koko, te kayu-tnu.

⁷ Nux kunduu koio ka-n xi'in mee-r te chinuu koio ka-n tnu'u mee-r, te kajan koio-n dava'a nga xa ka juini-n, te du'a koo.

⁸ Du'a koo, xa kutnuni ini koio ñayiu xa Taa-r kuu Ia kunxa'nu ka. Du'a juun koio mee-n kue'e xavidi, te ndaa xa nduu koio-n se dakua'a mee-r.

⁹ Ná xemani ña'a Taa-r mee-r, da xemani ña'a mee-r mee-n. Kunduu na'i koio ka-n xi'in-r, xa juemani ña'a na'i-r.

¹⁰ Nux kada koio-n xa ja'an tnu'u ta'u tniu-r, du'a kunduu na'i koio ka-n xi'in mee-r, te juemani ña'a na'i-r. Koo ná kuu xa n-kida mee-r ntdaa ná io ná jua'an tnu'u n-ta'u tniu Taa-r, te kunduu-r xi'in mee-ia, te xemani ña'a-ia mee-r.

¹¹ Tnu'u ya'a n-ja'an-r nuu-n, xa nani kuvete mee-r, dani kuvete koio mee-n, te kuvete koio-n xa kuvete koio ka-n.

¹² Ta'u tniu ña'a-r xa juemani tna'a-n, ñin-n xi'in inka-n, ná xemani ña'a mee-r mee-n.

¹³ Ña tuu na ñin xa ka'nu ka, dada xa juña'a ñin ñayiu mee-i, xa ma kuú koio ñayiu mani xi'in-i.

¹⁴ Ñayiu mani xi'in mee-r ka kuu mee-n, nux ka kida-n xa ta'u tniu ña'a-r.

15 Ñatuka danani ña'a-r se xinokuechi nuu-r, chi se xinokuechi nuu ñn se kuu xto'o ve'e, ña ka kutnuni ini-s nax kida xto'o-s. Xá n-danani ña'a-r se mani xi'in-r, chi ntdaa xa n-ja'an Taa-r nuu mee-r, du'a n-ja'an mee-r nuu mee-n.

16 Ñatu n-ka kaxí ña'a mee-n mee-r, ko n-kaxí ña'a mee-r mee-n. N-kaxí ña'a-r, xa ji'in koio-n, xa kada koio-n tniu mee-r. Ná kuu yutnu ka juun xavidi va'a, ku kuu koio mee-n, te nuncas ma jin ndi'i xavidi jan. Xaxe'e xa ka jandixa ña'a-n mee-r, kajan koio-n nuu Taa-r dava'a nga xa ka ndoñu'u-n, te taxi-ia.

17 Tnu'u ya'a kuu xa ta'u tniu ña'a-r: Juemani tna'a koio-n, ñn-n xi'in inka-n.

Ñayiu ñuñayiu, ka xini u'u-i Jesús

18 'Nux ka xini u'u ña'a ñayiu ñuñayiu mee-n, naja'an koio-n xa ki'na nuu mee-r n-ka xini u'u ña'a-i.

19 Nux ñn nuu n-ka kuu mee-n xi'in ñayiu ñuñayiu n-kuu, te juemani ña'a koio ñayiu ñuñayiu. Ko n-kaxí ña'a-r mee-n me'ñu ñayiu ñuñayiu, te ñatuka ka kuu ñn nuu mee-n xi'in ñayiu ñuñayiu. Xijan kuu xa ka xini u'u ña'a ñayiu ñuñayiu mee-n.

20 Naja'an koio-n tnu'u n-ja'an-r nuu-n, xa kunxa'nu ka se kuu xto'o ve'e dada se xinokuechi nuu-s. Xijan kuu xa nux n-ka xini u'u ña'a ñayiu mee-r, dani jini u'u ña'a koio-i mee-n. Nux n-ka chinuu-i tnu'u mee-r, dani chinuu koio-i tnu'u mee-n.

21 Ntdaa xa'a kada ña'a koio-i mee-n, xaxe'e xa ka jandixa ña'a-n mee-r. Du'a ka kida-i, chi ña ka xini-i la n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.

²² 'Nux ña n-kixi-r te ña n-ja'an-r nuu ñayiu jan n-kuu, te ma tekuechi-i anu mee-i. Ko xa n-kixee-r, te vitna ña kua'a ka-i xa danda'u ka-i mee-i.

²³ ñn ñayiu, nux xini u'u ña'a-i mee-r, te dani xini u'u-i Taa-r tuku.

²⁴ Nux ña n-kida-r milagru ñayo inka ñayiu nuncas ña n-kida n-kuu, ma tekuechi-i anu mee-i. Ko vitna, xa n-ka xini ña'a-i mee-r, te dani xa n-ka xini-i Taa-r tuku. Xá n-ka xini u'u ña'a-i mee-r, te dani xa n-ka xini u'u-i Taa-r tuku.

²⁵ Du'a ya'a, xa jin tna'a tnu'u Ianyuux, n-ka chidotnuni seyñi xá n-kuu kue'e kuia: "Meni xava'a n-kida-r, ko mee-i, n-ka xini u'u ña'a-i."

²⁶ Na kixi Espíritu Ianyuux, ja'an ndaa-ia xaxe'e mee-r. Ia chindee ña'a mee-n kuu-ia. Na nu'u-r nuu tuu Taa-r, tunda'a-r-ia kixi-ia. Nde nuu tuu Taa-r kixi-ia, te ja'an-ia xa kuu xandaa.

²⁷ Te mee-n tuku, ja'an ndaa koio-n xaxe'e-r, chi nde xa ki'na nuu xa n-ka kunduu-n xi'in-r.

16

¹ 'Xa'a n-ja'an-r xa maxku kada koio-n kuechi, n-ja'an-r xa kunduu na'i koio ka-n xi'in mee-r.

² Kine'e ña'a koio-s mee-n veñu'u ñayiu Israel. Vaxi hora xa ka'ni ña'a koio-s mee-n, te kani ini-s xa du'a kuu xa xia'an-s ñn xa doko-s nuu Ianyuux.

³ Xa'a kada koio-s, chi ñayo-s ka xini Taa-r, ni ñayo-s ka xini ña'a mee-r.

⁴ Xa'a xá n-ja'an-r, xa hora du'a kada ña'a koio-s mee-n, te naja'an koio-n xa du'a n-ja'an-r nuu-n.

Espíritu Ianyuux, ndadandaa-ia ñayiu ñuñayiu

'Xa'a ña n-ja'an-r ki'na nuu, chi dani n-xo tuu-r xi'in-n.

⁵ Vitna nu'u-r nuu tuu Ia n-tunda'a ña'a mee-r vaxi. Te ñayo-n ka xijan tnu'u ña'a ndexu ji'in-r.

⁶ Diko ni yo ka tnau ini-n, xaxe'e tnu'u n-ja'an-r.

⁷ Xandaa kuu xa ja'an-r. Xaxe'e mee-n nu'u-r. Chi nux ma nu'u-r, te ma kixi Espíritu Ianyuux, Ia chindee ña'a mee-n. Nux nu'u-r, te tunda'a-r-ia, xa kunduu mee-ia xi'in mee-n.

⁸ Na kixi Espíritu Ianyuux, ndadandaa-ia ñayiu ñuñayiu. Kada-ia xa kutnuni ini koio ñayiu ñuñayiu xa n-ka kida-i kuechi. Kada-ia xa kutnuni ini koio ñayiu ñuñayiu xa n-kida mee-r xava'a. Kada-ia xa kutnuni ini koio ñayiu ñuñayiu xa ndadandaa Ianyuux kuechi-i.

⁹ Kada Espíritu Ianyuux xa kutnuni ini koio-i xa ka kida-i kuechi xa ña ka jandixa ña'a-i mee-r.

¹⁰ Kada Espíritu Ianyuux xa kutnuni ini koio-i xa n-kida mee-r xava'a, chi nu'u-r nuu tuu Taa-r, te mayo-n jini ña'a ka mee-r.

¹¹ Kada Espíritu Ianyuux xa kutnuni ini koio-i xa ndadandaa Ianyuux ntdaa xa io, chi xá n-ndadandaa-ia kui'na. Taxnuni kui'na ñuñayiu ya'a, ko xá n-ndadandaa Ianyuux kui'na.

¹² 'Kue'e ka io xa ja'an-r, ko mayo-n kua'a xa kundee ini ka-n tnu'u-r vitna.

¹³ Ko na kixi Espíritu Ianyuux, te kada mee-ia xa kutnuni ini koio-n. Xandaa ja'an-ia, te kada-ia xa kutnuni ini koio mee-n ntdaa xandaa. Ma ja'an-ia tnu'u mee-ia. Nani teku-ia, dani ja'an-ia. Kachitnuña'a-ia nax koo.

¹⁴ Ndadaka'nu ña'a Espíritu Ianyuux mee-r. Tñi-ia tnu'u mee-r, te ja'an-ia tnu'u mee-r nuu mee-n.

¹⁵ Ntdaa xa kuu kuenda Taa-r kuu kuenda mee-r. Xijan kuu xa n-ja'an-r xa tñi Espíritu

Ianyuux tnu'u mee-r, xa ja'an-ia tnu'u jan nuu mee-n.

N-ja'an Jesús: “Yo ku tnau ini koio-n, ko dada nduvete koio-n”

¹⁶ Xaku nga hora, te ma jini ña'a koio ka-n, te dada xaku ni kiu, te jini ña'a koio-n inka vuelta. Chi nu'u-r nuu Taa-r.

¹⁷ Dava se dakua'a-ia, n-ka xijan tnu'u nuu tna'a-s:

—¿Nax juini kachi tnu'u ja'an-ia? Ja'an-ia xa xaku nga hora, te ma jini ka-ro-ia, te dada xaku ni kiu, te jini-ro-ia inka vuelta. Ja'an-ia xa du'a kuu, xaxe'e xa nu'u-ia nuu tuu Taa-ia.

¹⁸ ¿Nax juini kachi xaku ni kiu? Ña kutnuni ini-ro tnu'u-ia.

¹⁹ N-kutnuni ini Jesús xa ka juini-s xa kajan tnu'u-s-ia. N-ja'an-ia:

—¿Ka xijan tnu'u nuu tna'a-n nax juini kachi xa n-ja'an-r xa xaku nga hora, te ma jini ña'a koio ka-n, te dada, xaku ni kiu, te jini ña'a koio-n inka vuelta u?

²⁰ Xandaa kuu xa ja'an-r. Ku nda'i koio mee-n, te yo ku tnau ini koio-n, ko kudi ini koio ñayiu ñuñayiu. Yo ku tnau ini koio-n, ko dada nduvete koio-n.

²¹ Kuu ná kuu hora xajan in ñadi'i da'ya-ña. Na xee hora, te ki ini-ña xa xaxia'an kue'e da'ya-ña. Ko na n-ya'a xa n-kaku da'ya-ña, hora ijan ni, ñatuka naja'an-ña xa n-tna u'u-ña, chi kuvete-ña xa n-kaku va'a in sey in ñuñayiu.

²² Du'a ka kuu mee-n. Vitna ka tnau ini-n, ko jini ña'a-r inka vuelta, te kada-r xa kuvete koio-n xa kuvete koio ka-n. Kiu ijan, ni in ñayiu ma kua'a xa kada-i xa tnau ini koio ka-n.

23 'Kiu ijan, ma kajan tnu'u ña'a koio-n ni ñn. Xandaa kuu xa ja'an-r. Dava'a nga xa kajan koio-n nuu Taa-r, te taxi-ia, xaxe'e mee-r.

24 Nde vitna, ñatu ni ñn xa n-ka xijan-n nuu Taa-r xaxe'e mee-r. Kajan koio-n, te tñi koio-n, xa kuvete koio-n xa kuvete koio ka-n.

Ndaku ka Jesús dada ntdaa xa io ñuñayiu

25 'Nde vitna, n-ja'an-r meni tnu'u xa dakua'a ña'a-r. Xee hora, te ma ja'an ka-r tnu'u xa dakua'a ña'a-r. Hora ijan, kaxi kakune'e-r Taa-r nuu-n.

26 Kiu ijan, kajan koio-n nuu Taa-r, xaxe'e mee-r. Ma ndoñu'u ka xa kajan mee-r nuu Taa-r xaxe'e-n.

27 Ma ndoñu'u ka, chi xemani ña'a Taa-r mee-n. Xaxe'e xa ka xemani ña'a mee-n mee-r, te ka jandixa-n xa vaa-r nde nuu tuu lanyuux, te du'a xemani ña'a Taa-r mee-n.

28 N-kee-r nuu tuu Taa-r, te n-kixee-r ñuñayiu. Vitna kee-r ñuñayiu, xa nu'u-r nde nuu tuu Taa-r.

29 N-ka ja'an se dakua'a-ia:

—Vitna kaxi ja'an-n, ñatuka ja'an-n meni tnu'u xa dakua'a ña'a-n.

30 Vitna ka xini-da xa xini mee-n ntdantu'u. Ka xini-da xa na'a-n ntdaa xa kajan tnu'u ña'a koio ñayiu. Xijan kuu xa ka jandixa-da xa n-tunda'a ña'a lanyuux mee-n.

31 N-ja'an Jesús:

—¿Vitna ka jandixa-n a?

32 Chinuu koio xa vaxi hora, te vitna xá n-xee, xa nuu ñn nu'u koio-n ve'e-n, ñn ñn-n. Dandoo ña'a koio-n. Ko ma kutuu medini-r, chi kunduu Taa-r xi'in-r.

33 Tnu'u ya'a xá n-ja'an-r, xa kutuu va'a koio mee-n. Ñuñayiu ya'a, kue'e vida ya'a koio-n. Ko

maxku yu'u koio-n, te maxku kuita koio-n. Ndaku ka mee-r dada ntdaa xa io ñuñayiu.

17

Xijan ta'u Jesús xaxe'e se dakua'a-ia

¹ Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús, te n-nukonde'a-ia andiu, te n-xijan ta'u-ia:

—Taa-da, vitna xee hora xa kue'e vida ya'a-da. Ndadaka'nu ña'a mee-n mee-da, xa ndadaka'nu ña'a mee-da mee-n.

² Xá n-kida-n xa taxnuni-da nuu ntdaa ñayiu, xa kada-da xa kutuu va'a koio ntdaa ñayiu n-taa-n. Kada-da xa kutuu va'a koio mee-i, xi'in mee-n kuia ma jin ndi'i.

³ Xa kutuu va'a koio-i, kuu xa jini ña'a koio-i mee-n, te jini ña'a koio-i mee-da. Mee-n kuu idini Ianyuux ndaa, te mee-da kuu Jesucristu n-tunda'a ña'a-n.

⁴ 'N-ndadaka'nu ña'a-da mee-n ñuñayiu, xá n-daxinokava-da tniu n-taa-n xa kada-da.

⁵ Taa-da, vitna ndadaka'nu ña'a-n mee-da. Kada-n xa kutuu-da xi'in mee-n, te kunxa'nu-da xi'in mee-n inka vuelta, ná n-kuu-ro nde xa ki'na nuu, hora ta kua'a ka ntdaa xa io ñuñayiu.

⁶ Xá n-kida-da xa jini ña'a koio se n-taa-n. Me'ñu ñayiu ñuñayiu n-kaxí-n-si, te kuenda mee-n ka kuu-s. N-taa-n-si, te n-ka jandixa-s tnu'u-n.

⁷ Vitna ka kutnuni ini-s xa ntdaa xa taa-n kuu kuenda mee-n.

⁸ Tnu'u n-taxi mee-n, n-ja'an mee-da nuu mee-s. N-ka xeka va'a-s tnu'u-n, te ka kutnuni ini-s xa vaa-da nde nuu tuu mee-n, ka jandixa-s xa n-tunda'a ña'a mee-n mee-da.

9 'Xijan-da xaxe'e se n-taa-n. Ñatu xijan-da xaxe'e ñayiu ñuñayiu. Xijan-da xaxe'e se n-taa-n, chi kuenda mee-n ka kuu-s.

10 Ntdantu'u xa kuu kuenda mee-da kuu kuenda mee-n, te ntdantu'u xa kuu kuenda mee-n kuu kuenda mee-da. Xa ka jandixa ña'a mee-s mee-da, kuu xa n-ndadaka'nu ña'a mee-n mee-da.

11 'Mee-da, ma kutuu ka-da ñuñayiu, ko mee-s, kutuu na'i koio ka-s ñuñayiu, te naxee mee-da nuu tuu mee-n. Taa-da, Ia Ii kuu mee-n. Se n-taa-n ka kuu mee-s. Xi'in xa taxnuni-n, junuu va'a-n-si. Junuu-n-si, xa kunduu koio-s, ñn-s xi'in ñnka-s, ná kunduu mee-n xi'in mee-da te mee-da xi'in mee-n.

12 Nini tuu-da xi'in-s ñuñayiu, ñunuu mee-da mee-s, xi'in xa taxnuni n-taa-n. Ni ñn-s ña n-dakuita-da. ñn-s, joon, da'ya andea kuu-s, se kida xa juini kui'na kuu-s. Du'a jin tna'a tnu'u mee-n n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kue'e kuia.

13 'Vitna naxee-da nuu tuu mee-n. Tnu'u ya'a ja'an-da, nini tuu-da ñuñayiu, xa na kuvete koio se n-taa-n, ná kuvete mee-da.

14 N-xia'an-da tnu'u mee-n nuu se n-taa-n, te n-ka xini u'u ñayiu ñuñayiu se ijan, xaxe'e xa ñatuka ka kuu-s ná ka kuu ñayiu ñuñayiu. Mee-da, ña kuu-da ná ka kuu ñayiu ñuñayiu, te se n-taa-n, ñatuka ka kuu mee-s ná ka kuu ñayiu ñuñayiu.

15 Ñatu xijan-da xa kine'e-n-si ñuñayiu. Xijan-da xa junuu va'a-n-si, xa maxku danda'u ña'a kui'na mee-s.

16 Nani kuu mee-da, xa ñatu kuu-da ná ka kuu ñayiu ñuñayiu, dani ñatu ka kuu mee-s ná ka kuu ñayiu ñuñayiu.

17 'Tnu'u mee-n, tnu'u ndaa kuu. Xi'in xandaa, kada-n xa se n-taa-n ku kuu dñn koio-s, xa kada

koio-s xa juini mee-n.

¹⁸ Ná n-tunda'a ña'a mee-n mee-da ñuñayiu, da n-tunda'a mee-da mee-s, ji'in-s nitu'u ñuñayiu.

¹⁹ Vitna xaxe'e mee-s, kida-da xa kuu diin mee-da, xa daxinokava-da ntdaa xa juini mee-n. Te du'a kada-da xa ku kuu diin koio mee-s, xa daxinokava koio mee-s ntdaa xa juini mee-n.

²⁰ 'Xijan-da xaxe'e mee-s, te diuni xijan-da xaxe'e ñayiu jandixa ña'a koio mee-da, hora na teku koio-i tnu'u ja'an koio mee-s.

²¹ Xijan-da xa kunduu koio-i in-i xi'in inka-i. Taa-da, kunduu mee-n xi'in mee-da, te mee-da xi'in mee-n, te xijan-da xa du'a na kunduu koio ñayiu jandixa ña'a mee-da, in-i xi'in inka-i. Xijan-da xa kunduu koio ñayiu jan xi'in mee-ro, xa na jandixa koio ñayiu ñuñayiu xa mee-n n-tunda'a ña'a mee-da.

²² Nani n-kida mee-n xa taxnuni mee-da, dani xá n-kida mee-da xa taxnuni koio mee-i, xa kunduu koio-i in-i xi'in inka-i, ná kunduu mee-n xi'in mee-da te mee-da xi'in mee-n.

²³ Mee-da xi'in mee-i, te mee-n xi'in mee-da, xa idini xa kuu-ro. Du'a jini koio ñayiu ñuñayiu xa n-tunda'a ña'a mee-n mee-da, te nani xemani ña'a-n mee-da, dani xemani-n ñayiu ka jandixa ña'a mee-da.

²⁴ Taa-da, juini-da xa ñayiu n-taa-n, kutuu koio-i xi'in-da nuu kutuu-da. Juini-da xa kunde'a koio-i xa taxnuni-da. Chi nde na ta kua'a ka ñuñayiu, xemani ña'a-n mee-da. Xaxe'e xa xemani ña'a-n, n-kida-n xa taxnuni-da.

²⁵ Taa-da, Ia kida meni xava'a kuu-n. Juini ña n-ka xini ña'a ñayiu ñuñayiu mee-n, ko xini ña'a

mee-da mee-n, te se n-taa-n, n-ka kutnuni ini-s xa n-tunda'a ña'a mee-n mee-da.

²⁶ Xá n-kida-da xa ka xini ña'a-s mee-n, te kada na'i ka-da xa va'a ka jini ña'a koio-s. Du'a kida-da, xa juemani-n mee-s, ná xemani ña'a-n mee-da, te du'a kunduu na'i ka mee-da xi'in mee-s.

18

N-ka tn# presu-s Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te n-kee-ia xi'in se dakua'a-ia. N-ka ya'a-ia xi'in-s de'va nani Cedrón. Ijan n-ka kiu-ia xi'in-s iin jardín.

² Judas, se diko Jesús, xini mee-s jardín jan, chi kue'e vuelta n-xo nataka Jesús xi'in se dakua'a-ia ijan.

³ Xijan kuu xa ijan n-xee Judas. Ndeka-s soldado romano, xi'in policía n-ka tunda'a se fariseu xi'in dutu ka taxnuni. Xne'e-s candil xi'in iti kava, xne'e-s machiti-s xi'in vara.

⁴ Xá na'a Jesús ntdaa xa ya'a-ia. N-kee-ia nuu tuu-ia, xa nanitna'a-ia xi'in se ijan. N-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Jundu ka nanduku-n?

⁵ N-ka ja'an-s:

—Jesús, se ñuu Nazaret.

N-ja'an-ia:

—Mee-r kuu-s.

Te Judas, se diko Jesús, ijan tna'a-s nuu soldado.

⁶ Na n-ja'an Jesús: “Mee-r kuu-s”, te se ijan, n-ka xika yata-s te n-ka ndua-s nuu ñu'u.

⁷ Te n-xijan tnu'u Jesús inka vuelta:

—¿Jundu ka nanduku-n?

N-ka ja'an-s:

—Jesús, se ñuu Nazaret.

⁸ N-ja'an-ia:

—Xá n-ja'an-r xa mee-r kuu-s. Nux mee-r ka nanduku ña'a-n, juejoon koio xa na ji'in se ya'a, se ka kunduu xi'in-r.

⁹ Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús xa jin tna'a tnu'u n-ja'an-ia nuu Taa-ia: “Ni ñin se n-taa-n ña n-dakuita-da.”

¹⁰ Te Simón Spedru ne'e ñin machiti. N-tava-s machiti-s, te n-xa'nde-s do'o kua'a se xinokuechi nuu dutu taxnuni ka. Te se xinokuechi jan nani Malco.

¹¹ Te n-ja'an Jesús nuu Spedru:

—Dandee machiti-n nuu cubierta-i. Io xa kue'e vida ya'a-r. Kuu ná kuu xa n-taxi Taa-r ñin taxa xa ñu'u ndute ua, te io xa ko'o-r ntdaa.

*Xndeka-s Jesús jua'an nuu dutu taxnuni ka
(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)*

¹² Xijan kuu xa soldado romano, xi'in se taxnuni nuu-s, xi'in policía n-ka tunda'a se taxnuni nuu ñayiu Israel, ntdaa mee-s, n-ka tñi presu-s Jesús, te n-ka duku-s-ia.

¹³ Te xndeka-s-ia jua'an ki'na nuu nuu Anás. Anás kuu tadido Caifás. Kuia ijan n-kuu-s dutu taxnuni ka nuu ntdaa dutu ñayiu Israel.

¹⁴ Te Caifás kuu se n-ja'an nuu se Israel, xa va'a ka xa kuú ñin seyñ xaxe'e ñayiu Israel, dada xa kuú ntdaa ñayiu Israel.

*N-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús
(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)*

¹⁵ Te Simón Spedru xi'in inka se dakua'a Jesús, n-xe kuitandijun-s-ia. Xini tna'a dutu taxnuni ka

xi'in se kunduu xi'in Spedru. N-kïu se ijan xi'in Jesús nuke'e dutu taxnuni ka.

¹⁶ Ko dani nujuiin Spedru yata ve'e. Xijan kuu xa se ijan, inka se dakua'a Jesús, se xini tna'a dutu taxnuni ka, n-kïu-s ve'e, te n-ja'an-s xi'in dichi ndee ye'e, te ndeka-s Spedru juaan kïu nde nuke'e.

¹⁷ Dichi ndee ye'e, n-xijan tnu'u nuu Spedru:

—¿Ña ña ndixi kuu ñin té dakua'a té ya'a u?

N-ja'an Spedru:

—Ña'a, ña kuu-r-si.

¹⁸ Nuke'e xnii se ka kidatniu du'a nuu dutu taxnuni ka, xi'in policía. N-ka tiu-s ñu'u, xaxe'e xa da vixi. Ka ndvidi-s yunu'u, te ijan nujuiin Spedru xi'in-s, xa ndvidi-s tuku.

N-xijan tnu'u dutu taxnuni ka Jesús

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Te n-kixe'e dutu taxnuni ka xa kajan tnu'u-s Jesús:

—¿Ndeda se kuu se ka kunduu xi'in-n? ¿Nax dakua'a-n-si?

²⁰ N-ja'an Jesús:

—Kaxi n-ja'an-r nuu ntdaa ñayiu. Kïu xi'in kïu, n-dakua'a-r ñayiu, veñu'u Jerusalén, xi'in veñu'u kuechi inka ñuu, nuu ka nataka koio ñayiu Israel. Ni ñin tnu'u nuncas ña n-ja'an na'i-r.

²¹ ¿Nakuenda xijan tnu'u ña'a-n mee-r? Kajan tnu'u nuu ñayiu n-ka tekutnu'u-r. Mee-i va'a xna'a nax n-ja'an-r.

²² Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te ñin se nujuiin ijan, se kuu policía, n-katu-s nuu-ia. N-ja'an-s:

—¿Du'a ja'an-n nuu dutu taxnuni ka u?

²³ N-ja'an Jesús:

—Nux ña n-ja'an-r xandaa, te ja'an mee-n ndeda ñin tnu'u n-ja'an-r ña kuu xandaa. Te nux ja'an-r xandaa, te, ¿nakuenda janña'a-n?

²⁴ Xijan kuu xa n-tunda'a Anás Jesús jua'an-ia nuu Caifás. Duku-ia jua'an. Te Caifás kuu dutu taxnuni ka.

*Inka vuelta n-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)*

²⁵ Te nujuuin Spedru yunu'u, xa ndvidi-s. Te n-ka ja'an se n-nataka ijan:

—¿Ñadu ndaa xa ndo'o kuu ñin se dakua'a ña'a se ijan u?

N-ja'an Spedru:

—Ña'a. Ña xini-r-si.

²⁶ Ijan nujuuin ñin se xinokuechi nuu dutu taxnuni ka. Tna'a-s kutna'a xi'in se n-xa'nde Spedru do'o-s. N-ja'an-s:

—¿Ñadu ndo'o n-xini ña'a-r xi'in se ijan jardín jan?

²⁷ Inka vuelta n-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús. Te hora ijan ni, n-kana li'í.

*N-kixe'e Pilato xa kajan tnu'u-s Jesús
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)*

²⁸ Te n-ka kee ntdaa se ijan ve'e Caifás, xndeka-s Jesús jua'an nde palaciu gobernador romano. Ijan n-ka xee-s xi'in Jesús datne ne'e. Ko ña n-ka kiu mee-s ijan, chi n-ka juini-s xa kune'e ii koio-s kiu ijan, xa kax koio-s ndeyu viko Paxcua.

²⁹ Xijan kuu xa n-kee Pilato palaciu, xa nanitna'a-s xi'in se ijan. N-ja'an-s:

—¿Nax n-kida se ya'a? ¿Nax tekuechi-n-si?

³⁰ Te n-ka ja'an-s:

—Nux ña n-kida-s kuechi n-kuu, te ma kandeka koio-r-si kixi.

³¹ N-ja'an Pilato:

—Kandeka-s jua'an. Tnu'u ta'u tniu mee-n ndadandaa kuechi-s.

N-ka ja'an se Israel:

—Ja'an tnu'u ta'u tniu romano xa ma kua'a xa ka'ni koio-da ñn ñayiu.

³² Te du'a n-xetna'a tnu'u n-ja'an Jesús na n-ja'an-ia xa katakaa koio-s-ia.

³³ N-ndiu Pilato palaciu. Ijan n-kana-s xa na kiu Jesús, te n-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Ndo'o kuu se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel a?

³⁴ N-ja'an Jesús:

—¿Ja'an-n xa xani ini mee-n, a ñnka-s n-ka ja'an nuu-n nax kida-r a?

³⁵ N-ja'an Pilato:

—¿Mee-r kuu ñn se Israel a? Se ñuu mee-n, se Israel, xi'in dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, xndeka ña'a-s vaxi nuu mee-r. ¿Nax n-kida-n?

³⁶ N-ja'an Jesús:

—Se kunxa'nu ka kuu-r, ko ñatu kuu-r ná ka kuu se kunxa'nu ka ñuñayiu ya'a. Nux n-kuu-r se kunxa'nu ka ná ka kuu se kunxa'nu ka ñuñayiu ya'a n-kuu, te dada'an ña'a koio se ka xinokuechi nuu-r, xa maxku kandeka ña'a koio se Israel kixi. Se kunxa'nu ka ñayiu kuu-r, ko ya'a ña'a.

³⁷ N-ja'an Pilato:

—¿Xijan kuu xa kuu-n ñn se kunxa'nu ka u?

N-ja'an Jesús:

—Se kunxa'nu ka kuu-r, ná n-ja'an-n. Xandaa kuu xa ja'an-n. Xijan, kuu xa n-kaku-r, xijan, kuu xa vaa-r ñuñayiu. Vaa-r xa ja'an ndaa-r xaxe'e xa

kuu xandaa. Ntdaa ñayiu ka juini xa kutnuni ini xa kuu xandaa, ka teku-i tnu'u-r.

³⁸ N-ja'an Pilato:

—¿Nax kuu xa kuu xandaa?

¡Katakaa-s! ¡Katakaa-s!

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Na n-ja'an Pilato tnu'u ya'a, te n-kee-s inka vuelta, xa ja'an-s nuu se Israel. N-ja'an-s:

—Ña ni'i-r kuechi-s xa kida-s ni ñin xa u'u.

³⁹ Ka xetniu-n ñin xa xetniu-n, xa dayaa-r ñin se yindi'u vekaa nuu-n, viko Paxcua. ¿Ka juini-n xa dayaa-r nuu-n se kunxa'nu ka ñayiu Israel a?

⁴⁰ Ntdaa se ijan n-ka kana xee-s inka vuelta:

—¡Maxku dayaa-n se ya'a! ¡Dayaa Barrabás!

Te Barrabás kuu ñin se kuu ñadu'u.

19

¹ Xijan kuu xa n-ta'u tniu Pilato xa chirrión ñiñ jani koio soldado Jesús.

² N-ka kidava'a soldado ñin corona tnuyiki, te n-ka dakeé-s diki-ia. N-ka dandukutu-s-ia da'ma tndee.

³ N-ka kuyatni-s nuu-ia te n-ka ja'an-s:

—¡Viva!, se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel.

Te n-ka jani-s nuu-ia.

⁴ N-kee Pilato inka vuelta. N-ja'an-s:

—¡Kunde'a koio! N-kine'e-r se ya'a, xa kutnuni ini koio-n xa ñatu ni'i-r ni ñin kuechi mee-s.

⁵ N-kee Jesús. Ñu'u corona tnuyiki diki-ia, te ni'no-ia da'ma tndee. N-ja'an Pilato nuu se Israel:

—¡Kunde'a koio-si! Naa-s ya'a.

⁶ Na n-ka xini dutu ka taxnuni xi'in policía-s Jesús, n-ka kana xee-s:

—¿Katakaa-s! ¿Katakaa-s!

N-ja'an Pilato:

—Mee-n kandeka koio-s jua'an, te katakaa koio mee-n-si. Chi mee-r, ña ni'i-r ni ñin kuechi-s.

⁷ N-ka ja'an se Israel:

—Ka jandixa mee-da tnu'u n-chidotnuni Moisés. Ja'an tnu'u jan xa io xa kuú se ya'a, chi ja'an-s xa kuu-s Da'ya Yñi Ianyuux.

⁸ Na n-teku Pilato tnu'u ya'a, te n-yu'u ka-s.

⁹ N-ndiu-s palaciu inka vuelta, te n-xijan tnu'u-s nuu Jesús:

—¿Ndexu vaa-n?

Ko ni ñin tnu'u ña n-ja'an Jesús.

¹⁰ N-ja'an Pilato:

—¿Ma ja'an-n nuu-r a? ¿Ña kutnuni ini-n xa kua'a-r xa ta'u tniu-r xa dayaa ña'a-s a? ¿Te kua'a-r xa ta'u tniu-r xa katakaa ña'a-s a?

¹¹ N-ja'an Jesús:

—Nux ña n-kida Ianyuux xa taxnuni-n n-kuu, te ma kua'a-n xa kada ña'a-n ni ñin. Xijan kuu xa se ndeka ña'a mee-r vaxi nuu-n, ka'nu ka kuechi n-kida mee-s dada mee-n.

¹² Nde hora ijan n-juini Pilato xa dayaa-s Jesús, ko n-ka kana xee se Israel:

—Nux dayaa-n se ya'a, du'a ñatu jandixa-n César, se kuu emperador ñayiu romano. Ja'an se ya'a xa se kunxa'nu ka kuu-s, te du'a xini u'u tna'a-s xi'in César.

¹³ Na n-teku Pilato tnu'u ya'a, n-ta'u tniu-s xa kandeka koio soldado Jesús ji'in. Te nukoo Pilato nuu kidandaa-s kuechi ñayiu. Ñayiu ka ja'an tnu'u griegu danani ijan Empedrado, te ñayiu ka ja'an tnu'u hebreu danani ijan Gabata.

14 Te kiu ijan kuu kiu xndaxio tu'a ñayiu, xa kax koio-i ndeyu viko Paxcua. Kaa x-uu kuu. N-ja'an Pilato nuu se Israel:

—¡Kunde'a koio! Naa se kunxa'nu ka nuu-n ya'a.

15 N-ka kana xee se ijan:

—¡Na kuú-s! ¡Na kuú-s! ¡Katakaa-s!

N-ja'an Pilato:

—¿Ka juini-n xa katakaa-r se kunxa'nu ka nuu-n a?

N-ka ja'an dutu ka taxnuni:

—Mee-s, ña kuu-s se kunxa'nu ka. ¡César kuu idini se kunxa'nu ka nuu-da!

16 Xijan kuu xa n-xia'an Pilato Jesús nuu dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, xa katakaa koio soldado romano Jesús.

N-ka xatakaa-s Jesús nuu curuxi

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 Ndido mee-ia curuxi-ia, jua'an-ia nuu nani Yíkí Díkí Ndiyí. Ñayiu ka ja'an tnu'u hebreu danani ijan Gólgota.

18 Ijan n-ka xatakaa-s-ia nuu curuxi. N-ka xatakaa-s uu ka seyíí xi'in-ia tuku. ñin-s n-takaa curuxi lado kua'a-ia, te ñnka-s n-takaa curuxi lado datni-ia. Me'ñu uu se ijan n-ka xatakaa-s Jesús.

19 N-ta'u tniu Pilato xa kadava'a ñin seyíí letreru xa tenee-s díkí curuxi. Ja'an letreru jan: “Jesús, se ñuu Nazaret, se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel.”

20 Xijan kuu xa n-ka ka'u kue'e ñayiu Israel le-tra jan, chí yatni yuñuu Jerusalén kuu nuu n-ka xatakaa-s Jesús. Tnu'u hebreu, xi'in tnu'u latín, xi'in tnu'u griegu, n-kidava'a-s letreru jan.

21 Xijan kuu xa dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, n-ka ja'an-s nuu Pilato:

—¡Maxku kadava'a-n: “Se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel!” Kadava'a-n: “Se ya'a n-ja'an xa kuu-s se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel.”

²² N-ja'an Pilato:

—Xá n-chidotnuni-s tnu'u n-ja'an-r, te du'a kendoo.

²³ Na n-ka xatakaa soldado Jesús, n-ka tñi-s da'ma-ia, te n-ka dakexio nuu tna'a-s. Koon soldado, te koon nuu yuku da'ma-ia. Da'ma dijun-ia du. Ko da'ma jan n-xio ñii, ñatu n-xo ndiku.

²⁴ N-ka ja'an soldado ñn-s nuu ñnka-s:

—Maxku ndata-ro da'ma dijun de. Na tava-ro suerte, nuu ndeda-ro na ni'i da'ma de.

Te du'a n-xetna'a tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kue'e kuia. Ja'an tnu'u Ianyuux: “N-ka dakexio nuu tna'a-s da'ma-r, te n-ka tava-s suerte xaxe'e da'ma-r.” Te du'a n-ka kida soldado romano, hora n-ka xatakaa-s Jesús.

²⁵ Te yatni xe'e curuxi Jesús, n-xo nujuiin di'i-ia xi'in ku'u-ña. María, ñadi'i Cleofas, xi'in María Magdalena tuku.

²⁶ Na n-xini Jesús xa ijan nujuiin di'i-ia xi'in se dakua'a-ia, se xemani-ia, n-ja'an-ia nuu di'i-ia:

—Ñadi'i, kada-n kuenda xa da'ya yii-n kuu-s.

²⁷ Dada n-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:

—Kada kuenda xa di'i-n kuu mee-ña.

Te kiu ijan ni, se ijan, se dakua'a-ia, n-xeka-s-ña ve'e-s.

N-xi'í Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Te na n-ya'a ntdaa xa'a, te na'a Jesús xa xá n-daxinokava-ia tniu n-xia'an Ianyuux. Xa na

jɨn tna'a tnu'u lanyuux n-ka chidotnuni seyɨi xá
n-kuu kue'e kuia, n-ja'an Jesús:

—Yichi-r ndute.

²⁹ Ijan nukoo ɨn tndo'o chitu ndute vinagri.
N-ka dandoyo soldado ɨn da'ma vita xi'in vinagri.
N-dukundee-s da'ma jan diki ɨn vara yutnu nani
hisopo, te n-ka tenee-s da'ma jan yu'u-ia.

³⁰ Na n-ti'u Jesús vinagri jan, n-ja'an-ia:

—¡Xá n-daxinokava-r tniu-r!

N-nune diki-ia, te n-xi'í-ia.

ɨn soldado n-tuu yiki na'a ndi Jesús

³¹ Kiu ijan kuu kiu ka kida tu'a ñayiu Israel, xa
kax koio-i ndeyu viko Paxcua. Kiu kaxi-i ndeyu
jan, kuu kiu ndetatu ñayiu Israel. Yo ka'nu kiu kuu.
Se Israel, ñayo-s n-ka juini xa kuitakaa ka ndiyi
nuu curuxi kiu ijan. Xijan kuu xa n-ka xijan-s nuu
Pilato, xa ka'nu koio soldado yiki dichi Jesús, xi'in
yiki dichi uu ka se n-ka xatakaa-s, xa nune'e koio-s
ndiyi, te kane'e-s-yi ji'in.

³² Xijan kuu xa n-ka xee soldado nuu xtuu cu-
ruxi. N-ka xa'nu-s yiki dichi se n-ka xatakaa-s
ki'na nuu hora n-ka xatakaa-s Jesús. Dada n-ka
xa'nu-s yiki dichi inka se n-ka xatakaa-s.

³³ Ko na n-ka xee-s nuu n-takaa Jesús, n-ka xini-s
xa xá n-xi'í-ia, te ñayo-s n-ka xa'nu yiki dichi-ia.

³⁴ Ko ɨn soldado, n-tuu-s yutnu io punda deen
yiki na'a Jesús, te n-xatu niñi-ia xi'in ndute.

³⁵ Se n-xini xa'a, ja'an ndaa-s xa du'a n-kuu.
Xandaa ja'an-s, te na'a-s xa ja'an-s xandaa. Ja'an-s
xa jandixa koio mee-n tuku.

³⁶ Te n-ya'a xa'a, xa n-xetna'a tnu'u lanyuux n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kue'e kuia. N-ka chidotnuni-s: “Ni ñn yiki-ia ma ka'nu koio-s.”

³⁷ Diuni n-ka chidotnuni-s: “Kunde'a koio ñayiu se n-ka datnukue'e-i.”

*N-ka kuxi-s yiki kuñu ndi Jesús
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)*

³⁸ Te io ñn seyii nani José. Se ñuu nani Arimatea kuu-s. Jandixa-s Jesús, ko yo na'i jandixa-s-ia, chi yu'u-s nuu se Israel. N-xijan-s nuu Pilato, xa juejoon-s xa kane'e-s yiki kuñu ndi Jesús, xa jin chinduxi-s-ia. N-xejoon Pilato, te n-xe'en José, te n-nune'e-s yiki kuñu ndi Jesús nuu curuxi.

³⁹ N-xe'en Nicodemo tuku. Nicodemo kuu se n-xitoni'ni Jesús ñn xakuaa. Ne'e-s uu diko o'on kilo yuku ua, yuku nani mirra xi'in yuku nani áloe.

⁴⁰ Xndeka-s yiki kuñu ndi Jesús, n-ka duku ni'na-s-ia da'ma xi'in yuku ua. Du'a kida ñayiu Israel, hora chinduxi-i ndiyi.

⁴¹ Yatni nuu n-ka xatakaa soldado Jesús, io ñn jardín. Ijan n-xio ñn yau kava xee, nuu ta kinduxi ka ni ñn ndiyi.

⁴² Kiu ijan kuu kiu ka kida tu'a ñayiu Israel, xa kax koio-i ndeyu viko Paxcua, te katuu yau kava jan yatni nuu n-ka xatakaa soldado Jesús. Xijan kuu xa, ijan n-ka kuxi José, se ñuu Arimatea, xi'in Nicodemo, yiki kuñu ndi Jesús.

20

*N-nandoto Jesús
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)*

¹ Kiu ki'na nuu semana, jua'an María Magdalena yau kava jan. Datne ne'e kuu, dani iin nee ka. N-xini-i xa ñatuka ndi'u yuú yau.

² N-kendava-i, n-naxee-i nuu tuu Simón Spedru, xi'in inka se n-dakua'a Jesús, se yo n-xemani-ia. N-ja'an-i nuu-s:

—N-ka kine'e ñayiu yiki kuñu Xto'o-ro yau kava, te ña xini-da ndexu n-ka kida ña'a-i.

³ Ijan n-kee Spedru, xi'in se ijan, inka se n-dakua'a Jesús kuu-s, te ka xe'en-s, nduu-s, yau kava.

⁴ N-ka kendava-s nduu-s, ko xee ka n-kendava se ijan. Inka se n-dakua'a Jesús kuu-s, te ki'na ka se ijan n-xee yau kava.

⁵ N-xajan nenu-s xiti yau kava, te n-xini-s da'ma ndi Jesús kandodo ijan, ko ña n-kiu-s yau kava.

⁶ Ndi jun ka Simón Spedru n-xee, te n-kiu mee-s yau kava, te n-xini-s da'ma ndi Jesús kandodo ijan.

⁷ Te diuni n-xini-s da'ma n-xo da'u nuu-ia kandodo ijan. Ña kandodo ka'nu da'ma jan xi'in inka da'ma. Nuú kandodo diin da'ma katna'nu.

⁸ Ijan dada, n-kiu se ijan, inka se n-dakua'a Jesús kuu-s, xiti yau kava. Ki'na ka-s n-xee, ko ña n-kiu-s ijan. N-xini-s, te n-jandixa-s.

⁹ Te tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni sey# xá n-kuu kue'e kuia, ja'an xa io xa nandoto Jesús nuu n-kuu-ia ndiyi. Ko se n-dakua'a-ia, ta kutnuni ini koio ka-s tnu'u ya'a.

¹⁰ Te ka nu'u se n-dakua'a Jesús ve'e-s.

N-kixee Jesús nuu María Magdalena

¹¹ Te nujuuin María Magdalena yata yau kava jan. Te nda'i-i. Nini nda'i-i, te n-xajan nenu-i xa kunde'a-i xiti yau kava.

¹² N-xini-i uu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux. Xni'na-ia da'ma kuixi, te xtuu-ia nuu n-kaa ndi Jesús. ñin-ia nukoo nuu n-kaa diki-ia, inka-ia nukoo nuu n-kaa xe'e-ia.

¹³ N-ka ja'an-ia:

—Ñadi'i, ¿nakuenda nda'i-n?

N-ja'an-i:

—Xne'e ñayiu yiki kuñu Xto'o-da jua'an, te ña xini-da ndexu n-kida-i.

¹⁴ N-ja'an-i tnu'u ya'a, te n-konenuu-i. N-xini-i Jesús nujuiin-ia ijan, ko ña n-najini-i-ia.

¹⁵ N-ja'an Jesús:

—Ñadi'i, ¿nakuenda nda'i-n? ¿Jundu nanduku-n?

N-xani ini-i xa se ñunuu jardín kuu-s, te n-ja'an-i:

—Dito, nux mee-n n-ndeka-ia jua'an, kachitnuña'a-n ndexu io-ia, xa kua'a-da xa kandeka-da-ia ji'in.

¹⁶ N-ja'an Jesús:

—¡María!

N-konenuu-i, te tnu'u hebreu n-ja'an-i:

—¡Raboni! (Te raboni juini kachi: maestru.)

¹⁷ Te n-ja'an Jesús:

—Maxku tñi ña'a-n, chi ta ndaa ka-r nuu tuu Taa-r. Jua'an nuu xtuu ñani-r. Juña tnu'u-n nuu-s: “Nu'u-r nuu tuu Taa-r. Taa mee-n kuu-ia tuku. Ianyuux jandixa mee-r kuu-ia, te Ianyuux ka jandixa mee-n tuku.”

¹⁸ N-xee María Magdalena nuu xtuu se n-dakua'a Jesús. N-ja'an-i nuu-s:

—¡Xá n-xini-da Xto'o-ro vitna!

Ijan dada n-ja'an-i nuu mee-s ntdaa xa n-ja'an Jesús nuu mee-i.

N-kixee Jesús nuu se n-dakua'a-ia

¹⁹ Na n-kunee kiu ki'na nuu semana, daa n-ka nataka se n-dakua'a Jesús. Va'a ndi'u ye'e, chi n-ka yu'u-s nuu se Israel. Ijan n-xee Jesús, te n-nujuiin-ia me'ñu mee-s. N-ja'an-ia:

—Na kada Ianyuux xa kutuu va'a koio-n.

²⁰ Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a, n-dande'a-ia-s nda'a-ia xi'in yiki na'a-ia. Xijan kuu xa yo n-ka kuvete se n-dakua'a-ia, na n-ka xini-s Xto'o-ro.

²¹ N-ja'an Jesús inka vuelta:

—Na kada Ianyuux xa kutuu va'a koio-n. Ná n-tunda'a ña'a Taa-r mee-r, da tunda'a ña'a mee-r mee-n.

²² Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a, n-tutachi-ia nuu-s, nttaa-s, te n-ja'an-ia:

—Juejoon koio xa kadatniu Espíritu Ii anu-n.

²³ ñin ñayiu, nux taxkanu ini-n kuechi-i, xá n-taxkanu ini Ianyuux kuechi-i. Nux ma taxkanu ini-n kuechi-i, dani tuu-i xi'in kuechi-i.

N-xini Tomás xa n-nandoto Jesús

²⁴ Ko Tomás, se n-ka xo danani-s Cuati, ña n-xo tuu-s xi'in-s hora n-xee Jesús. Se n-dakua'a Jesús kuu-s, ko xakuaa ijan, ña n-xo tuu-s xi'in-s.

²⁵ Xijan kuu xa n-ka ja'an inka se n-dakua'a Jesús nuu-s:

—¡N-ka xini-r Xto'o-ro vitna!

Ko n-ja'an Tomás nuu-s:

—Io xa jini-r nda'a-ia, nuu n-ka keé ndii kaa. Xi'in diki nda'a-r, io xa tñii-r nuu n-ka keé-i. Xi'in nda'a-r, io xa tñii-r yiki na'a-ia. Dada kuu xa jandixa-r xa ka ja'an-n.

²⁶ Nuu una kiu, inka vuelta n-ka nataka se n-dakua'a-ia xiti ve'e jan. Te vuelta ya'a n-xo tuu Tomás xi'in-s. Juini n-xo ndi'u va'a ye'e, ko n-xe

k̄iu Jesús xiti ve'e, te n-nujuiin-ia me'ñu mee-s.
N-ja'an-ia:

—Na kada Ianyuux xa kutuu va'a koio-n.

²⁷ Dada n-ja'an-ia nuu Tomás:

—Xi'in diki nda'a-n, tñi ña'a ya'a. Kunde'a
nda'a-r. Xi'in nda'a-n, tñi yiki na'a-r. Te maxku ku
kuu ka-n ñin se ña jandixa. Jandixa ña'a.

²⁸ N-ja'an Tomás:

—¡Xto'o-da kuu-n! ¡Ianyuux jandixa-da kuu-n!

²⁹ N-ja'an Jesús:

—Xaxe'e xa xi'in nuu-n n-xini ña'a-n, vitna
jandixa-n. ¡Naka kuvete koio ñayiu ña n-xini ña'a
xi'in nuu-i, ko dani jandixa ña'a-i!

Libru ya'a n-kua'a, xa jandixa ñayiu Jesús

³⁰ Kue'e ka milagru n-kida Jesús xa n-ka xini se
n-dakua'a-ia, ko ñatu yodotnuni ya'a.

³¹ Ko n-kidava'a-da tnu'u ya'a, xa jandixa koio
mee-n xa Jesús kuu Cristu, Ia n-tunda'a Ianyuux,
te kuu-ia Da'ya Yñi Ianyuux. N-kidava'a-da tnu'u
ya'a, xa jandixa koio mee-n mee-ia, te du'a kutuu
va'a koio mee-n, xi'in mee-ia kuia ma jin ndi'i.

21

N-kixee Jesús nuu uxa se n-dakua'a-ia

¹ Na n-ya'a xa'a, te ñnka vuelta n-dande'a Jesús
mee-ia nuu se n-dakua'a-ia. Xa'a n-kuu yu'u ndute
mar, mar nani Tiberias.

² Ijan n-ka nataka Simón Spedru xi'in Tomás, se
n-ka xo danani-s Cuati, xi'in Natanael, se ñuu nani
Caná distrito Galilea, xi'in uu da'ya yñi Zebedeo,
xi'in uu ka se n-dakua'a Jesús.

³ N-ja'an Simón Spedru nuu-s:

—Ji'in-r, jin tava-r chaka.

N-ka ja'an-s:

—Ji'in koio mee-r tuku.

Ka xe'en-s te n-ka keé-s barcu. Te xakuaa ijan, ñayo-s n-ka tava ni ñn chaka.

⁴ Ne'e datne, nujuiin Jesús yu'u ndute, ko ña n-ka najini ña'a se n-dakua'a-ia xa mee-ia kuu-ia.

⁵ N-ja'an Jesús nuu-s:

—Sekuechi, ¿n-ka ni'i-n chaka u?

N-ka ja'an-s:

—Ni ñn-ti.

⁶ N-ja'an-ia:

—Dakeé koio ñunu nuu ndute diñi kua'a barcu, te tñi koio-n chaka.

Du'a n-ka kida-s, te ña n-ka kundee-s xa natava koio-s ñunu, xaxe'e xa kue'e xa kue'e chaka n-ka keé xiti ñunu.

⁷ Se n-dakua'a Jesús, se yo n-xemani-ia, n-ja'an-s nuu Spedru:

—Xto'o-ro kuu-ia.

Na n-teku Simón Spedru xa se ijan kuu Xto'o-s, yachi n-ndi'u nuu-s da'ma-s, chi xa n-dita-s da'ma-s xa tñi-s chaka, te n-keé-s nuu ndute, n-kida nadari-s xa kexio-s yundute.

⁸ Dava ka-s n-ka dakaka barcu xa xee koio-s nde yundute. Natu yo xika, vaa ñn cientu ni metru. N-ka natava-s ñunu n-chitu chaka.

⁹ Na n-ka nane-s barcu yundute, n-ka xini-s kayu ñu'u te xá ka'ya chaka, te io tu'a tila tuku.

¹⁰ N-ja'an Jesús nuu-s:

—Kane'e ñn uu chaka ne'e. Kiti dijan n-ka tñi-n vitna.

¹¹ N-keé Simón Spedru barcu, te ñu'u-s ñunu n-keé nuu ñu'u. Chaka na'nu n-chitu xiti ñunu. ñn

cientu uu diko uxi uni-ti. Ko juini ñu'u kue'e xa kue'e-ti, ko ñatu n-ta'nde ñunu.

¹² N-ja'an Jesús nuu-s:

—Ne'e koio, na kadi ini-ro.

Ni ñin se n-dakua'a-ia ña n-juini xa kajan tnu'u-s jundu kuu-ia, chi n-ka kutnuni ini-s xa Xto'o-s kuu se ijan.

¹³ N-kuyatni Jesús nuu kayu ñu'u, te n-tni-ia tila, te n-dakexio-ia tila nuu-s. Te dani n-kida-ia chaka.

¹⁴ Vuelta ya'a kuu vuelta kuu uni, xa n-nadande'a Jesús mee-ia nuu se n-dakua'a-ia, na n-ya'a xa n-nandoto-ia nuu n-kuu-ia ndiyi.

N-ja'an Jesús xi'in Spedru

¹⁵ Na n-ya'a xa n-ka xadi ini-s, te n-xijan tnu'u Jesús nuu Simón Spedru:

—Simón, da'ya y# Jonás, ¿xemani ña'a ka mee-n dada se ya'a u?

N-ja'an-s nuu-ia:

—Joon, Xto'o-da, na'a mee-n xa xemani ña'a-da.

N-ja'an-ia nuu-s:

—Ná ka kuu tkachi kuechi, ka kuu ñayiu jandixa ña'a mee-r. Juña'a xa kax koio tkachi kuechi-r.

¹⁶ N-xijan tnu'u-ia nuu-s vuelta kuu uu:

—Simón, da'ya y# Jonás, ¿xemani ña'a-n a?

N-ja'an-s nuu-ia:

—Joon, Xto'o-da, na'a mee-n xa xemani ña'a-da.

N-ja'an-ia nuu-s:

—Junuu tkachi-r.

¹⁷ N-xijan tnu'u-ia-s vuelta kuu uni:

—Simón, da'ya y# Jonás, ¿xemani ña'a-n a?

N-tnau ini Spedru, xaxe'e xa n-xijan tnu'u-ia-s vuelta kuu uni: “¿Xemani ña'a-n a?” N-ja'an-s nuu-ia:

—Xto'o-da, na'a mee-n ntdantu'u. Na'a-n xa xemani ña'a-da.

N-ja'an Jesús nuu-s:

—Juña'a xa kax koio tkachi-r.

¹⁸ Xandaa kuu xa ja'an-r. Na luchu ka-n, n-ndukutu-n da'ma-n, te n-xikonuu-n dava'a nga nuu n-juini-n. Ko na xee xa kuxa'nu-n, diko nga kuita nda'a-n, te ndadakutu ña'a inka ñayiu, te kandeka ña'a-i ji'in, nuu ma tna ini-n xa ji'in-n.

¹⁹ Te du'a ja'an Jesús nanda kuu hora kuú Spedru. Hora ijan kada Spedru xa kutnuni ini koio ñayiu xa kunxa'nu ka lanyuux. Te n-ja'an-ia nuu-s:

—¡Kunduu na'i xi'in mee-r!

Se yo n-xemani Jesús

²⁰ N-konenuu Spedru, te n-xini-s se yo n-xemani Jesús ndijun ña'a-s. Se ijan kuu se n-xo nukoo diñi Jesús, hora n-xaxdini-ia xi'in se n-dakua'a-ia inka xakuaa ijan. Hora ijan, n-xijan tnu'u se ijan nuu-ia: “Xto'o-da, ¿ndeda-da kuu se diko ña'a?”

²¹ Te n-xini Spedru se ijan xa ndijun ña'a-s, te n-xijan tnu'u-s nuu Jesús:

—Xto'o-da, ¿te nax ya'a mee-s?

²² N-ja'an Jesús nuu Spedru:

—Nux juini-r xa ndoo na'i-s nde na ndixi-r, te maxku ki ini mee-n xaxe'e-s. ¡Kunduu na'i mee-n xi'in mee-r!

²³ Xijan kuu xa n-ka tekutnu'u ñani-ro, ku'a-ro xa ma kuú se ijan, se n-dakua'a Jesús. Ko ña n-ja'an Jesús xa ma kuú-s. N-ja'an-ia: “Nux juini-r xa

ndoo na'i-s nde na ndixi-r, te maxku ki ini mee-n xaxe'e-s.”

²⁴ Se ijan, se n-dakua'a Jesús kuu-s, se ja'an ndaa xaxe'e xa'a, se n-kidava'a tnu'u ya'a kuu-s. Te xna'a-da xa ja'an-s xa kuu xandaa.

²⁵ Te io kue'e inka xa n-kida Jesús. Nux n-yodotnuni in in n-kuu, te xani ini-da xa yo kue'e xa kue'e libru koo, xa ni ma kue'e ñuñayiu n-kuu. Amén. Du'a na koo.

Tnu'u va'a tnu'u Jesucristo
New Testament in Mixtec, Diuxi-tilantongo
(MX:xtd:Mixtec, Diuxi-tilantongo)

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Diuxi-tilantongo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Diuxi y Tilantongo [xtd], Mexico

Copyright Information

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Diuxi-tilantongo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

601f9a87-70f6-56f7-8175-fc2dac9c9f9a